BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XVII-lea, No. 6.

SEPTEMVRIE.

TABLA MATERIILOR.

BUCUREȘTI.

Tipografia Cărtilor Bisericescĭ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1893.

DOCOMENTE INEDITE

privitóre la

ISTORIA NAȚIONALA, POLITICA ȘI BISERICÉSCA a ROMANILOR

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVII-lea, Nr. 3.

Scrisórea ce urmează este autografă, dar nesubscrisă de autor. Causa de bună-samă este, că scritorul se temea ca să nu cadă cum-va epistola luĭ în mânile eteriștilor ș'atuncĭ îĭ puneaŭ mărgele roșiĭ la gât. Din ea se constată că o samă de boerĭ, de frica arnăuților luĭ Ipsilant se retrăsese în unele din Monastirĭ ca: Cernica, Căldărușanĭ etc. spre a'șĭ scăpa viața. Spune apoĭ că Mitropolitul și cu alțĭ boerĭ sînt sub pază la Bel-Vedere (Șoseaua Chiselev), păzițĭ de armatele luĭ Tudor, care era postat la Cotrocenĭ. Arată în fine jafurile, răpirile și batjocorile făcute familiilor în atâta, în cât nu s'a pomenit să fi fost vre-o dată țara românească atât de ticălósă!

(O scrisóre anonimă autografă).

LXXXI) Cu plecăcĭune închinându-mĕ cercetez fericirea sănătățeĭ D-vóstră, ca fiind întru tóte pe deplin, desĕvêrșit să mĕ bucur. Slavă luĭ Dumnedeŭ și noĭ ne aflăm cu toțiĭ sănătoșĭ la schitu Çernica; ĭar fricĭ de arnăuțĭ și de pan

durĭ nu ne dă repaus. La Borănescu aŭ venit panduriĭ la Cernica de l'aŭ rădicat, eram cu toţiĭ spăĭmântaţĭ. Apoĭ n'a fost nimic, că l'am întâlnit erĭ cu Petre Jian de la Radu Vodă, trimişĭ la Paşa de la Silistra din partea Preosf. Mitropolit şi a celor-l-alţĭ boerĭ, că sunt supt pază la Belvedere. Jafurĭ ce aŭ cercat ţara într'acéstă diastimă, cred că nu va fi maĭ cercat de când este. Muerĭ şi fete batjocorite şi mórte. Tótă ţara împrăştiată, arăturĭ nu s'aŭ făcut nicĭ de-cum, timpul se arată frumos, luările de caĭ nu maĭ conteneză. Să caută şi Stolnicul Iacobache cu pricină de a'l face (istovit?) de strěinĭ şi umblă fugind. Ar fi venit la Braşov, dar frică pe drum, nu ştim ce silamet aŭ avut ceĭ ce aŭ trecut de curând. In mare jale aŭ catandisit ţara rumănească ticălósă, şi nu rěmâne alt, de cât Dumneḑeŭ să'şĭ facă milă. Ştiŭ că nicĭ un om n'aŭ scăpat ne jefuit în felurĭ de chipurĭ. Să ne învredniceascǎ Dumneḑeŭ a ne vedea sănătoşĭ şi să dea samă ceĭ ce aŭ făcut pricina.

1821 April 22.

Al D-tale ca un ştiut slugă.

Rěspuns prin cinst. Anghelescu, spune şi D-sale Răducanu cuviinciόse închinăciunĭ.

(Academia Română, Documentele M. B. Vol. II).

Altă epistolă tot anonimă şi autografă, în care se daŭ relaţiĭ de cum staŭ taberile resvrătitorilor între ele. Ḑice că Tudor n'are de cât panduriĭ cu el la Cotrocenĭ şi că este ameninţat de a nu avea ce mânca, pentru că provianturile aŭ fost râdicate de aĭ luĭ Ipsilant. Ipsilant se află la Târgovişte cu aĭ seĭ, Tudor avea de consilierĭ intimĭ pe un Şani Stol, şi maĭ ales pe Episcopul de Argeş Ilarion. Spune că s'a ţinut un sfat între Tudor, Caminarul Sava Prodan şi Matigenechi etc. şi s'ar fi hotărît să nu râdice armele asupra Turcilor ce intraseră în ţară.

Dă apoĭ relațiĭ de câțĭ ostașĭ Turcĭ sînt prin cetățile turceștĭ, câțĭ aŭ intrat deja, câțĭ sînt la Focșanĭ și ce râpirĭ fac și cum stă Moldova față de Muntenia în acéstă zaveră. Un Senior, nu-ĭ spune numele, de sigur un strĕin, dă proecte luĭ Tudor pentru apărare; dar Tudor nu le primește. Scriitorul acestor epistole este un om erudit, inginer de profesie, pentru că'șĭ propune, dacă ar avea banĭ, să facă planul Bucureștilor, *maĭ ales acum când nu umblă nicĭ o căleasca pe drum*, pentru că fugise lumea pe unde putuse.

Arhon Paharnice! cu plecăcĭune mĕ închin D-tale.

LXXXII) Știŭ că-ĭ fi auḑit la ce rĕ stare aŭ ajuns Bucureștiĭ, și dacă n'ar veni Turciĭ curând, apoĭ să fiĭ bine încredințat că numaĭ Tudor cu pandurii luĭ va rĕmâne, însă ce ar mânca nu știŭ. Ipsilant, după cum se vede, se află tot la Târgoviște, fără arnăuțĭ, cu Bălanu și cu Fiirescu, ḑic uniĭ că ar fi mers la Câmpu-Lung și de acolo ar fi scris către boeriĭ țĕreĭ, ca să vie acolo, fiind-că acolo se cade a fi Scaunul Domnieĭ. Slugeru Tudor se află la Mănăstirea Cotroceniĭ și tot face șanțurĭ ca să nu sae vacele peste ele. Șani Slol. cu Argișiu îĭ sunt miniștri. Mitropolitul, Vistierul și Ninciulescu se află la P(B)el-Vederea Golesculuĭ afară, fiind-că a ḑis Tudor că nu-ĭ lasă să meargă maĭ departe. Insă erĭ s'aŭ dus Caminariul Sava acolo la dênșiĭ cu 400 arnăuțĭ și ĭ-aŭ întrebat pe Mitropolitul și pe Boerĭ: Unde voesc să meargă? Că el li dă chizășie și siguranție să-ĭ petreacă unde vor voi. După acesta a venit și Hagi B(P)rodan și Matigenechi cu oștile lor, ce s'aŭ sfătuit nu știŭ; dar atât am auḑit în urmă, că eĭ aŭ dat mare făgăduință, că nu vor râdica arme asupra Turculuĭ, adică nicĭ Tudor, nicĭ Caminar Sava. Acésta a trimis'o boeriĭ la Țarigrad. Tóte cetățile sînt pline de Turcĭ, după vestea ce aŭ adus un curier, ḑice că se află

(de) la 28 pănă la 30 de miĭ de ostașĭ. La Focșanĭ aŭ venit 2000 de Turcĭ, însă noroduluĭ n'aŭ făcut nimică, ci averea Grecilor nu numaĭ că aŭ luat, ci și pre eĭ ĭ-aŭ trimis preste Dunărea. De la Țarigrad nu avem nicĭ o veste. De la Moldovenĭ, cum că și D. Aghent de acolo aŭ trecut la Cernăuțĭ. Noĭ în Bucureștĭ cățĭ am rĕmas n'avem frică de nime, numaĭ ne-ĭ frică că n'om avea ce mânca. Sinior ot, măcar că în vara trecută aŭ agonisit 12,000 leĭ, acu n'are ce mânca, pentru aceea s'a băgat în casa Fiiresculuĭ, el aŭ făcut fel de fel de projecturĭ Slugeruluĭ Tudor, însă Tudor nu l'aŭ ascultat, fiind că cere banĭ mulțĭ. Dacă a'șĭ avea numaĭ 500 leĭ, eŭ cum n'am lucru, a'șĭ râdica planul Bucureștĭuluĭ, maĭ ales acum când nu umblă nicĭ o călească pe drum. Și aceștĭ 500 leĭ mĭ-ar ajunge de a plăti salahorĭ. Acest project mĭ-aŭ făcut Monsiu Faivald, eŭ bucuros, să daŭ ostenéla, dar a plăti și salahoriĭ nu pot.

Aicĭ se vede că pe Moruzĭ l'ar fi tăeat în Țarigrad și cum că Iancu Calimah vine Domn în locul luĭ Mihaĭ Suțu. Arhon Păharnice! ce socoțĭ D-ta?

După acéstă revoluție și prăpădenie, óre judeca-vor boeriĭ dreptățile săracilor maĭ bine de cum maĭ nainte? O! Vaĭ de țara Romănească.

(*Originale nesubscrise*).

(Academia Română, Docum. M. B, Vol. II).

Boeriĭ țĕreĭ și ómeniĭ cu dare de mână se refugiase în revoluția de la 21 în Transilvania, la Brașov și prin împrejurimĭ, ceĭ din Muntenia, ceĭ de peste Olt la Sibiŭ, dupre cum Moldoveniĭ în Basarabia și Bucovina. Se deșertase țara de ómeniĭ însemnațĭ și venind Turciĭ aveaŭ interes de a restabili administrarea țĕreĭ, pentru ochiĭ diplomațieĭ, căcĭ se temeaŭ și eĭ de intervenția puterilor. Pentru aceea mijlocește Turcia cătră Austria, amica sa, ca să alunge pe Eteriștiĭ Grecĭ aĭ luĭ Ipsilant din Imperiul

seŭ spre a le împrăștia cuĭbul, ĭar pe boeriĭ țěreĭ să-ĭ sfătuească să se re'ntórcă în țară și a intra în administrația eĭ, după datinele țěreĭ, asigurându-ĭ de pace și liniște din partea Turcilor. Acéstă disposiție a Guvernuluĭ austriac se face cunoscută boerilor românĭ și-ĭ îndeamnă a se întórce în țară în tómna anuluĭ 1821, August 20. Cât pentru Eteriștĭ s'a regulat a-ĭ da afară din Imperiŭ pe la alte granițĭ și nu direct în mâna Turcilor, ci să-ĭ escorteze până în Bucovina și de acolo să-ĭ dea în Basarabia și în alte State.

Acest document ne spune disposițiile luate pentru Eteriștiĭ luĭ Ipsilant de către Impěrăția austriacă, câțĭ dintre eĭ aŭ fugit peste Carpațĭ, după desastrul suferit de Ipsilant.

Poruncă pentru rebeliașĭ.

LXXXIII) Din cărțile ce am primit de la prezidentul Curțeĭ Impěrăteștĭ, de la 9 de August, mi se face știută porunca prea Inălțatuluĭ nostru Impěrat, pentru rebeliașiĭ ce aŭ intrat aicea în pământul Țěreĭ și ceĭ ce prin taĭnă vor să maĭ intre de acum înainte, fiind-că toțĭ Greciĭ ce aŭ fost părtașĭ cu rebeliașiĭ, ce s'aŭ râdicat împrotiva țěreĭ Turceștĭ, sînt oprițĭ a se primi atât aicĭ, în ținutul Ardealuluĭ, cât și maĭ înlăuntrul țěreĭ. De aceea se poruncește, că toțĭ să se scóță afară din ținutul țěreĭ Impěrăteștĭ pě alte schele, de pě la tóte din țěrile turceștĭ, de unde vor fi venit. Aseminea poruncă viind și la Exelenția sa Generalul Comandantul, aŭ dat și Exelenția sa poruncĭ la tóte stanțiile ostășeștĭ, și m'aŭ poftit să daŭ și eŭ aseminea poruncĭ la staturile politiceștĭ, ca să cerceteze cu scumpătate, să dovedească pě toțĭ Greciĭ părtașĭ la rebelie, și cu pază ostășască saŭ politicească să-ĭ trimiță în județul Bucovineĭ, de unde să se scóță afară în altă stěpânire

strĕină; pentru care am socotit a porunci şi D-tale ca să facĭ scumpă cercetare la ceĭ ce să află în ţinutul D-tale, şi pĕ căţĭ veĭ dovedi că aŭ fost cu adevĕrat inclinaţĭ cu Ipsilant, precum şi Greciĭ ce vor maĭ veni de acum înainte, pĕ toţĭ aceĭa să-ĭ trimiţĭ la Bucovina cu ajutorul ostăşăsc din stanţie în stanţie. Pentru care s'aŭ dat şi deosebită poruncă şi la capiteniile de la Bucovina în ce chip să urmeze de acum înainte.

1821 Avgust 20.

(Academia Rom. Manuscr. M. B. Vol. 19.

Alt document ne spune că disposiţiĭ s'aŭ luat de Guvernul Austrieĭ pentru boeriĭ şi refugiaţiĭ românĭ propriŭ ḑişĭ. Spune, că dupĕ ştiinţa diplomatică ce aŭ, Ieniceriĭ se vor retrage curând din ţară, şi că dar vor fi în linişte întorcêndu-se în ţară. In tot casul dacă nu voesc să se re'ntórcă în Patrie, atuncĭ să se aşeze maĭ în interiorul Impĕrăţieĭ, ĭar nu la graniţă. Acestea se petrec tot la 1821, August 21.

(Copie)

Pentru băjănariĭ din ţara românească.

LXXXIV) Atăt din catastişele ce ni s'aŭ trimis de D-vóstră şi din arătarea ce ni face poliţaĭ-director, am înţĕles mulţimea fugarilor ce s'aŭ adunat acum în cetatea Sibiĭuluĭ, cum şi afară în cuprinsul D-tale, pentru aceea îţĭ aduc aminte ca să puĭ negreşit în lucrare porunca ce'ţĭ s'aŭ trimis de la 20 ale luĭ Avgust, pentru Greciĭ ce să află pănă acum acolea şi ceĭ ce vor maĭ veni de acum înainte.

Iar pentru ceĭ ce sînt fugiţĭ din ţara românească şi maĭ ales săracĭ, îţĭ scriem să le arăţĭ, că de la casa Impĕrătească n'aŭ nicĭ o nădejde de ajutor. Ci fiind-că se apropie vremea de ĭarnă şi póte să ajungă la lipsă mare, de aceea

bine ar fi să se îndemneze însușĭ încet, încet a se întórce pĕ la casele lor cele năpustite, fiind-că stĕpânirea turcească aŭ dat poruncă să se tragă Ieniceriĭ și să póte nădĕjdui că nu vor avea supĕrare mare. Maĭ ales avênd de aicea pașușurĭ de întórcere și de vor voi să asculte acéstă sfătuire, atuncĭ să li se dea pe loc pașușurĭ de credință și să se petreacă până la graniță; ĭar cariĭ vor voi să șază aicĭ să le facĭ de știre să'șĭ caute loc de sălășluire la alte părțĭ maĭ înlauntru, fiind-că și acum prin canțelariștiĭ Curțeĭ am primit înștiințare ca să se urmeze după porunca de maĭ nainte.

1821 August 21.

(Idem acelașĭ volum.

Alt document ne spune că s'a făcut în special cunoscut și boerilor românĭ de peste Olt, dar că aceea aŭ făcut o întimpinare la Guvernatorul Transilvanieĭ, arătând neputința de a se reîntórce momentan în țară, pentru că nu sînt sigurĭ de viață. Guvernatorul respunde la cele două întimpinărĭ ale boerilor în mod amical și diplomat, și arată că mĕsura de severitate pentru expulsare este luată numaĭ pentru Eteriștiĭ luĭ Ipsilant, pe când Româniĭ boerĭ, retrașĭ în Transilvania, pot sta încă, nu maĭ că ar fi maĭ nemerit să se re'ntórcă în Patrie spre a se ocupa de administrația Țĕreĭ și de avutul lor și ast-fel pacea se va restabili maĭ curând. Cu tóte aceste îndemnurĭ, mulțĭ din boerĭ nu s'aŭ întors în țară de cât tărḑiŭ, după numirea Domnitoruluĭ dintre pămênteni, ba uniĭ și maĭ tărḑiŭ.

Către D-lor boeriĭ din Valahia cea mică.

LXXXV) Amândoŭĕ jalubile D-vóstră cuprind douĕ puncturĭ: 1) fiind-că rebeliaţiĭ şi alţĭ strĕinĭ, adunăturĭ de hoţĭ şi tâlharĭ, cariĭ n'aŭ fost în ţara rumănească, nu s'ar fi curăţit de tot, şi fiind-că oştirile turceştĭ nu ar fi ĭeşit tóte din ţară, pohtiţĭ D-vóstră ca să nu fiţĭ siliţĭ a vĕ întórce în ţara rumănească, nicĭ a vĕ depărta de la Sibiŭ maĭ înlăuntru în ţara acésta; ci să fiţĭ îngăduiţĭ până să vor aşeza tóte în ţara D-vóstră, maĭ vârtos pentru că mulţĭ dintre D-vóstră s'ar fi aflând într'o stare, care trebue să se ajute de către ceĭ maĭ cu putere. II-lea ca să se depărteze rebeliaşiĭ, cariĭ se află aprópe de hotar, care după ce aŭ lepădat şi aŭ ascuns armele aŭ intrat aice. Pentru că de vor ĭeşi în ţară pe supt ascuns şi vor maĭ râdica arme, atuncĭ viaţa D-lor va fi în primejdie. Cât pentru pontul cerireĭ dintâĭ, vĕ facem ştiut, că nu am dat poruncă hotărîtă la politia Sibiuluĭ a sili pĕ D-vóstră ca să vĕ întórceţĭ în ţara rumănească, dar am dorit şi voit chĭar pentru binele D-vóstră ca să vĕ povăţuească, ca să vĕ întórceţĭ la patria D-vóstră fiind-că am vestirea încredinţată cum că boeriĭ cariĭ s'aŭ întors şi aŭ mers la Bucureştĭ, s'aŭ primit prea bine şi s'aŭ aşĕzat la Divan, în diregătoriile ţĕreĭ. Insă la Iaşĭ, din pricină că boeriĭ ceĭ marĭ nu s'aŭ fost întors, s'aŭ aşezat la Divan boeriĭ ceĭ micĭ şi în locul Arhiereilor la trebile bisericeştĭ s'aŭ aşezat din preoţiĭ ceĭ micĭ; din care aceste să face dovadă: că Turciĭ însuşĭ se nevoesc a aşeza tóte ale ţĕreĭ, după vechĭul obiceiŭ. Iar pĕ lângă tóte acestea să póte adăuga şi încredinţarea ce am luat acum de curând de la prea puternicul Impĕrat, cum că Impĕrăţia sa cu adevĕrat aŭ mijlocit către Pórtă pentru siguranţia boerilor, şi că este încredinţat cum că mijlocirea Impĕrăţieĭ sale să fie cu bun folos, precum şi firmanul Porţeĭ de amnestiă..... ce s'aŭ dat către toţĭ deobşte dintr'acéstă mijlocire făcută. Aceste tóte arată

siguranţia pentru persóna fieşte-căruïa în parte, i pentru averea tuturor *şi pentru aşezemânturile vechĭ ale stĕpânireĭ* ţĕreĭ. Întru acéstă stare dar a întâmplărilor socotesc, că binele D-vóstră ar fi ca să vĕ întórceţĭ înapoĭ, ïar când nu vĕ veţĭ încrede la legïuita stĕpânire a D-vóstră şi veţĭ zĕbovi a maĭ mult a merge ca să vĕ aşezaţĭ în diregătoriile ţĕreĭ şi la moşiile D-vóstre, póte să vi se întâmple vătămare, şi deosebit aflându-vĕ la moşiile D-vóstre maĭ uşor vĕ veţĭ iconomisi, de cât aicea în ţara acesta. Cu aceeaşĭ sfătuire ce am dis maĭ sus am socotit acesta, că de veţĭ zĕbovi maĭ mult aicea în ţara acésta şi la Sibiŭ, în cea din urmă vor ajunge şi ceĭ ce până acuma aŭ ajutorat pe ceĭ maĭ săracĭ la scădere şi la lipsă şi va fi maĭ mare rătăcire. Dupĕ cum se află acum trebile în Moldova şi în ţara Rumănească, dupĕ nădĕjduitele vestirĭ ce am, în scurtă vreme vor isgoni Turciĭ pe rebeliaşiĭ Grecĭ ce aŭ maĭ rĕmas într'aceste douĕ ţĕrĭ, cariĭ vor fi numaĭ ca la 2000, şi cu mijlocirea puterilor strĕine maĭ cu vreme se vor râdica şi Turciĭ din ţara Rumănească prin lucrarea de condeiŭ şi prin înpăcïuire. Decĭ D-vóstră de socotiţĭ că veţĭ fi în stare se luptaţĭ greutatea cheltuelilor de aicĭ şi că veţĭ putea aştepta până se vor pune în orânduïală tóte deplin, făr' de paguba moşiilor D-vóstre, eŭ sînt departe de a vĕ popri se nu rĕmâneţĭ aicĭ, fiind că prea puternicul meŭ Impĕrat v'aŭ primit cu milostivire; dar ïarăşĭ porunca Impĕrăţieĭ Sale este să nu îngăduesc a se aduna prea mulţĭ la un loc, maĭ ales prin satele ce sînt aprópe de hotar, dupĕ care cuprindere a porunciĭ Impĕrăteştĭ înşi-vĕ D-vóstră puteţĭ cunóşte, că pentru nesmintirea D-vóstră de acolea, caut să chibzuesc ca să se împlinească şi porunca Impĕratuluĭ şi să fac prin cât se va putea şi voïa D-vóstră. De aceea am poprit amêndouĕ jalubile, dar până atuncĭ am socotit că veţĭ face bine să îndemnaţĭ pĕ ceĭ maĭ scăpătaţĭ dintre pămêneniĭ D-vóstră ca să se întórcă la moşiile lor şi să-ĭ ajutoraţĭ la acésta, fiind-că dupĕ cele maĭ sus arătate pot fi făr' de nicĭ o frică. Pentru al

doilea pont s'aŭ dat, după poruncile Impĕrăteştĭ, rânduelĭ ca rebeliaşiĭ să se depărteze negreşit de la hotar, şi să nu fie suferiţĭ aicĭ, în ţara acésta, ci să le dea drumul la alte părţĭ depărtate şi improtiva ţĕrilor de unde se vor fi născut.

1821 Septemvrie 18, Cluj.

(Iscălit) *G. Bamfi.*

(Copie).

(Academia Rom. Manuscr. M. B. Vol. XIX).

Documentul ce urmează este un pitac domnesc al luĭ Alexandru Nicolaĭ Sutzu. El ni spune, că fostul grec Episcop de Buzeŭ Constandie a fost distituit pentru fapte rĕle şi fără de legĭ, *uĭtându-şĭ netăgăduitele sale datoriĭ.* Oare ce să fi făcut? Lucrurĭ bune şi virtuţĭ de sigur n'a lucrat. Timpul póte de va descoperi abusurile sale. El este destituit de Ierarhia Ţĕreĭ şi de boerĭ motivat şi se dă ordin luĭ Alexandru Filipescu, Logofĕtul de ţara de jos, se facă *zapt* tótă averea mişcătóre şi nemişcătóre a Episcopieĭ ĭa pe Episcopul Constandie să'l facă *teslim în mâna bumbaşiruluĭ.* Cum trătaŭ pe atuncĭ Domnitoriĭ pe Ierarhiĭ Ţĕreĭ! Acéstă scenă se petrece la 1819, Iulie 27, inspre ajunul Zavereĭ.

Milostiv bojiĭu Io Alexandru Nicolaĭ Sutzu Voevod i Gospodar Zemli Vlahiscoĭ.

LXXXVI) De vreme ce Costandie proin Episcop Buzeuluĭ uĭtându-şĭ netăgăduitele sale datoriĭ câte pravilile şi cele Dumneḑeeştĭ şi cele politiceştĭ îl supune a urma; şi abătându-se în lucrurĭ necuviincióse, ce cu totul sînt în protiva cinuluĭ şi haracteruluĭ unuĭ Arhiereŭ şi în protiva făgăduinţeĭ ce dă un păstor şi luĭ Dumneḑeŭ şi Patrieĭ, după cum cu obşteaseă anafora a Arhiereilor şi boerilor ţĕreĭ pe larg ni s'aŭ făcut cunoscut. Drept aceea volnicim Domnia mea (pe) D-luĭ cinstit şi credincĭos boer Domnieĭ mele

Alexandru Filipescu vel logofĕt de ţara de jos, să meargă la Episcopia Buzeuluĭ, unde fără veste sosind să facă în· dată zapt nu numaĭ ale Episcopieĭ tóte mişcătóre şi ne· mişcătóre, ci şi pĕ chĭer ale numitu'uĭ orĭ-ce va fi a\ ênd, atât acolo saŭ în altă parte, cât şi ale metohuluĭ de aicea din Bucureştĭ, care acele luându-le prin catagrafie sub iscălitura D-sale să le aducă aci, precum şi pentru ale Episcopieĭ i ale metohuluĭ lucrurĭ să orândueascĕ a se face osebite catagrafiĭ dupĕ orânduĭală; ĭar pĕ de al ă parte rădicându-l pĕ numitul să-l facă teslim în mâna a mumbaşiruluĭ, ce cu osebită poruncă a Domnieĭ mele ĭaste orânduit, ca să urmeze dupĕ cum într'ac eaşĭ poruncă să cuprinde.

1819 Iul e 27.

(Sig. Gosp.).

Iscălitura în ros. a Domnuluĭ

Vel Logofĕt.

(Idem acelaşĭ volum).

Notele ce urmează sînt date positive luate din hârtiile oficiale păstrate în Biblioteca Academieĭ Române.

LXXXVII) La 1819, Maĭ 9, să da gramata de recunóştere de către Grigorie Patriarhul Constantinopoluluĭ pentru Dionisie Lupu, în locul demisionatuluĭ Nectarie.

Domnitorul Alexandru Sutzu încunoştiinţază pe Episcopĭ şi boerĭ că a demisionat din Mitropolit Nectarie la 1819 Maĭ 1 şi să aleagă alt Mitropolit.

La 1819, Octomvrie 24, vine hotărârea Sinoduluĭ din Constantinopopol, prin care recunóşte ca bună alegerea de Mitropolit în locul luĭ Nectarie pe numele Dionisie al Sevastieĭ.

Mitropolitul Dionisie Lupu, care se retrăsese împreună cu maĭ mulțĭ boerĭ Muntenĭ în Brașov, nu dormea, ci'șĭ avea sufletul și inima la țară și la suferințele țĕranilor noștri, frațiĭ Românĭ. Privind cu inima sdrobită de durere, cu sufletul nemăngăeat rĕstriștea vremilor: chinurile, despoerile barbare, jafurile de tot felul, violările nelegĭuite și contrafireĭ omeneștĭ, sĕvêrșite de Turciĭ intrațĭ în țĕrile Românilor spre a alunga pe Eteriștiĭ rĕsvrătitorĭ, sfatuindu-se de sigur și cu boeriĭ din jurul seŭ, se hotărăsc a se adresa și la Preasfințitul Indreptător Sinod al Rosieĭ spre a mijloci cătră Impĕrat spre a înterveni în favórea Românilor înarmat, pentru alinarea maĭ curândă a nenorociteĭ Sale Patriĭ! El, Mitropolitul Dionisie Lupu, se adresază cătră Sf. Sinod al Rosieĭ ca șef al Ierarhieĭ Bisericeĭ Creștine Române, și în calitatea sa de președinte Divanuluĭ țĕreĭ; căcĭ, cum știm, lipsea Domnul legal. Dacă bine saŭ rĕŭ a făcut el adresându-se la strĕini, acésta comenteze-o orĭ-cine cum voește, eŭ îmĭ permit a ḑice atâta: Țara era în cumplită primejdie, expusă la prădăcĭunĭ, uciderĭ, schingĭuirĭ, tóte faptuite de Arnăuțĭ și Greciĭ Eteriștĭ aĭ luĭ Ipsilant, de panduriĭ luĭ Tudor destrăbălațĭ la început și apoĭ de mamelucĭ și ieniceriĭ Turcĭ; ce trebuea să facă șeful legal al Divanuluĭ țĕreĭ? Inima i se sfâșia privindu-șĭ frațiĭ în complectă desnădĕjduire. La desperare omul se apucă cu mânile și de fierul roș, numaĭ se scape cu viață. Acésta era situațiunea politică a Mitropolituluĭ, căruĭa-ĭ ardea în foc inima privind de peste Carpațĭ suferințele Românilor! Se justifica dar acéstă intervenire cătră strĕinĭ, maĭ ales cătră representațiunea bisericească rusască, pentru acele timpurĭ de cumpănă grea, dupĕ ce știm că maĭ înainte făcuse intervenirĭ cătră Consulul rusesc din Bucureștĭ, cătră cel rusesc din Constantinopol și cătră alte puterĭ, pe

cale diplomatică; chiemând influința lor în favórea încetărilor nenorocirilor, dar ele tot continuaŭ! N'am cetit în viața mea de cât fórte puține descrierĭ așa de cu durere de inimă narate, atâta de energic și vehement concepute, în cât cred că și inima de piatră și sufletul cel maĭ cinic trebuea să se sgudue cetind orĭ ascultând acéstă tânguire în folosul țĕreĭ, făcută de Mitropolitul român Dionisie Lupu! Acésta probează, că Dionisie Lupu—Mitropolitul Ungro-Vlahie—era om de o capacitate rară, de un caracter hotărât, urând pe strĕinĭ maĭ ales pe Greciĭ din administrațiile civile și bisericeștĭ ale Țĕreĭ. Suferise multe în viața sa de la eĭ. Acest act îĭ face multă onóre și râdică sus numele seŭ între Românĭ, pentru că și lucra și cugeta numaĭ românește.

Cătră Preasfințitul îndreptător Sinod plecată înștiințare.

LXXXVIII) Intristat aflându se smeritul meŭ suflet până la mórte și plin de măhnire de peirea cea nenădĕjduită și stingerea cea desĕvêrșită ce făr' de veste aŭ căḑut asupra nevinovatuluĭ și supusuluĭ norod al Valahieĭ, al căruĭa mĕ aflu nevrednic păstor și duhovnicesc părinte. Unde alt să năzuesc și cătră cine să arăt durerile cele marĭ și patimile cele fără de mĕsură, cu care se chinuește într'acéstă vreme de nevoe, când Biserica luĭ Dumneḑeŭ cea pravoslavnică să gonește de cătră ceĭ improtivitorĭ și vrăjmașĭ? De căt numaĭ cătră Preasf. îndreptător Sinod al prea puterniciĭ Impĕrățiĭ a Rosieĭ, printr'al căruĭa bun ajutor și mijlocire, cu falnică arătare cătră prea milostivul și prea puternicul și însușĭ stĕpânitor și monarh, pociŭ nădĕjdui măngăere și aștepta izbăvire. Căcĭ acest ticălos norod pururea aŭ fost umbrit și ocrotit de nebiruitul braț al împĕrăteșteĭ sale măririĭ. Dar care întâĭ și care maĭ pĕ urmă să povestesc? Și cu ce lacrimĭ? Cu ce condeiŭ și cu ce mijloc voiŭ putea arăta acele amărîte nevoĭ și necazurĭ, ce de o dată aŭ căḑut preste el ticălosul și nevi-

novatul, şi desnădějduirea întru care se află? Nu aŭ fost îndestule cele ce aŭ pătimit de către ceĭ streinĭ, ce fără de veste aŭ năvălit inprotiva otomaniceşteĭ Porţĭ, cariĭ în loc să'şĭ sěvêrşască dreapta lor cugetare, s'aŭ abătut la jafurĭ şi la alte necuviincióse urmărĭ asupra noroduluĭ Valahieĭ, celuĭ de o credinţă cu dênşiĭ, dintr'acărora pricină s'aŭ împrăştiat ca vaĭ de eĭ, uniĭ în Transilvania, alţiĭ prin munţĭ, pădurĭ şi văĭ cu familiele lor, ca să'şĭ afle scăpare! Dar dupě intrarea Otomaniceştilor oştirĭ în pămêntul nostru pentru izgonirea acelor improtivitorĭ lor, maĭ multe amărîte şi nepovestite rěutăţĭ şi nevoĭ cearcă ticăloşiĭ cu necontenire, căcĭ aceştĭ vrăşmaşĭ aĭ cruceĭ şi aĭ tuturor neamurilor câte cred în cel ce s'aŭ rěstignit pre dênsa, Mântuitorul Christos, adevěratul Dumnedeŭ, dupě înştiinţările ce am primit şi pě tóte dilele primesc în Transilvania (unde şi eŭ maĭ pě urmă fugind, numaĭ cu trupul mĭ-am găsit scăpare, îngrozit şi spăĭmântat aflându-mě de auzirea cumpliteĭ ucidérĭ a maĭ marilor Arhiereĭ şi maĭ vârtos a Patriarhilor), ce rěutate aŭ lăsat ne pusă în lucrare? Care cruzime neomenită, şi numaĭ hiarelor celor sělbatice slobodă, n'aŭ lucrat fără de saţ? Intâĭa, Dumnedeeştile lŏcaşurĭ, cele de prin târgurĭ şi sate, orĭ unde aŭ ajuns, dupě ce tóte le aŭ jefuit, apoĭ celor dě lemn le-aŭ dat foc de aŭ ars până în pămênt, ĭar în cele de zid, sfărâmând tóte, cele din lăuntru, aŭ resturnat sfintele jertfelnice şi sfintele icóne cu cuţite spărgêndu-le le-aŭ lepădat, şi le-aŭ făcut grajd de caĭ încă şi mormênturile cele maĭ alese pe alocurea le-aŭ săpat ca să găsască bogăţiĭ. Case boereştĭ, mănăstireştĭ, neguţitoreştĭ de pě la moşiĭ şi namestiĭ pe unde aŭ găsit, cele maĭ multe şi maĭ bune le-aŭ ars, ĭar altele cu totul le-aŭ dărăpănat. Mulţime de ómenĭ nevinovaţĭ, dě tótă starea şi preoţĭ, găsindu-ĭ prin oraşe şi sate şi gonind pre ceĭ de prin munţĭ, pădurĭ şi văĭ, fără milostivire ĭ-aŭ rěpus, parte bărbătească şi femeească, pě uniĭ împuşcându-ĭ pe alţiĭ spândurându-ĭ, pe alţiĭ robindu-ĭ, ĭar pe alţiĭ de viĭ în ţapă puindu-ĭ, cărora tăindu-le ure-

chile le-aŭ trimis către ceĭ maĭ marĭ aĭ lor, spre dovadă că aŭ omorît din improtivitoriĭ lor, ca să dobândească darurĭ de rĕsplătirĭ; ĭar lucrurile ce s'aŭ găsit pĕ lângă dênşiĭ, cum şi cele ce le-aŭ găsit puse în păstrare prin Mănăstirĭ şi Bisericĭ, tóte le-aŭ hrăpit şi le-aŭ jefuit. Cirezĭ întregĭ de boĭ, vacĭ, caĭ, turme de oĭ, capre, şi ce maĭ de mirare, de rîmătorĭ cum şi zaharale de orĭ-ce felurime pĕ unde le-aŭ găsit le-aŭ ardicat cu totul şi le-aŭ trecut peste Dunărea, cugetare şi hotărîre avênd nemilostivă, a numaĭ lăsa nicĭ un fel de sĕminţă în ticălósa Valahie, ci a o aduce la tótă desĕvêrşita peire şi pustiire! Acestea se urmează pănăa cum ne'ncetat; ĭar cele ce's spre bat jocura şi defăĭmarea sfinteĭ nóstre credinţe (ce) le lucrează, cine le va spune? Saŭ cine le va audi să nu se cutremure? Fecĭóre călugăriţe în Mănăstirĭ şi Schiturĭ găsindu-le le-aŭ siluit prin bisericĭ şi soţiile presviterilor celor de dênşiĭ omorîţĭ, le-aŭ pângărit nelegĭuiţiĭ şi tótă fără de legea şi spurcăcĭunea în lŏcaşurile cele sfinte au lucrat neomeniţiĭ, spre ocara celuĭ ce într'ênsele se proslăveşte—adevĕratul Dumnedeŭ! Şi deosebit din pricina acestor marĭ nevoĭ saŭ siluit de ş'aŭ lepădat şi credinţa peste 300 de femeĭ şi alţĭ pe atâţa tinerĭ, din cariĭ pre ceĭ maĭ mulţĭ ĭ-aŭ trecut peste Dunărea, şi maĭ vârtos, când oştirile cele nouĭ de manafĭ turcĭ, ce aŭ intrat în trecutele dile, dupĕ ce aŭ făcut alte multe rĕutăţĭ şi jafurĭ, apoĭ în uliţa politieĭ aŭ făcut bucăţĭ pĕ un tĕnêr, fără milostivire, căcĭ nu s'aŭ dat la voinţa lor cea sodomnească. Incă şi uniĭ din boerĭ ce aŭ fost scăpaţĭ aicĭ, despărţindu-se din tótă ceĭa-l-altă ceată, cu cugetare de slavă şi dĕ rĕ câştigare, aŭ ĭeşit în Valahia, şi unindu-se cu nelegĭuiţiĭ stĕpânitorĭ turcĭ, fac cele maĭ marĭ hrăpirĭ şi cu cuvênt de trebuinţa oştirilor turceştĭ. Dupĕ ce despóe pe ticăloşiĭ creştinĭ ţĕranĭ, apoĭ aŭ făcut zapt la tóte veniturile, atât caselor boereştĭ, Mănăstirilor, Episcopiilor şi chĭar Sf. Mitropoliĭ, a căror stĕpânĭ se află aicĭ adăpostiţĭ, scăpaţĭ, adaogând marea ĭubire de ómenĭ a pravoslavniciĭ puterĭ, prin care póte ticălósa acéstă ţară

să'şĭ dobândească îndreptarea cea norocită, şi maĭ vârtos umblă aceştĭ vrăşmaşĭ aĭ norocireĭ patrieĭ tot prin puterea stĕpânitorilor Turcĭ, a aşeza alt Mitropolit, alţĭ Episcopĭ, precum şi la tóte locurile aŭ aşezat alţĭ igumenĭ în locul igumenilor celor canoniceştĭ, ce se află aicĭ, adică călugărĭ drumaşĭ şi mirenĭ pe la unele, şi acésta aŭ făcut'o şi umblă a o face în pizmă, căcĭ nu am urmat şi noĭ lor să ĭeşim împreună în Valahia şi să ne unim la nedreptăţile şi despoerile ticăloşilor creştinĭ, pe care eĭ fără mustrare de cuget şi fără frica luĭ Dumnedeŭ (le) sĕvêrşesc. Intr'acéstă jalnică şi amărîtă stare aflându-ne strigăm necontenit cu psalmistul: „Dumnedeule, venit-aŭ neamurile în moştenirea Ta, spurcat-aŭ sfântă Biserica Ta, pus-aŭ Ierusalimul ca o păzitóre de póme, pus-aŭ stârvurile robilor tĕĭ mâncare paserilor Ceruluĭ, vărsat-aŭ sîngele lor ca apa, şi nu are cine să-ĭ îngrópe, făcutu-ne-am ocară vecinilor noştri, batjocură de rîs celor dinprejurul nostru“, şi acestea către Dumnedeŭ din adâncul sufletuluĭ. Iar către preasfântul şi îndreptătorul Sinod arăt pe scurt ticăloşia Patrieĭ nóstre şi batjocorirea Bisericeĭ creştineştĭ, obşteşteĭ nóstre maĭcĭ, cu lacrimĭ ferbinţĭ rugându-mĕ să bine-voĭască, a le face cunoscute Impĕrăteşteĭ Sale măririĭ, puternicul nostru protector, ca milostivindu-se să ne mântuĭască cu puterea sa cea mare şi să ne izbăvească cu braţul seŭ cel nebiruit, că noĭ sîntem norodul seŭ şi oile păşuneĭ sale, şi din neam în neam vom vesti lauda împĕrăteşteĭ Sale măririĭ; căcĭ până în sfârşit şi lăsându-ne în desnădĕjduirea întru care ne aflăm, nicĭ maĭ avem pentru ce, nicĭ maĭ îndrăznim a ne întórce ticăloşiĭ în Patria nóstră, ci urmează a peri cu toţiĭ aicĭ în pământ strĕin, ca nişte nimernicĭ! Acéstă rugăcĭune cu mare obidă şi sdrobire de suflet o fac, rĕmâind cu cel maĭ profund respect, al Preasfinţituluĭ Indreptător Sinod cu totul supus şi plecat.

1821 Octomvrie 1, Transilvania.

Mitropolitul Dionisie.

Documentul ce urmează are mare însemnătate istorică, necunoscută până acum. Prin el se dovedeşte că tinerimea cultă din România, cu ocasia resvrătireĭ Grecilor la 1821, a format o societate a parte de bĕtrânii boerĭ, în scop de a'şĭ apara pe tóte căile posibile revandicarea drepturilor naţionale încălcate de strĕinĭ şi maĭ ales de Greciĭ fanarioţĭ. Boeriĭ eraŭ divizaţĭ în treĭ partide, una rusască cu Pini în frunte, una turcească, care aştepta revenirea fanarioţilor la putere, şi alta naţională. Partida rusască era cea maĭ puternică. Tinerimea română, vĕḑênd halul în care a ajuns ţara din causa Zavereĭ şi a armatelor Eteriste şi Turceştĭ, plus jafurile pandurilor; maĭ vĕḑênd că vechiĭ boerĭ ţin tot tactica veche de a intra slugă la stĕpânĭ strĕinĭ, pentru a juca un rol în ţara lor, aŭ făcut ḑic aceştĭ tinerĭ o ligă de a lucra prin diplomaţie şi publicitate, reclamând drepturile naturale ale Patrieĭ lor. Dupĕ ce s'aŭ coalisat vre-o treĭ-ḑecĭ, s'aŭ adresat şi la boeriĭ bĕtrânĭ de a li cere sfatul şi a-ĭ ajuta cu banĭ. Dintre boeriĭ cariĭ s'aŭ asociat la compania injghebată de tineret aŭ fost: Brâncoveanu, Creţulescu şi Bălăceanu. Majoritatea însă a boerilor nu aderase la proiectul tinerimeĭ, pentru că eraŭ grupaţĭ în alte partide politice. Relaţia acésta ce descrie scopul boerilor tinerĭ ni-o dă un anonim, saŭ maĭ bine ḑis un cunoscut ce se ascunde sub iniţialele K. V. Justifică causa pentru ce nu iscăleşte. De asemenea nu ştim nicĭ cuĭ s'aŭ adresat dintre boeriĭ ţĕreĭ care trăia în ţară în timpul Zavereĭ şi pe care caută a-l face să adereze la liga tineretuluĭ şi'l rógă sa le procure mijlóce băneştĭ spre a'şĭ pune în lucrare scopul. Să maĭ constată, că Guvernul austriac aju a pe Turcia de a stinge focul aprins de Eterişti în Imperiul seŭ, pentru aceea urmărea şi închidea ^ grosurĭ pe toţĭ ceĭ refugiaţĭ în Transilvania şi pre-

supuşĭ partisanĭ aĭ Eterieĭ; aşa a păţit şi scriitorul acesteĭ relaţiĭ. Eraŭ dar şi atuncĭ ca şi la 1848 între Românĭ ómenĭ patrioţĭ, cariĭ cugetaŭ la eliberarea şi mărirea Patrieĭ lor, aveaŭ un dor al inimeĭ pe care-l urmăreaŭ. Scriitorul anonim ne da şi lista tuturor boerilor tinerĭ înrolaţĭ în ligă, a boerilor bĕtrânĭ ce aŭ aderat, cum şi a celor ce nu s'aŭ asociat. Se vede, că anonimul este un Român deştept şi cunoscĕtor în ale politiceĭ, pentru că blamează şi înfierează puternic politica luĭ Pini şi pe aderenţiĭ luĭ. Se laudă că în curând va da pe faţă purtarea necorectă şi de duplicitate a luĭ Pini şi faţă de Rusia, pentru că înşală Guvernul seŭ, şi faţă de Românĭ pentru că caută a'şĭ face interesele sale. Scrisórea este autografă.

(Originalul Greceşte).

Prea strălucite!

LXXXIX) Sĕrvul vostru s'a întors în Braşov, unde am găsit pe boerĭ în cea maĭ mare ne'nţĕlegere, ca nicĭ o dată, adică numaĭ banul Brâncoveanu se asociază la orĭ-ce lucru deobşte folositor. Iar banul Văcărescu şi Ghica, avênd conducĕtor pe Belu, şi suflet la orĭ-ce mişcare a lor, aşteaptă absoluta administraţie fanariotă, ca se ĭa Vistieria şi Spătăria. Iar Filipeştiĭ, banu Samurcaş, Alecu Ghica, Marcu şi Buzoianu duh şi suflet fiind a luĭ Pini aşteaptă de la prea Inălţimea Sa Alexandru glorie şi onóre şi povăţuirĭ de la Pini ca să lucreze ceva. Din aceste conchid, că Pini sperează că cu nouĕ chipurĭ, adică îndatoritor către Curtea sa, ĭarăşĭ să înşale; pe când noĭ sperăm (dacă există dreptate în lume) ca se paţă rĕŭ acest om, şi nu să se glorifice ĭarăşĭ şi se înşale. Vĕḑênd acéstă stare nenorocită a nóstră, şi vĕḑênd câtă disposiţie şi dragoste are Domnul meŭ ca să'şĭ ĭa acest nenorocit popor drepturile luĭ naturale, am făcut propunere (arătat) la toţĭ tineriĭ acésta:

Cât de nedrept şi neraţionat este într'un ast-fel de timp favorabil să ne amuzăm numaĭ εἰς τοῦς ἀλέδαις (la alée), şi ast-fel am adunat peste treĭ-ḑecĭ cu barbe şi fără barbă, fără să amesticăm de loc partida piniană (a luĭ Pini). Am compus o anafora către bĕtrâniĭ noştri, arătându-le, că dacă nobleţa lor s'aŭ hotărît să pĭardă şi acest singur favorabil timp (împrejurare) pentru ca să eliberăm nenorocita nóstră Patrie din unghiile sĕlbatecelor fiare fanarióte şi se aştepte copiiĭ noştri viaţă pacĭnică, noĭ nu putem maĭ mult să pĭerdem şi acéstă ocasiune favorabilă. Ne am hotărît cu voĭa lor şi cu înţĕlegerea lor să ne împrumutaţĭ (banĭ) şi să alergăm şase-spre-ḑece dintre voĭ la aceĭ ómenĭ, cariĭ spun că protejază pe ceĭ ce sufĕr cumplit, rugându-ĭ cu lacrimĭ, că simţim şi noĭ că am ajuns în starea cea maĭ de jălit. Acéstă mişcare a nóstră a făcut mare sgomot, s'aŭ înfricoşat bĕtrâniĭ, şi banul Brâncoveanu şi Vornicul Bălăcénu şi Vornicul Creţulescu îndată aŭ rĕspuns: Că laudă zelul nostru şi admit ideile nóstre şi dacă vom începe fie-care în parte să (facem) punem în lucrare problemele nóstre, să se facă alegere de ceĭ maĭ alese ideĭ; ĭar ceĭ l alţĭ doĭ banĭ ne trimit la Constantinopol să cerem drepturile nóstre, de asemenea şi partida piniană, pe care n'am amestecat'o întru nimica. Desperaţĭ pentru acésta sfruntare ce le-am făcut, ne ameninţa cu Domnul Pini. Şi fiind-că şi în acéstă anafora a nóstră către boeriĭ noştri, ce are peste 30 de iscăliturĭ, s'a întâmplat cu bun orĭ rĕŭ noroc ca servul vostru să fie subscris, sufĕr în tot chipul de la administratoriĭ de aicĭ (fiind-că am venit la Braşov şi am ĭeşit întru întimpinarea străluciriĭ Vóstre şi fiind-că m'am dus la Sibiŭ şi am luat copiiĭ meĭ şi am venit ĭarăşĭ aicĭ) caută ḑic în tot chipul ca să insufle ideĭ rĕle asupra mea la administraţia de aicĭ, care mi-a şi vestit că fugit odată aicĭ în asil trebue să mĕ linişte sc; ĭ-am respuns cu o vóce deosebită: Că până când nu mĕ voiŭ scăpa de suferinţĭ şi până când Patria mea nu va lua administraţia sa dréptă, nu voiŭ înceta de a alerga. Indată mĭ a cerut scuze. Şi

iarăşi ḑice, că unii dintr'ai noştri aŭ respândit acéstă ideie contra mea. Pe căpitanul Andricu îndată ce a venit aici să'şi ia familia sa, boerii Filipeşti s'aŭ dus la Generalul şi l'aŭ acuzat pe el de eterist şi că a râdicat arme şi că a făcut multe rěle în ţara lor, îndată l'a închis în o carceră fórte înfricoşată, ţinêndu-l patru ḑile, şi după ce l'aŭ luat unii în chezeşia lor l'a lăsat liber, pănă va veni respuns de la Generalul. Principele meŭ! Predându-mě buneĭ voinţi şi disposiţiuneĭ ce cunosc că aveţi pentru ca să sprijiniţi pre ceĭ ce sufěr, socot că nu greşesc pentru mişcarea ce am făcut între compatrioţiĭ meĭ şi că nu veţi lăsa pe adepţii luĭ Pini să facă cu mine ceea ce voesc. Ori cum se vor întórce împrejurările timpuluĭ, vě rog să aveţi puţină îngrijire pentru mine ca să nu sufěr rěle. Sper, că saŭ se fac pe bětrânĭ să se ruşineze şi să se râdice înşuşĭ ca se meargă să se róge, saŭ să ne dea nouě voe, pe care, dacă de bună voe nu ne vor conceda-o, ne-am hotărât ca noĭ înşine să ne ducem. Dorind însă puţin foc maĭ aprins, puţină explicare de la Exelenţia Vóstră şi respuns la întâia mea scrisóre, trimisă prin nepotul, ca să nu se întâmple să ne ducem în zădar cu cestiunĭ pe care Exelenţia Vóstră póte cunóşte maĭ înainte ce resultat pot să ia. Insă fiţi vě rog prea atenţĭ pentru mine de vre-o întâmplare, fiind că toţĭ ceĭ veniţĭ aicĭ sînt căutaţĭ la vamă, şi deschid tóte scrisorile. Astă-ḑĭ mě duc la un sat *Sângeleŭ* (?) douě orě departe de Braşov, unde a venit banul Creţulescu, şi dacă prin o bună întâmplare 'l voiŭ convinge şi pe nobleţa sa să fie de aceeaşĭ părere, sper ne'ndoios, că în puţine ḑile voiŭ dovedi înaintea Mareluĭ Alexandru, că Domnul Pini n'a venit Consul Rusesc, apărător ómenilor neputincioşĭ şi nedreptăţiţĭ, ci o fiară sělbatică, care suge sângele sěrmanilor Vlahĭ. De aceea pentru ştiinţa Vóstră vě însemnez cu cine am mişcat acest lucru şi maĭ jos notez cine dintre bětrânĭ s'aŭ asociat la acest lucru deobşte folositor.

Al Exelenţieĭ Vóstre cel maĭ mic serv,

K. V.

Doĭ tinerĭ Bălăcenĭ. Treĭ Câmpinenĭ. Mihalache Filipescu. Iancu Filipescu. Costache Filipescu. Doĭ Floreştĭ. Costache Cantacuzin. Mateiŭ Cantacuzin. Mihalache Ghica. Tache Ghica. M. Ghica. Iancu Golescu. Iancu Ghica. Manolache Bălăceanu. Alecache Vilara. Rastis. Nicolaĭ Filipescu. Grigore Grădişteanu. Punu Costescu. Treĭ Raleţĭ. Scărlat Roset. Cocorăscu. Dimitrie Slătineanu. Bĕtrâniĭ cariĭ s'aŭ asociat la problemele nóstre pĕnă acum: *Banu Brâncoveanu. Istrati Creţulescu. Vornicul Bălăceanu.* Ceĭ afară pĕnă acum: *Banu Creţulescu. Banu Văcărescu Banu Ghica. Grigore Filipescu. Iordache Filipescu. Alecu Ghica. Buzoianu. Samurcaş. Rali. Mavru. Belu.*

(Copie autografă subscrisă numaĭ cu iniţialele numeluĭ].

(Academia Română, Documentele M. B. Vol. XIX).

NOTA. Mitropolituluĭ Grigorie i s'a trimis la Chişineŭ de la Mitropolie 78,720 tal. (leĭ) pĕ timp de treĭ anĭ, de la 1829 Fevruarie, pĕnă la 1832 Fevruarie, plus 6720 leĭ cheltuĭala drumuluĭ, dupĕ ordinul Străluciţuluĭ Graf Palin, din 1829, Fevruar 6 sub No. 1110.

(Idem acelaşĭ volum).

Arhimandritul Gherasim, fiind trimis locoţiitor la Episcopia de Buzeŭ, în locul distituituluĭ Costandie la 1819, dă un înscris olograf în mâna Mitropolituluĭ Dionisie Lupu, prin care se leagă a nu face nicĭ o mişcare în afacerile Episcopieĭ fără ştirea şi povaţa Mitropolituluĭ; de asemenea că renunţă la strângerea veniturilor Episcopieĭ, şi că luĭ să i se dea numaĭ cele trebuincĭóse cheltuelĭ. Acest Arhimandrit în urmă a fost ales Episcop de Buzeŭ, dar a dimisionat la 1824 şi înlocuit cu Chesarie.

XC). Din pronia Dumneḑeească arădicându-se la Scaunul Sf. Mitropoliĭ Preasf. Sa Părintele Mitropolit Dionisie, şi Preasf. Sa din bunătatea Preasf. Sale mi-aŭ provalisit (propus) prin Nicolae, logofĕtul Mitropolieĭ, ca să primesc a mĕ însărcina cu otcărmuirea Scaunuluĭ Episcopieĭ Buzeuluĭ; şi măcar de mĕ şi cunosc nevrednic de acéstă

treaptă, dar ca să nu mĕ arăt improtivitor şi nesupus voinţeĭ şi porunciĭ Preasf. Sale, am primit, de va fi de la Dumneḑeŭ a se sĕvêrşi. Şi prin acésta mĕ leg şi mĕ făgăduesc, că atât în pricinele Bisericeştĭ, cât şi politiceştĭ fără ştirea şi povaţa Preasf. Sale nu voiŭ face nicĭ o mişcare saŭ pornire întru nimic, şi fiind că la arădicarea mea în Scaunul Episcopieĭ este a să face cheltuele, Preasf. Sa cum va şti să iconomisască acele cheltuelĭ şi să orânduească ómenii Preasf. Sale pentru strângerea venituluĭ Episcopieĭ, până ce se va plăti tótă datoria, dându-mi se mie numaĭ trebuinciósele cheltuelĭ şi ale ómenilor Episcopieĭ, şi plătindu se de datorie să rĕmâe veniturile slobode pe sama mea şi a Episcopieĭ.

1819 Iulie 23.

Iscălit: *Gherasim Arhimandrit, adeverez.*

(olografă).

(Academia Română, Docum. M. B. Vol. XX).

Episcopul de Buzeŭ Costandie, dupĕ ce simţeşte că este destituit din Episcopat, spre a'şĭ salva posiţia trimite urmĕtórea dimisie Mitropolituluĭ Dionisie, prin care se recunóşte, că cercetând maĭ cu amĕrunt găseşte că slujba sa este maĭ presus de puterile sale. Maĭ declară că se leapădă de bună-voe de Episcopat, ne silit de nime, şi că se retrage în viaţă privată! Era însă târḑiŭ venit acest espedient, pentru că, cum vom vedea, lucrările de distituire eraŭ deja făcute şi poruncile domneştĭ de executare date.

(Greceşte, originalul autograf).

XCI). Nu este lucru înţĕlept ca să rĕmâe cine.va fără nevoe la o slujbă de treburĭ publice, care cercetându-se amărunt se găsesc că sînt (este) maĭ presus de puterile luĭ. O ast-fel de slujbă vatămă treburile şi corumpe pe cel ce ocărmueşte, înainte de timp. Eŭ de mulţĭ anĭ primind sfin-

ţita Episcopie a Buzeuluĭ, până acum am fost la acest serviciŭ spiritual gata, luptând şi filotimisindu-mĕ ca să plinesc cele maĭ sfinte datoriĭ ale epanghelmeĭ mele. De aci înainte simţindu-mĕ că'mĭ lipseşte puterile mele de desele suferinţĭ, ca nedeajunse la acéstă greutate, mĕ dimisionez din Scaunul acesteĭ sfinţite Episcopiĭ, şi lepădându-mĕ de viaţa acésta mult supărătóre şi anevoĭósă, de bună voĭa mea 'mĭ aleg pe cea singuratică şi cinstită. De aceea mĕ rog cu fierbinţeală şi insistenţă către Preasf. Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ Domnul Dionisie, Despotul şi Chiriarhul meŭ, şi către prea Inălţatul şi de Dumneḑeŭ păzitul nostru Domnitor D. D. Alexandru Nicolaĭ Sutzu Voevod, ca să admită cu bună-voinţă acéstă a mea dimisie, dată înscris, şi să mĕ învrednicească în urmă de ceruta-mĭ linişte şi odihnă, nu maĭ puţin şi ajutorinţă. Am servit în parte Biserica luĭ Christos, cea a Dachilor şi póte sînt vrednic de ĭubirea creştinilor meĭ până la cele de pe urmă ḑile în acéstă lume, cât voĭ petrece în ea, plină de întristărĭ şi supărărĭ. Dacă cum-va s'a întâmplat să întristez pe cine-va saŭ cu ştiinţă saŭ fără ştiinţă, cer public ertare şi de asemenea ĭert pe tot cel ce m'ar fi mâhnit în sufletul meŭ, cerându-ĭ mântuire. Acésta ca dovadă de dimisionare de bună-voe şi ne silit scriind'o şi subscriind'o cu mâna mea proprie.

1819 Iulie 27 Buzeŭ.

(Iscălit) *Constandie al Buzeuluĭ.*

(Academia Rom. Manuscr. M. B. Vol. XX).

La 1819, Avgust 1, cere voe de la Domn fostul Episcop de Buzeŭ Costandie să vină în Bucureştĭ, pentru că a predat zestrea Episcopieĭ succesoruluĭ seŭ.

Anaforaŭa Ierarhilor ţĕreĭ şi a Divaniştilor boerĭ pentru destituirea înrĕutăţituluĭ Episcop de Buzeŭ Costandie, nu spune anume pricinele pe care bazându-se cer îndepărtarea luĭ. Acésta dovedeşte că eraŭ motive grave fórte, morale şi care cunoscute publiculuĭ român, degradaŭ prestigiul Ierar-

hilor și slabeaŭ în popor simțul și respectul către persónele clericale și către religie chïar. Anaforaŭa 'l descrie fórte aspru și pe față că-ĭ imoral și că toțĭ ómeniĭ deobște mărturisesc rělele sale moravurĭ, că rěutatea sa înbětrănindu-se în inima sa nu este cu putința a se maĭ nădějdui schimbarea năravurilor sale, că-ĭ un chip de óe prefăcut în lup etc. Se notăm că Costandie, fostul Episcop de Buzeŭ nu era Român de origină.

Prea Inălțate Dómne!

XCII) Din multe urmate lucrurĭ este dovedit, că Măria Ta doreștĭ în tot chipul a aduce la maĭ bună stare petrecerea credincĭoșilor supușĭ aĭ Măriei Tale. Insă la acéstă bine încuviințată cugetare a Măriei Tale, cât este spre ajutor înbunatățirea și podóba celor din clirosul bisericesc, ĭaste cunoscut la tot omul, care póte cătușĭ de puțin a să socoti. Dar din rea norocire, ĭubitorul de Dumneḑeŭ Sf. Sa Episcopul Buzeuluĭ Chir Costandie improtiva potvigului seŭ purtându-se, nu numaĭ că nu se face d'inpreună ajutor la acea nădějduită aducere la bună stare a aceșteĭ țări, ci și oprește cele bune, cât adică era cu putință a sěvârși încuviințata cinste și cuviincĭósa petrecere a celor-l-alțĭ Arhiereĭ. Viața sa cea netrebnică aŭ ajuns să facă numele seŭ deobște defăimat și a se urî de toțĭ ceĭ bine-credincĭoșĭ. Și ce este maĭ urît, că rěutatea sa îmbětrânindu-se în inima sa, nu este cu putință a se maĭ nădějdui schimbare de năravurile sale. Decĭ rugăm pe Măria Ta ca se scapĭ Scaunul luĭ Christos, de acest în chip de óe prefăcut lup și ca să nu fim silițĭ a povesti deosebĭ pricinele vinovățiilor sale printr'acéstă a nóstră plecată rugăcĭune; Fiind că toțĭ ómeniĭ deobște mărturisesc rělele sale năravurĭ, ĭar noĭ prea plecațiĭ slugile Măriei Tale socotim că ĭaste cu necuviință și la înșine să arătăm cu deamăruntul lucrurĭ de necinste, ca unele ce sînt de rușine la sfințitul

haractir arhieresc și la Măria Ta a le citi, ne mulțămim numaĭ la acéstă pĕ scurt povestire, și fierbinte rugăm ĭarășĭ bunătatea Măriei Tale ca să bine-voițĭ, pentru folosul cel obștesc al noroduluĭ acestuĭa, a lipsi din duhovniceasca otcărmuire a acesteĭ Episcopiĭ pĕ acest om cu rea viețuire și să-ĭ așezăm, dupĕ a nóstră obștească alegere, precum ĭaste obiceĭul, un diadoh ce se va socoti cu cele a fi dĕstoĭnic. Și aniĭ Măriei Tale de la Dumnedeŭ rugăm să fie mulțĭ și fericițĭ.

1819 Iulie 27.

(Academia Rom. Manuscr. M. B. Vol. XX.

In urma acesteĭ anaforale Domnitorul distitue pe Episcopul de Buzeŭ Costandie și dispune a fi dus de către Stolnicul Scărlat Chițoranu la Mănăstirea Tismana cu mumbașir și a-l ținea acolo închis.

Milostiv Bojiĭ io Alexandru Nicolaĭ Suțul Voevod i Gospodar Zemli Vlahiscoĭ.

XCIII) Fiind-că Costandie proin Episcop al Buzeuluĭ uĭtându și netăgăduitele sale datoriĭ către pravilile și cele Dumnedeeștĭ și cele politiceștĭ ce îl supune a urma, și abătându-se în lucrurĭ necuviincĭóse, ce în totul sînt înprotiva cinuluĭ și haractiruluĭ unuĭ Arhiereŭ, și în protiva făgăduințeĭ ce dă un păstor și către Dumnedeŭ și către Patrie s'aŭ arătat improtivitor în cinul seŭ, dupre cum prin obșteasca anafora a Arhiereilor și Boerilor țăreĭ pe larg ni s'aŭ făcut cunoscut. De aceea volnicim pe cinstit și credincĭos Boerul Domnieĭ mele, biv vel Stolnic Scărlat Chițoranu, să meargă unde se va va fi aflând numitul Costandie și râdicându-l de acolo să-l ducă la Mănăstirea Tismana, unde poruncim Cuvioșieĭ tale Egumene a numiteĭ Mănăstirĭ, să se ție supt bună pază, și făr' de al doilea poruncă a Domnieĭ mele

slobod să nu fie de acolo; ĭar orînduituluĭ mumbaşir să i se dea adeverinţă de teslimatul seŭ.

1819 Iulie 27.

(Sig. gosp.)

Monografa Domnuluĭ Al. Sutzu.

Vel Logofĕt.

Trecută în Condică.

(Idem acelaşĭ volum).

Ilarion, renumitul Episcop al Argeşuluĭ, consilierul intim al luĭ Tudor Vladimirescu, după uciderea tiranică şi sĕlbatică a luĭ Tudor, s'a retras şi el de teama turcilor la Braşov, unde eraŭ Mitropolitul Dionisie şi maĭ mulţĭ boerĭ marĭ şi micĭ, fugiţĭ de frica Eteriştilor şi vexaţiile armatelor turceştĭ. Venind însă Domn Român în ţară la 1822, a fost învitat atât el cât şi Mitropolitul de a se întórce în ţară şi a intra în administraţia Scaunelor lor; eĭ însă n'aŭ venit, pentru motive ce le-am descris cu altă ocasie, aşa că aŭ fost ambiĭ înlocuiţĭ la 1823. Episcop de Argeş a fost ales Arhimandritul Grigorie, ĭar Ilarion a stăt în neactivitate ca şi Mitropolitul Dionisie. Cu ocasia ivireĭ resbeluluĭ de la 1829 intrând Ruşiĭ în ţară şi trecênd din viaţă Grigorie al Argeşuluĭ la acelaş an, Ilarion, fostul Episcop nu pierde ocasia şi reclamă prin Graful Palin, împuternicitul Rusesc de atuncĭ, de a mijloci să i se redea Scaunul Episcopal de Argeş, care i s'a luat fără nicĭ o vină, maĭ ales acum când şi înlocuitorul seŭ murise. Cererea dată în Divan i s'a admis.

XCIV) Ilarion, fost Episcopul de Argeş, dă jalubă la 1828 Iulie 25 cătră Graful Palin, cerênd Episcopia sa.

„Numit fiind la Episcopia Argeşuluĭ cu treĭ lunĭ înaintea rĕzvrătirilor urmate în pămêntul acesta, şi jăfuit fiind de cătră cărmuitoriĭ Eteriştilor, abea am scăpat din mânile

lor fugind în Transilvania la Cronştat şi a aştepta sfârşitul acestor nenorocirĭ (a) Patrieĭ mele.

După ce aŭ venit Domnul Ghica aŭ fost însemnat pe locul meŭ alt Episcop la Argeş, în protiva obiceĭurilor pămêntuluĭ, care împreună cu pravil'le bisericeştĭ nu ĭartă ca să se schimbe feţe întru altă întâmplare. Iar numaĭ va fi schimbat, dacă se va afla cu vre-o greşală. Iar întorcêndu-mě înapoĭ aicea eŭ până acum n'am găsit pre larg cuviincĭos ca se arăt drepturile mele, răbdând până la o vreme. Dar fiind-că acum aŭ murit Episcopul de Argeş, pentru acésta rog Inalt Exelenţia Vóstră ca se porunciţĭ cuĭ se cuvine a cerceta dreptăţile mele şi a mi se întórce păstorescul Scaun de Argeş, şi cu acésta mi se va hotărî dreptul meŭ".

(Copie legalisată).

(Idem acelaşĭ volum).

Graful Palin dă cererea Episcopuluĭ Ilarion în Divan şi le precisază punctele asupra cărora aŭ a se pronunţa. Maĭ spune, dacă póte, comform obiceĭuluĭ ţěreĭ să fie rechemat la Scaunul seŭ. Ceea ce Divanul primeşte a fi rechemat. Ilarion decĭ a fost Episcop la Argeş de la 1820 păna la 1821, şi de la 1829 până la 1845, când a încetat din viaţă la 7 Ianuar.

Către Divanul Prinţipatuluĭ Valahieĭ Obşteşteĭ Adunărĭ.

XCV) Indată după mórtea Episcopuluĭ de Argeş Grigorie, am primit jaloba de la Preaosfinţia Sa Ilarion, ca să i se întórcă acest păstoresc Scaun, pe care el s'aŭ avut înaintea rěsvrătirilor ce aŭ urmat aicea la anul 1821.

După Inalta buna-voinţă a Impěrăteşteĭ Sale mărirĭ, trimit acéstă jalobă la Obşteasca Adunare a Divanuluĭ, cerênd ca şlenurile aceluĭ Divan să'mĭ arăte socotinţa lor, de se

cuvine, după obiceiurile pămêntuluĭ a se întórce Preosfinţieĭ Sale Ilarion Episcopia Argeşuluĭ, rĕmasă fără ocărmuitor, saŭ trebuinţa cere de a se alege Episcop noŭ la acéstă Episcopie.

Pentru aceea Divanul are să facă două izvóde, din care unul să va iscăli de acele şlenurĭ, care vor găsi cu dreptate a se întórce Preosfinţieĭ Sale Ilarion Scaunul păstoresc de Argeş, ĭar altul se va iscăli de către aceĭ cariĭ vor cunóşte de trebuinţă de a să alege altul în locul luĭ.

Aşa dar întrebarea acésta va fi hotărîtă de către maĭ multe glasurĭ, care se vor învoi la una din două socotinţĭ maĭ sus însemnate.

D-luĭ titularnoĭ Sovednic Domnando, care se află în Statul meŭ, este însărcinat de către mine spre a'mĭ aduce acele maĭ sus pomenite izvóde, după sĕvêrşirea adunăreĭ Divanuluĭ.

(Copie legalisată).
(Acadamia Română, Docum. M. B. Vol. XX).

Mitropolitul Grigorie scrie către Ocărmuitorul Mitropolieĭ Neofet, la 1830 şi-ĭ spune să se îngrijască de a avea Sf. Mir în Mitropolie, spre a nu-i se întâmpla ceea ce s'a întâmplat luĭ, când a intrat ca Mitropolit. După ce-ĭ spune chipul cum póte să-şĭ procure din Rusia, prin Preşedintele Divanurilor Principaturilor Române, apoĭ îl întreabă, dacă ceea ce a auḑit el, despre modul cum se trateaza boeriĭ ţĕreĭ de către imputernicitul rusesc este adevĕrat, găseşte ocasie bine venită, de a-l mustra pe Neofet, locoţiitorul seŭ, ca fiind prea conceḑĕtor pretenţiilor ruseştĭ. Mustrarea este fórte fină, aducêndu-ĭ o pildă, ş'apoĭ conchide: Că dacă apucaĭ pe Podul târguluĭ de afară veneaĭ maĭ de-a dreptul aicĭ... şi eŭ te cunoşteam şi te luam la gazdă şi ne sgârceam şi încăpeam amêndoĭ pe un pat,... pentru că te am cam móle, din cuvêntul ce'mĭ scriĭ. Satis Sapientis.

Cu cea în Christos frăţască dragoste mě închin frăţiei tale.

XCVI) Când mi s'aŭ dat asupră purtarea de grijă a Mitropoliei am găsit la Eclişiarşie prea puţin, s'aŭ maĭ nimic sf. Mir, după aceea trimiţ fiind şi părintele Lavrentie cu cercetarea prin unele din ţinurĭ, aŭ mers la ţinutul Secuenilor şi aŭ aflat acolo mulţĭ copiĭ nemiruiţĭ, şi întrebând pricina ĭ-aŭ ḑis preoţiĭ, că nu aŭ, până vor dobândi. Pentru aceea în vre-o câte va rândurĭ, prin ajutorul Măriei Sale, am adus de la Ţarigrad, în cât şi acum când s'a început rěsboiul se afla în Mitropolie două ploscĭ cu sf. Mir. Dar cu tóte acestea vorbisem cu Ghiněrarul Dascoff ca să scriŭ la Sinod prin Presedentul, măcar că era luteran, dar s'aŭ întâmplat ceea ce s'aŭ întâmplat. Acum cred că va fi sfârşit s'aŭ va fi aprópe de sfârşit, şi ca să nu se întâmple ceea ce am găsit eŭ în Mitropolie şi părintele Lavrentie în Secuenĭ şi să caḑă Frăţia ta sub pěcat, trebue să ĭaĭ vorbă cu Excelenţia Sa Presedentul, carele ĭaste şi Pravoslavnic, şi orĭ cum se va pune la cale să mě înştiinţezĭ şi pe mine. Acésta după datorie, ĭar aniĭ frăţiei tale îĭ rog de la Dumneḑeŭ mulţĭ şi fericiţĭ.

Al frăţiei tale în Christos frate,
Grigorie al Ungro-Vlahiei.

1830 Ianuarie 14.

(Scris pe margine). Aicea rîd Basarabo-Moldoveniĭ, că Presedentul aŭ pus la caraulă pe uniĭ din boerĭ şi le-aŭ dat numaĭ pâine şi apă. Poftesc să mě înştiinţez de ĭaste adevěrat şi care-ĭ şi pentru ce?

(Maĭ este şi pe cea-l-altă faţă). Scrie la Esdra, că treĭ tinerĭ s'aŭ vorbit să facă o hotarâre şi acela a căruĭa va fi maĭ bună să ĭa un dar de la Impěratul. Unul aŭ ḑis că biruește vinul, altul aŭ ḑis că biruește împěratul, ĭar altul aŭ ḑis că biruesc muerile, şi adevěrul, şi aŭ fost primită cea de-a treĭa. Acea muere pe cel dintăĭ aŭ biruit, pe cel d'aldoilea aŭ biruit, şi póte să biruĭască şi pe cel d'altreilea; dar Frăţia ta să te ţiĭ să nu se laude şi asupra Frăţiei tale, că te-am cam móle din cuvêntul ce-mĭ scriĭ,

şi te prefacĭ că nu ştiĭ ce drum să apucĭ, ca cum nu puteaĭ socoti, că de apucaĭ pe podul Mogoşoaeĭ pe unde am eşit noĭ, îţĭ cădea puţin maĭ încunjur, iar de apucaĭ pe Podul târguluĭ de afară, vineaĭ maĭ de-adrept aicea,, şi aicea viind nu puteaĭ să cânţĭ canon cu cuvêntul luĭ David: „Luat-am séma de-a drépta şi am privit şi nu era cine să mĕ cunóscă", că te cunoşteam noĭ şi te luam la gasdă, la care sgârcindu-ne încăpeaĭ şi frăţia ta. Ci mie fiindu-mĭ milă de tagma preoţéscă te poftesc să mĕ înştiinţezĭ la ce aŭ maĭ rĕmas, şi care-ĭ sunt ceĭ ce s'aŭ iscălit.

(Academia Româna, Docum. M. B. Vol. XX).

Mitropolitul Veniamin Costache, de şi suspendat de Ruşĭ şi înlocuit cu Exarhul Gavriil de la 1808 până la 1812, totuşĭ recunoscêndu-i-se meritele sale păstorale şi grija ne'ncetată ce avea pentru înflorirea literatureĭ bisericeştĭ şi naţionale, precum şi majestósa servire introdusă în Biserica Moldoveĭ, a fost decorat de Impĕratul Necolaĭ Pavlovicĭ cu ordinul Sf. Ana clasa I-a. Mitropolitul Veniamin se împĕcase cu Guvernul rusesc, maĭ ales pentru că ĭ-a scos familia sa dintre ceĭ aforisiţĭ în Duminica Orthodoxieĭ, lucru ce se făcea de maĭ mulţĭ anĭ în Rusia, şi acésta numaĭ pentru renumele şi influinţa sa. Decorarea a avut loc la 1831.

XCVII) Nouă, iubit credinciosuluĭ Mitropolit Veniamin, spre însemnarea ce-ĭ deosebite bună voinţă a Nóstră pentru slujba cea de multă vreme o arătaţĭ la Pravoslavnica Biserică (a) Dumnea-Vóstră, şi pentru ostenelile ce cu nepregetare le arătaţĭ la Păstoria încredinţată Dumnea-Vóstră, noĭ am socotit de bine a Vĕ face părtaş la ordinul Sf. Aneĭ clasul I, ale căreia semne înfrumaseţată cu corónă împĕrătească le trimitem pe lângă acésta Dumnea-Vóstră spre a le purta, după cum sunt aşezate.

(Iscălit) *Nicolaĭ.*

(Idem Acad. Rom. acelaşĭ volum).

In acelaşĭ timp a fost decorat şi Ocărmuitorul Mitropolieĭ Ungro-Vlahieĭ Neofet, pentru serviciile sale în cursul rosieneşteĭ vremelniceştĭ ocarmuirĭ în Valahia, cum şi pentru calităţile sale păstorale. Ordinul este tot al Sf. Aneĭ clasa I.

XCVIII) Nouă, ĭubit credincĭosuluĭ Episcop Neofit, întorcênd luarea aminte la ostenelile ce le-aţĭ purtat D-Vóstră în pricinele Pástorieĭ încredinţate-vě, Noĭ întru tot milostivĭ Vě împărtăşim cu ordinul Sf. Aneĭ clasul I, ale căreĭa semne trimiţêndu-le pe lângă acésta, aveţĭ de a le purta asupră-vě precum este aşezat. Petrecem către D-Vóstră bine înduplecat.

(Iscălit) *Nicolaĭ.*

(Idem Acad. Rom. acelaşĭ volum)

Tot atuncĭ a fost decorat şi Ilarion, Episcopul de Argeş, tot pentru concursul seŭ dat rosieneşteĭ vremelniceştĭ ocărmuirĭ, însă cu ordinul de gradul al II-lea al Sf. Ane.

XCIX) Milostivule Arhipăstor! Domnul Impěrat, dupě încredinţările mele pentru cele de folos ostenele a Preasf. Vóstre în cursul rosieneşte vremelnicescĭ ocărmuirĭ, întru numire de şlen al Divanuluĭ sěvêrşitor şi în deosebire pentru deosebita osârduire în pricinele Divanuluĭ Domnesc, întru tot milostivul aŭ bine-voit a Vě cinsti cu ordinul Sf. Aneĭ, al doilea stepen, împodobit cu coróna împěrătească; de care monarhicească milă înştiinţându-vě, trimit de lângă acésta semnul ordinuluĭ şi gramata.

(Iscălit) *Kiselef.*

(Catră Episcopul Argeşuluĭ Ilarion)

1831 April 2.

(Idem Acad. Rom. acelaşĭ volum).

Chiselev, deplin imputernicitul president al Divanurilor Principatelor Române, Moldova şi Valahia, încunoştiinţază pe Locotenentul de Mitropolit al Valahieĭ Neofet, că în urma mijlocireĭ făcute către el, din partea boerilor ţĕreĭ şi a Ocărmuitoruluĭ Mitropolieĭ, pentru a înterveni către Impĕrat de a elibera din surgun pe demnul şi nevinovatul lor Mitropolit Grigorie, pe care-l trimesese în Basarabia spre *linişte*, îĭ face încunoştiinţare Ocărmuitoruluĭ Mitropolieĭ că a reuşit în cestiune şi că-ĭ înaintează un plic adresat către Mitropolitul Grigorie, pe care să i-l trimită cu o ocasie la Basarabia. Maĭ spune că a făcut cunoscută acéstă disposiţie şi autorităţilor din Principat. Adevĕrul însă este, că Mitropolitul Grigorie a schimbat nu maĭ locul de exil de o cam dată, pentru că a fost reţinut isolat şi în ţară, atât la Episcopia de Buzeŭ, cât şi la Căldăruşanĭ, ba şi la Cernica, până s'a terminat votarea Regulamentuluĭ Organic.

No. 3756, 7 Decembre 1831.

Preaosfinţieĭ Vóstre Milostivule Domn.

C) In urmarea stăruireĭ Preaosfinţielor Vóstre pentru întórcerea Mitropolituluĭ Grigorie în Patria sa, eŭ v'am făcut cunoscut în ḑiŭa prasniculuĭ, la 6 Decembrie, că folosindu-mĕ cu înaltă dăruită mie împuternicire, am de bucurie a însemna acest prasnic cu împlinirea dorinţeĭ Vóstre şi a boerilor Obşteşteĭ Adunărĭ, ce prin mijlocirea Vóstră mi s'aŭ adus la cunoştinţă. Acum eŭ grăbesc a Vĕ trimite pe lângă acésta, milostivule Domn, în alăturatul convert, în înştiinţare pentru acésta către Mitropolitul Grigorie, pe care Vĕ rog să o trimiteţĭ prin chipul ce veţĭ socoti maĭ îndemănatec; ĭar cât pentru sloboda eşire a Mitropolituluĭ Grigorie din Basarabia şi trecerea luĭ prin Prinţipaturĭ,

eŭ împreună cu acésta m'am adresarisit către otcărmuitorul părţeĭ Novo-Rosienescĭ sfetnic de taĭnă Grav Palin, vice-presidentul Divanuluĭ Moldoveĭ, General Maior Mircovicĭ şi vel-vornicul Filipescu. Cu acest prilej eŭ mĕ îndatorez a adăugi, ca pururea fiind împlinitor a monarhiceşteĭ voinţe, pentru fericirea locuitorilor acestuĭ Prinţipat, eŭ am de bucurie la acéstă întâmplare a Vĕ da din noŭ dovadă de simţirele mele şi de sevasul ce am către Preosf. Vóstră, şi către aleşiĭ şlenĭ a Obşteşteĭ Adunărĭ.

(Urmează iscălitura deplin împuternicituluĭ Presedinte).

(Idem Acad. Rom. acelaşĭ volum).

C. Erbiceanu.

(Va urma).

ANTOLOGIU—ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ.

Peste tot anul, fórte bogat între Antologiile cele ce să află acum.

Căci cuprinde nu numaĭ serviciile ce se găsesc acum în Antologiŭ, ci și tótă Psaltirea cu Octoihul, Orologiul și Pendicostarul. Insă și prea folositorul Triod, și în genere vorbind tot serviciul de peste tot anul întreg și fără lipsă.

S'a tipărit în renumita și prea însemnata Ungro-Vlahie, pe timpul prea străluciteĭ Domniĭ a prea piosuluĭ, prea gloriosuluĭ și prea măritului Egemon și Domn a tótă Ungro-Vlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod.

Diriguind cârma prea sfinteĭ Mitropoliĭ a Ungro-Vlahieĭ Prea Sfinţitul și de Dumnedeŭ păzitul Mitropolit Domnul Domn Theodosie.

Cu îngrijirea și cheltueala prea cucernicului între Ieromonahĭ și părinţĭ Spiritualĭ Domnul Galaction Vidali, din renumita insulă Tinu, și fost Egumen celeĭ maĭ marĭ Mănăstirĭ, Lavra din Sf. Munte al Athonuluĭ, și cu corectarea prea învĕţatuluĭ Domnuluĭ Panaghiot Sinopeŭ.

In respectata Monastire a Intrăreĭ în Biserică de la Znagov

de

ANTHIM IEROMONAHUL DIN IVIR.

In anul Mântuireĭ 1697, în Luna Ianuarie.

Pe contra pagină este stema ţ̆ereĭ și sub ea 10 versurĭ în grecește spre lauda luĭ Ioan Constantin Basarab Voevod, dar care n'aŭ vre-o importanţă deosebită; apoĭ o Epigramă la carte. După acestea urmează prefaţa următóre, care este de o importanţă mare teologică și istorică,

referitóre la epoca Domnireĭ luĭ Constantin Brâncoveanu, pe care, pentru cunoştinţa tuturor Românilor, traducênd'o o public în tótă întinderea eĭ. Iat'o:

„Prea strălucituluĭ, prea gloriosuluĭ, prea piosuluĭ, prea blânduluĭ şi prea mareţuluĭ Domn şi Egemon a tótă Ungro-Vlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, Stĕpânire, pace şi mântuire de la Dumneḑeŭ.

Tótă fapta şi tótă mişcarea este destinată pentru ca să se întâmple; şi tot ceea ce se mişcă pentru ca să se mişte, dupĕ comuna socotinţă a filosofilor şi sfinţiţilor Invĕţătorĭ a sfinteĭ nóstre Bisericĭ. Şi nu numaĭ orĭ-ce faptă şi orĭ ce mişcare se face pentru un scop, dar să şi hotărĕşte şi se specifică o ast-fel de mişcare spre acel scop, pentru care se face. Şi pentru aceea şi este şi se numeşte un ast-fel de scop, început şi causă a acesteĭ lucrărĭ şi mişcărĭ. Dar este însă şi se ḑice început final (ἀρχὴ τεληκή), pentru că procede şi se prestabileşte în teorie şi în urmă devine de fapt prin sĕvêrşire, adică dupĕ acţiune, ca exemplu se ḑicem: Felul caseĭ se inventează şi se formulează şi se determină maĭ întâĭ în mintea arhitectuluĭ, ĭar în urmă pentru lucrare şi clădire se zideşte şi să sĕvêrseşte de fapt cu aceeaşĭ materie şi dupĕ planul clădireĭ. De asemenea şi învĕţătura şi progresul în ştiinţă cu multe sudorĭ şi ostenelĭ se face, se arătă şi se însădeşte în sufletul şi în mintea copiluluĭ. Şi dupĕ cum este resultatul acela, saŭ bun saŭ rĕŭ, saŭ lăudabil, saŭ blamabil, saŭ indeferent, tot dupĕ acest mod se judecă şi fapta aceea, că este şi se numeşte bună şi lăudabilă şi mântuitóre, saŭ ră şi reproşabilă şi de suflet vătămătóre. Decĭ de la un ast-fel de resultat, adică de suflet folositor şi mântuitor, ne-am mişcat şi noĭ la acest lucru, ca să imprimăm într'un tom şi singur, tot serviciul sfinţit şi bisericesc de peste tot anul, pentru că, cum am ḑis, şi scopul şi sfârşitul credinţeĭ nóstre creştine şi evsevióse nu este altul, de cât numaĭ mântuirea credincĭoşilor. Sĕ mântuesc credincĭoşiĭ şi prin alte virtuţĭ şi prin fapte şi alte lucrărĭ de felul acesta plăcute luĭ Dumneḑeŭ; în special însă sĕ

mântuesc în general toţî prin rugăcîunea sfinţită şi plăcută luî Dumneḑeŭ şi prin serviciul bisericesc, pentru că ast-fel de rugăcîune şi serviciŭ plăcut luî Dumneḑeŭ este nutremênt şi veselie şi respirare şi viaţă sufletească. Şi după cum nu este imposibil să vieţuească omul în acéstă lume fără hrană trupească şi băutură, tot după acest chip este imposibil şi sufletul omuluî să vieze după Dumneḑeŭ fară mâncarea şi băutura duhovnicească, care este, cum am ḑis, sfinţita rugăcîune şi serviciul. Decî la tóte sfinţitele şi respectatele Monastirî şi în tot oraşul şi în cele maî însemnate orăşele şi sate în sfinţite bisericî se găsesc de sigur şi tóte sfinţitele şi necesarele cărţî pentru tot sfinţitul serviciŭ bisericesc. Iar la unele orăşele maî micî şi sate rar se găsesc împreună tóte cărţile bisericeştî, şi maî ales în timpurile nóstre, pentru că Orthodoxiî pioşî şi credincîoşî se află în atâta tiranie şi constrângere. Şi dar este în genere necesar nu numaî tuturor celor sfinţiţî tot acest serviciu bisericesc, dar încă şi pentru orî care creştin pios şi învěţat este o trebuinţă indispensabilă acest serviciŭ, când nu se află, orî nu póte să se afle faţă în timpul serviciuluî în sfinţitele bisericî. Căcî nu este nicî un lucru atât de trebuitor, cum am ḑis, pentru fie-care creştin, ca acéstă sfinţită rugăcîune, nu numaî pentru mântuirea sufletuluî, dar încă şi pentru îngrijirea corporală a acesteî vieţî trecětóre; pentru că şi rugăcîunea este, dupre cum hotărăsc dascaliî sfinteî nóstre bisericî, vorbire şi întrevedere şi întâlnire a minţiî nóstre cu Dumneḑeŭ; şi este un mijlocitor atot-puternic ca se ḑic aşa; pentru că are atâta putere, în cât să împedice întristarea şi urgia luî Dumneḑeŭ, când se mănie asupra ómenilor pentru călcarea sfintelor luî precepte; când ni hărăzeşte îndurarea şi mila luî. Iar acésta pe lângă alte exemple ni o confirmă şi Nineviteniî, cariî cu rugăcîunea lor cea plină de umilinţă, aŭ oprit întristarea luî Dumneḑeŭ şi nu s'aŭ cufundat după profeţia Profetuluî Avacum. Rugăcîunea curată şi sinceră sfarămă (împrăştie) machinaţiunele şi ispitele va-

riate şi cursele diavoluluĭ, ca pe o ţesetură de paenjin, alungă şi nimiceşte pe demonĭ, dupre cum sórele cel prea strălucitor împrăştie întunericul. Rugăcĭunea curăţă tótă necurăţenia sufletuluĭ, care răsare şi se naşte din pĕcate şi din întunecimea patimilor celor de suflet vătămătóre; şi-l îmbracă şi-l înfrumuseţază cu lumină cerească şi divină şi cu vesmênt de Dumneḑeŭ ţesut. Rugăcĭunea póte singură, când este placută luĭ Dumneḑeŭ, se plece pe Dumneḑeŭ c' ne asculte la cele ce voim şi ĭubim, dupĕ nemincĭunósele sale făgăduinţĭ, când ni ordonă şi ḑice: „Cereţĭ şi vi se va da voŭĕ, căutaţĭ şi veţĭ âfla, bateţĭ şi vi se va deschide vouĕ. Cácĭ tot cel ce cere ĭa şi cel ce caută află, şi celuĭ ce bate i se va deschide“, lucru care de alt-fel este imposibil ca să-l sĕvêrşască şi să'l câştige cine-va, pentru ca să aĭbă tot-déuna, ḑic, pe Dumneḑeŭ dispus la voĭa luí, de cât numaĭ prin sfinţita rugăcĭune. Acésta este care a despărţit în douĕ Marea roşie pentru trecerea vechiuluĭ Istrail; pentru că a strigat Moĭsi către Dumneḑeŭ cu glas din inimă şi tăcut, de aceea şi Dumneḑeŭ a ḑis către el: „Ce strigĭ către mine“? Acésta-ĭ care a pogorît din ceriŭ mana pentru hrana Iudeilor nemulţămitorĭ şi nerecunoscĕtorĭ. Acésta a dispicat piatra şi a izvorit ape, şi rîurile s'aŭ închis, şi câte alte minunĭ a făcut acel vĕḑitor de Dumneḑeŭ profet cu sfinţita rugăcĭune? Cu puterea acesteĭ sfinţite rugăcĭunĭ a ţintuit pre mariĭ luminătorĭ aĭ Ceruluĭ fiĭul luĭ Navi Iisus, al doilea conducĕtor al Iudeilor, când ḑicea rugându-se: „Să stea Sórele la Gavaon şi Luna la deschiderea marilor“. Acésta aŭ întors Iordanul din cursul seŭ pentru trecerea Iudeilor sĕĭ. Acésta a zguduit şi dărımat zidurile Ierihonuluĭ dupĕ încunjurarea de şapte orĭ a preoţilor. Cine a prefacut în recoreală cuptorul cel cumplit de infierbântat al Haldeilor, de cât numaĭ rugăcĭunea celor treĭ sfinţĭ tinerĭ? Cine a astupat gurile leilor, de cât sfinţita rugăcĭune, de cât profetul Daniil aruncat în ele spre nutrĕmênt acelor fĭare? Cine a ţinut şi împedicat izvórele Ceruluĭ ca să nu plóe pe pământul

cel prea uscat în treĭ anĭ deplinĭ, şi ïarăşĭ le-a deschis şi aŭ udat şi rĕcorit setea luĭ, de cât rugăcïunea profetuluĭ Ilie Thesviteanul? Rugăcïunea curată şi pironită către Dumnedeŭ învie şi morţĭ şi vindecă tótă bóla şi sfarămă pe toţĭ protivniciĭ, opreşte şi valurile cele sĕlbatice şi mută dealurile şi munţiĭ, usucă locurĭ şi mărĭ şi din adăncurĭ şi din chiţiĭ măreĭ salvează pe profeţĭ şi pămêntul cel uscat în udat îl schimbă, toegele uscate le preface in ramurĭ înverdite şi zburătóre arătând pe ceĭ fără aripĭ, şi până la al treilea cer în trup muritor pe ceĭ vrednicĭ îĭ odihneşte! Şi în general să dicem, cu sfinţita rugăcïune creştinul pios şi ortodox ïa, ca să dic aşa, în puterea luĭ a-tot puternicia luĭ Dumnedeŭ şi se face a-tot puternic şi lucrează şi face câte voeşte şi cugetă; numaĭ dacă ceririle luĭ sînt dupĕ Dumnedeŭ. Voeştĭ, ascultătorule să înveţĭ puterea rugăcïuneĭ? Vedĭ că nu numaĭ creaturile şi făpturile le hotărăşte şi le preface (schimbă) cum voeşte, dar însă şi pe însuşĭ Creatorul şi făcĕtorul a tóte l'a plecat şi l'a pogorît din cerurĭ pre pămênt, unde eraŭ rugăcïunele sufletelor drepţilor celor din veacurĭ ţinute în ïad, pentru ca se sufere pentru ïubirea lor şi mântuirea în genere a tótă lumea, iconomia întrupăreĭ, ca să'l facă sclav şi servitor uneĭ astfel de economiĭ. Atâta este de prea măreaţă şi atot puternică rugăcïunea! Pentru aceea şi dumnedeeştiĭ părinţĭ aŭ compus atâtea şi atâtea cărţĭ şi le-aŭ dat sfinteĭ nóstre Bisericĭ pentru acéstă sfinţită rugăcïune şi servire, învĕţându-ne pe noĭ ca să mulţămim şi să glorificăm drept şi sigur şi obligator pe ïubitorul de ómenĭ Dumnedeŭ şi Mântuitorul lumeĭ pentru nespusele bine-facerĭ către noĭ şi harurĭ şi ca să îmblândim dreapta luĭ indignare de asupra nóstră, pentru că-l întristăm tot-déuna pĕcătuind cu mintea, cu cuvêntul şi cu fapta şi ca să cerem de la însădita în El ïubire de ómenĭ şi bunătate tóte cererile cele spre mântuire şi viaţă de vecĭ. Al doilea dupĕ Dumnedeŭ, ca să cinstim pe ceĭ din veac bine-plăcuţĭ luĭ sfinţĭ şi cunoscuţĭ. Pentru că înainte de noĭ ĭ-a cinstit însuşĭ Dumnedeŭ, pentru

petrecerea lor în viaţa cea bine-plăcută şi sfântă. Inainte de tóte şi după tóte ca să lăudăm pe cea fără prihană şi pre'ndurată a sa Mumă şi pururea Fecióră Născĕtóre de Dumneḑeŭ, Dómna Ingerilor şi a tótă făptura, fără de asemănare maĭ presus glorificată, rugând'o şi pe Ea şi pe Sfinţiĭ ceĭ din veac, ca să fie solitorĭ către Dumneḑeŭ neîncetat pentru mântuirea şi ajutorul nostru. Decĭ pentru aceea, pentru folosul cel prea mare şi prea obştesc a sfinţiteĭ rugăciunĭ, ne-am îndemnat şi noĭ, cum am ḑis, ca să tipărim o ast-fel de carte spre folosul obştesc şi mântuirea tuturor Orthodoxilor. In special ne-am îndemnat la colecţiunea acésta pentru sfinţiţiĭ şi dumneḑeeştiĭ părinţĭ de pe la respectatele Monastirĭ, ce se află pretutindenea, cariĭ în vremile şi aniĭ de acum nenorociţĭ, fiind-că lipsesc administraţiile împĕrăteştĭ ale Monastirilor, şi veniturile obşteştĭ şi publice şi pentru cheltuelile nesuferite şi imposibile, prea grele şi greutăţile exterióre ale subjugăreĭ şi tiranieĭ, sînt nevoiţĭ ca să ĭasă şi nevrând din acele lŏcaşurĭ, şi să pribegească pe uscat şi pe mare în tot oraşul şi ţara către Orthodoxĭ pentru milă şi ajutor, şi a îngrijireĭ a celor dumneḑeeştĭ Case de rugăciunĭ, şi neputênd duce pretutindenĭ cu eĭ atâtea cărţĭ bisericeştĭ, pentru că sînt şi mulţĭ şi se despart în multe părţĭ, rĕmân prin necesitate eĭ fără un serviciŭ complect şi sînt privaţĭ de ceea ce este maĭ de nevoe spre mântuire de cât tóte bogăţiile lumeĭ; ómenĭ, cariĭ aŭ facut abnegaţiune de lume şi de cele lumeştĭ, numaĭ pentru mântuirea sufletuluĭ lor. Am imprimat maĭ ales pentru eĭ o ast-fel de carte, pentru ca să pótă orĭ-ce grupă să o aibă împreună la îndămână la orĭ-ce timp şi loc, pentru ca să citească fără lipsă tótă şi deplină servirea trebuitóre lor, spre a nu se zeticni de atâta folosinţă sufletească, pe care o câştigă din sfinţita rugăciune.

De aceea de şi uniĭ afierosesc opurile şi ostenelele scrierilor lor la unele şi la altele din persóne, pentru cause multiple, fie-care după scopul ce'l are; eŭ însă cartea presentă, pentru că este bisericească şi cuprinḑĕtóre de tóte faptele

şi lucrările sfinţilor bune şi plăcute luĭ Dumnedeŭ, şi fiind-că cuprinde şi tóte cele de trebuinţă şi necesare spre mântuire, şi este ca se dic aşa, o sfinţită bibliotecă bisericéscă, fără lipsă şi complectă, o afierosesc (dedic) adumbrireĭ şi protecţiuneĭ străluciriĭ Vóstre celeĭ prea pióse, de Dumnedeŭ păzite şi sprijinite pentru multe şi marĭ cause. Nu numaĭ pentru că sîntem obligaţĭ şi datorĭ pentru nenumĕratele şi prea măreţele Vóstre bine-facerĭ şi darurĭ către noĭ, cariĭ ne aflăm în present sub adumbrirea Vóstră, în acéstă Domnie de Dumnedeŭ pădită şi cu nume mare; Nu numaĭ pentru că am imprimat'o în Tipografia ce aţĭ fundat'o cu propria Vóstră cheltuĭală şi îngrijire în acéstă ţară; Nicĭ ĭarăşĭ mişcaţĭ de prerogativele strămoşeştĭ, domneştĭ şi împĕrăteştĭ; Nicĭ pentru îmbelşugata şi nenumĕrata Vóstră bogăţie şi a altor calităţĭ exterióre bune; pe cât ne-am îndemnat de calităţile Vóstre spirituale şi sufleteştĭ; Fiind-că şi în timpurile nóstre a existat o ast-fel de persónă vrednică de tot respectul, şi o persónă cu totul de admirat, către care s'aŭ refugiat şi adăpostit, după inspirarea dumnedeească, tóte florile şi frumuseţele virtuţilor şi a graţiilor, las să spun şi aicea calităţile corporale şi naturale, ci numaĭ cele spirituale şi sufleteştĭ, cum am dis. Aceste, ca bază şi corona tuturor celor-l-alte, Vĕ înbogăţesc în religiositatea sinceră şi prea curată şi în zelul prea ardent pentru credinţă, a celuĭ întru fericire adormit, prea sfântuluĭ şi întâiuluĭ împĕrat al Creştinilor, Marele Constantin, după cum sînteţĭ îmbogăţit de o dată şi cu numele, aşa şi cu calităţile aceluĭa. Pe acéstă coronă şi basă aţĭ edificat şi dilnic edificaţĭ casa spirituală a sufletuluĭ din materie de aur şi argint şi de pietre scumpe, după dumnedeescul Apostol, dic a virtuţilor celor maĭ însemnate şi împĕrăteştĭ—ospitalitatea (ĭubirea de strĕinĭ) şi credinţa luĭ Avraam, prudenţa luĭ Iosif, popritórea tuturor patimilor, bărbăţia prea generósă către ceĭ căduţĭ în ispite, în suvóele şi valurile vieţeĭ ispitelor şi necazurilor, cum şi persistenţa şi răbdarea neclătită şi nemişcată a luĭ Iob; blândeţa cea

liniştită a celuĭ între împěraţĭ mare profet; dreptatea cea maĭ înaltă şi cugetarea dată vouě de la Dumneḑeŭ şi înţělepcĭunea luĭ Solomon; Seriositatea gândireĭ şi liniştea deprindereĭ (obiceĭuluĭ). Uşor accesibil şi apropiabil la ceririĭ; calitate egemonică şi prevěḑětóre a autorităţeĭ şi a Domnieĭ; Către toţĭ ceĭ dinprejur şi Domnĭ şi Impěraţĭ şi boerĭ iconomicos şi bine voitor, dorul nesăturat către cele dumneḑeeştĭ şi edificarea din temelie, zidirea şi înfrumuseţarea dumneḑeeştelor temple, las de a spune rugăcĭunele şi cererile din inimă taĭnica şi necesitate către Dumneḑeŭ pentru pacea, buna-starea şi aşeḑarea a tótă plinirea celeĭ cu numele de Christos încredinţată vouě (turmă) şi alte multe nenuměrate calităţĭ věḑute şi nevěḑute. Dar cine ar putea să expună şi să istorisască şi să enumere a parte tóte virtuţile şi calităţile, care se află la Inălţimea Vóstră, ceĭ aseminea divinităţeĭ? Nicĭ dacă aşĭ avea ḑece gurĭ şi ḑece limbĭ, dupě poetul Omer, n'aşĭ putea să represint câte bunurĭ se află în sfinţitul Vostru suflet şi minte. Atâta numaĭ pot ḑice, că dacă s'ar afla cine-va care să pótă să descrie şi se resume într'un individ şi într'o persónă tóte escelentele şi prea frumósele felurĭ de virtuţĭ, de abea un aseminea ar putea representa cu cuvênt câte bunurĭ se află la o persónă atât de vrednică de respectat a serenităţeĭ Vóstre ceĭ de Dumneḑeŭ păzite.

Pentru aceea dar eŭ afierosesc şi dedic acésta înşăsită carte, care cuprinde tóte bunurile şi frumuseţele spirituale şi mântuitóre, la o persónă atât de demnă şi prea de admirat, dupre cum un Panthect divin şi spiritual póte un ritor să'l descrie cu ast-fel de bunurĭ ce le aŭ virtuoşiĭ din seculĭ şi sfinţiĭ bărbaţĭ cu vrednicie şi cu cuviinţă, câte bunurĭ se află în sufletul Vostru genial şi prea eroic. Saŭ şi alt-fel: Ca să devie acéstă carte neînsufleţită cu bunurile ce le istoriseşte engomiu şi vestire cărţeĭ însufleţite a bunătăţeĭ Vóstre celeĭ prea geniale şi de Dumneḑeŭ inspirate, pentru bunurile ce posede, cum şi calităţile şi virtuţile. Pe care Domnul Dumneḑeŭ a tóte să vě păzască, ca pe lumina ochiuluĭ, sub acoperemêntul aripilor Provi-

denţeĭ Luĭ cea a tóte vĕḑĕtóre, şi a haruluĭ pănă la cea maĭ înaintată şi adâncă bĕtrêneţă în Domnia Vóstră cea cu nume mare, împreună cu prea religiósa şi prea strălu- ita Dómna Maria şi a vlăstarelor Vóstre prea strălucite şi de Dumneḑeŭ păzite şi aşa ne'ntrerupt din neam în neam pănă la sfârşitul veaculuĭ. Iar în cea viitóre (viaţă) să Vĕ învredniceascĕ de cea maĭ desĕvêrşita veselie şi desfătare a drepţilor. Amin.

Al străluciriĭ Vóstre rugător la poruncĭ,
Galaction Ieromonahul Vidale.

Acest Antolog'ŭ este în 4⁰ (quarto), imprimat tot cu petit grecesc, ceea ce înseamna, că Tipografia d'n Znagov era fórte bine înzestrată cu tot felul de litere cirilice, greceştĭ, latineştĭ şi arabe. Pană la pagina 124 este imprimat numaĭ cu negru şi titulile şi literile iniţiale; ĭar de aci înainte în negru textul, ĭar literile capitale şi titulurile în roş pănă la sfârşit. Numerotarea merge regulat pănă la pagina 935, ĭar de aicĭ începe cu o nouĕ numerotare şi care se continuă pănă la pag. 40. La finele cărţeĭ se citesc în roş următórelele rândurĭ:

„Sfârşitul cu Dumneḑeŭ cel sfânt a tuturor serviciilor, ce se află în acéstă carte, şi ceĭ ce vor ceti să fie sănătoşĭ, şi să se róge pentru mine, ĭar de ar fi ceva greşit îndreptaţĭ, căcĭ dupre cum nimenĭ dintre ómenĭ nu-ĭ fără pĕcat, tot asemenea şi orĭ-ce tipograf fără greşală.

S'a imprimat în anul mântuireĭ 1697 în luna luĭ Ianuarie, de Anthim Ivireanu din Iviria.

Ornamentarea este fórte simplă, ceea ce înseamnă că-ĭ turnată în ţară, ca şi litera, de cătră Anthim. La început însă Icóna Profetuluĭ David este xilografiată în ţară şi fórte bine executată. In interiorul eĭ citesc data 1694 a săpăreĭ pe lemn a icóneĭ de cătră un individ ascuns sub iniţialele Iω M. B. In jurul icóneĭ sînt sculptate în lemn şi româneşte, fórte frumos, cuvintele urmatóre cu litere capitale: Mânele-mele-aŭ făcut organe, şi dégetele-méle aŭ încheĭat Psaltirea.

NOTA. Acest Anthologiŭ este de preţ pentru noĭ Românii, căcĭ el arată positiv că Orthodoxia în seculul al XVI-lea, al XVII-lea şi al XVIII-lea a fost susţinută de Noĭ şi cu banĭ şi cu cărţĭ şi cu adăpost de tot felul. Exemplarul după care am tradus şi lucrat este proprietatea D-luĭ Profesor Gh. D. Theodorescu, care a avut amabilitatea a mi-l împrumuta spre a-l studia, pentru care-ĭ mulţămesc cu recunoştinţă. Din el am tradus frontespiciul şi prefaţa de maĭ sus, ce-ĭ de mare însemnătate pentru epoca luĭ Constantin Brâncoveanu. Dacă chĭar am presupune, că în ea unele din expresiunĭ adresate persóneĭ luĭ Brâncoveanu ar fi cam exagerate, după cum de ordinar se pun asemenea frase în dedicaţiĭ, totuşĭ rĕmâne şi ceva cert, că C. Brâncovénu era dotat de natură cu multe calităţĭ frumóse: că era darnic peste mĕsură, bogat ca nimenĭ altul în ţară, şi ca representa în tótă splendórea eĭ Domnia ţĕreĭ şi faţă de vecinĭ şi faţă de Turcĭ. Numaĭ calomniile Cantacuzineştilor, intrigile luĭ Cantemir şi teama Turcilor de el, de a nu se declara independent şi dictator în afacerile politice în aceste Principate, aŭ făcut de ĭ-aŭ tăĭat capul Turciĭ împreună cu ceĭ patru fiĭ aĭ luĭ.

Resultatul sângeluĭ luĭ martiric de abea după un secul şi jumĕtate s'a resbunat, când Româniĭ aŭ înţeles că separarea lor este peirea lor. Fanarioţiĭ prin viclenie şi corupţie aŭ ocupat domniatele peste un secol, dormitând Turciĭ prin afionul ce l' administrau Fanarioţiĭ; Româniĭ striviţĭ şi umiliţĭ de Fanarioţĭ, învĕţând de la eĭ prin şcólele Greceştĭ astuţia grecéscă, viclenia diplomaţieĭ, şi prin acésta simţul de independenţă şi patriotism aprinḑêndu-li-se, ĭ-aŭ rĕsturnat la timp, dovedindu-li, că locul lor nu este în România, ci în Fanar. Cu chipul acesta a fost rĕsbunată şi mórtea martirică a luĭ Constantin Brâncovénu.

El însă rĕmâne şi va fi vecĭnic martirul neamuluĭ românesc! Acestuĭa merită a-ĭ râdica Statuă Românimea!

C. Erbiceanu,

BIBLIOGRAFIE.

Marcu Evghenic episcopul Efesuluĭ şi Visarion Cardinalul.

(*O pagină din istoria încercărilor de unire între Biserica creştină ortodoxă de Rĕsărit şi Biserica Romeĭ*).

In secolul al XI-lea (anul 1054), Biserica cea mare a luĭ Christos, aceea care representa adeverata sa Biserică faţă cu multele secte eretice, se desbină în două marĭ bisericĭ: Biserica creştină Ortodoxă de Rĕsărit şi Biserica Romeĭ. Celeĭ dintâĭ rĕmaseră credincioşĭ creştiniĭ din părţile Orientuluĭ, unde fu şi leagănul creştinismuluĭ şi al tutulor tradiţiunilor apostolice, ĭar celeĭ de a doua creştiniĭ din părţile Occidentuluĭ Europeĭ.

Dar abea se consumă actul desbinăreĭ, atât de dăunător pentru lumea creştină, şi începu încercările d'a uni ĭarăşĭ lumea creştină şi pe cele două marĭ bisericĭ. Aceste încercărĭ însă în secolul al XV-lea se urmăresc cu un deosebit interes atât de o parte cât şi de alta. In aceste timpurĭ ele sunt ocupaţiunea care absórbe tótă activitatea Episcopilor şi a şefilor celor maĭ distinşĭ aĭ celor două Bisericĭ. Ele preocupă mult pe Imperatoriĭ Bisantinĭ, pe Patriarhĭ şi Papĭ şi chĭar pe regiĭ Apusuluĭ.

Prin unirea Bisericilor toţĭ credeaŭ a vedea realisate speranţe marĭ. Eraŭ chĭar şi de aceea cari credeaŭ, că

din actul unireĭ vor putea realisa şi trage chĭar folóse, fie-care după nevoile de cari eraŭ cuprinşĭ şi după scopul ce urmăreaŭ.

Episcopiĭ Bisericeĭ Ortodoxe de Rĕsărit cu Patriarhul de Constantinopol şi Imperatorul în frunte, fiind-că din punctul de vedere naţional se aflaŭ în cel maĭ mare pericol, căcĭ Turciĭ cuprinsese totul şi ameninţaŭ chĭar şi capitala imperiuluĭ speraŭ că prin unire cu Biserica Romeĭ vor putea avea pe Papa favorabil şi amic causeĭ lor naţionale, şi prin el vor putea dobândi concursul regilor Apusuluĭ spre a salva imperiul de ameninţările şi cucerirea Musulmanilor.

In schimbul protecţiuneĭ şi al ajutoruluĭ ce li se promitea eraŭ dispuşĭ a face Papeĭ orĭ-ce concesiune pe terenul credinţeĭ şi a primi unirea sub orĭ ce condiţiunĭ ar propune-o Apuseniĭ; eraŭ hotărîţĭ a ceda totul şi a recunóşte supremaţia absolută a mareluĭ pontifice de la Roma.

Ceĭ din Apus, la rândul lor, fiind între dênşiĭ şi faţă cu şeful lor bisericesc în desbinare, care în cele din urmă ajunsese chĭar la ruperea relaţiunelor cu Papa, nevoind maĭ mult a'l recunóşte şi a-ĭ suporta pretenţiunele séle tiranice, doreaŭ cu toţiĭ unirea, atât Papa cât şi Episcopiĭ independenţĭ. Uniĭ, Episcopiĭ, în speranţă de a se întări şi a putea resista pretenţiunelor despotice şi tiranice ale pretinsuluĭ locoţiitor al luĭ Christos şi al luĭ Petru pe pământ; ĭar Papa în speranţă, că avênd cu sine Orientul şi recunoscut fiind de aceştia ca şef şi capul universal al Bisericeĭ, va putea ast-fel cu uşurinţa umilĭ şi supune pe rebelĭ şi nesupuşĭ.

Tóte aceste speranţe pe carı atât Orientaliĭ cât şi Occidentaliĭ credeaŭ a le realisa prin unirea Bisericelor, nu eraŭ în totul manifestate. Din tóte, aceea care se ventila maĭ mult şi maĭ ales în Orient, era promisiunea Occidentalilor, că dacă Biserica Ortodoxă de Orient va adera şi va consimţi la unire, ca şi poporul elenic vor scăpa de pericolul de care sunt ameninţaţĭ şi cu ajutorul ce le va oferi Apusul vor putea salva şi Biserica şi Imperiul.

Aceste promisiunĭ se acreditaŭ în Orient din ce în ce maĭ mult la începutul secoluluĭ al XV-lea şi maĭ ales în ultimele deceniĭ ale jumătăţeĭ întâĭa a acestuĭ secol. Şi în criza în care se aflaŭ atuncĭ Greciĭ, cine era acela care să nu primească şi să nu se felicite de un ajutor care li se promitea în momentele cele maĭ critice şi prin care speraŭ să scape tot ce aveaŭ maĭ scump, *Patria şi credinţa strămoşească de cucerirea Musulmanilor*.

Dar pe când curentul pentru unire, saŭ maĭ bine ḑicênd, speranţa dobândireĭ unuĭ ajutor de la Apus, în schimbul unor concesiunĭ pe terenul religios, era fórte generalisată şi representa aspiraţiunele tutulor, s'aŭ găsit şi spirite care să'l combată şi să-i se opună. S'aŭ găsit ómenĭ cari dându-şĭ seamă, atât despre viitorul Bisericeĭ Ortodoxe şi al neamuluĭ grecesc, când s'ar uni biserice[ş]te şi s'ar supune Romeĭ, cât şi despre buna credinţă, tactică şi caracterul Papeĭ şi al următorilor luĭ, şi prevĕḑênd sórta ce aştéptă în viitor Biserica Ortodoxă, aŭ dat alarmă şi aŭ făcut cunoscut tutulor, că staŭ în faţa unuĭ pericol şi maĭ mare, că sunt ameninţaţĭ d'aşĭ pierde pentru tot-déuna credinţa şi naţionalitatea. Pentru acésta aŭ combătut unirea chĭar cu riscul de a se expune la pierderea promisuluĭ ajutor din partea apusenilor.

Pe când dar majoritatea şi s'ar putea ḑice maĭ toţĭ în Constantinopol pe la anul 1425—1450, eraŭ pentru unirea cu Roma, eraŭ uniĭ carĭ se opuneaŭ la acésta.

In fruntea curentuluĭ şi al acelora cari îndemnaŭ pe cler, popor şi chĭar pe imperatore să grăbească a primi unirea şi a se supune Papeĭ, pentru a primi ajutorul, cu care să salveze patria şi religiunea (?), era Visarion, fost mitropolit al Niceeĭ, şi devenit cardinal în urma unireĭ séle cu Roma; ĭar acela care în actul unireĭ vede un pericol şi maĭ mare pentru Biserica şi naţiunea grécă de cât chĭar eventuala subjugare a lor de Musulmanĭ, era Marcu Eghenic, episcopul Efesuluĭ.

Fostul profesor al facultăţeĭ teologice din Athena şi Ar-

hiepiscop la Patras, D. Nicefor Caloghera într'o ultimă scriere intitulată: Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ Βησσαρίων ὁ Καρδινάλις se ocupă d'acéstă cestiune şi arată starea lucrurilor de atuncĭ.

El descrie după isvóre, în mare parte necunoscute şi needate, starea de lucrurĭ şi disposiţiunile spiritelor în Roma şi Constantinopol. Dă la lumină machinaţiunile Apusenilor şi ale Papeĭ, prin cari voĭaŭ a supune Romeĭ Biserica cea mare de Constantinopol şi prin ea tóte bisericele Orientuluĭ; ĭar pe alta arată cu fapte certe, că din partea Romeĭ şi a apusenilor, nu eraŭ de cât simple promisiunĭ, departe de a se fi putut realisa vre-o dată

Din tóte faptele ce se referă la încercările de unire, distinsul autor constată ca singurul care a înţèles situaţiunea, starea lucrurilor şi acela care a voit a fi credincios până la suflarea sa cea maĭ de pe urmă credinţeĭ sale strămoşeştĭ şi bisericeĭ ce o păstorea, nevoind a concede nimic Papeĭ, fu celebrul Episcop al Efesuluĭ Marcu Evghenie.

Acesta singur ager în prevederile sale şi insufleţit de zel sacru pentru Biserica Ortodoxă şi neamul sĕŭ, s'a opus de la început şi a combătut unirea chĭar şi atuncĭ, când episcopiĭ împreună cu împĕratul o subscrisese.

Evghenic singur înţĕlege, că Papa şi apuseniĭ nu eraŭ sincerĭ; că eĭ voĭaŭ numaĭ să profite din actul unireĭ. Pentru orientalĭ, în schimbul asimilăreĭ, al supunereĭ şi al contopireĭ Bisericeĭ lor, care, pe lângă caracterul eĭ catolic şi apostolic, îşĭ păstra şi pe cel naţional, cu Biserica cosmopolită a Romeĭ, departe a resulta vre-un bine, nu putea să resulte de cât slabirea, dacă nu schimbarea credinţeĭ, şi cu ea lăngezirea şi veştejirea, dacă nu perderea sentimentuluĭ naţional.

Pentru acésta în faţa acestuĭ mare pericol naţional şi bisericesc pentru orientalĭ, Evghenic se opune din resputerĭ la unirea cu Roma şi conjură pe toţĭ Greciĭ să nu o primească.

Autorul în scrierea sus amintită, ocupându-se cu cele

două mari personage, care representaŭ cele două curente opuse, arată tótă activitatea, lupta şi peripeţiile ultimeĭ încercărĭ de unire a celor două bisericĭ.

Scrierea sa a făcut cea maĭ bună impresiune în lumea ştiinţifică ş'a fost bine primită şi apreciată atât de eruditiĭ grecĭ, cât şi de streinĭ.

Decanul facultăţeĭ teologice a universităţeĭ din Berna, Dl. Eduard Herzog, făcêndu-se ecoul colegiuluĭ profesoral al aceleĭ facultăţĭ, comunică D-luĭ Caloghera opiniunea teologilor din Berna asupra scriereĭ şi este din cele maĭ măgulitóre pentru autor.

Iată cuvintele sale:

Bern 2 Iunie 1893.

„Cu dedicaţiunea şi trimiterea eruditeĭ vóstre lucrărĭ despre Marcu Evghenic şi Bessarion Cardinalul, ne-aţĭ făcut o mare onóre şi în acelaş timp mare bucurie. Ne credem fericiţĭ prin amicala presentare ce ne-aţĭ făcut, ca semn al amiciţieĭ nóstre. Prin acésta constatăm că relaţiunile vóstre către noĭ, sunt aceleaşĭ ca şi ale nóstre către voĭ. Noĭ însă suntem mândri, căcĭ onorăm în voĭ pe acel bărbat care, ca şi marele *Episcop al Efesuluĭ, Marcu Evghenic, întinde voios mâna de amiciţie tutulor creştinilor, dar nicĭ odată şi cu nicĭ un preţ nu vinde credinţa, libertatea şi onórea Bisericeĭ patrieĭ sale* (vaterländische Kirche).

Primiţĭ mulţumirile nóstre cordiale pentru noŭa probă de simpatie pentru noĭ şi Biserica nóstră.

In numele facultaţeĭ teologice catolice
Decanul Eduard Herzog.

(Originalul în limba germană).

Atragem deosebita atenţiune a cetitoruluĭ asupra ultimelor cuvinte ale Epistoleĭ. Ele sunt de mare însemnătate istorică, şi cea maĭ mare justificaţiune ce istoria imparţială

a Bisericeĭ, maĭ ales din partea Bisericeĭ Romano-Catolice, a putut să dea nemuritoruluĭ Episcop al Ef suluĭ, singu ul care atuncĭ, precum astă-ḑĭ oficial recunóşte o întrégă facultate teologică, *voĭa a întinde mână de amiciţie tutulor creştinilor, dar, pentru nicĭ un preţ nu voĭa a vinde credinţa, onórea şi libertatea Bisericeĭ neamuluĭ seŭ.*

Dar nu numaĭ de lumea rom-catolică a fost atât de bine apreciată scrierea P. S. Caloghera şi meritele mareluĭ Episcop al Efesuluĭ.

O altă scrisóre ce autorul a primit din Berlin din partea D-luĭ Basilius Goecken, pastor protestant, rivalisează către acea a D luĭ Hertzog, spre a apoteoza pe Marcu al Efesuluĭ şi purtarea sa demnă de adevĕrat patriot şi păstor al Bisericeĭ, faţă cu nedemna purtare a luĭ Bessarion, fost Mitropolit ortodox al Niceeĭ şi în urmă devenit Cardina, al Bisericeĭ Papale.

„Imĭ veţĭ permite, Eminenţă, ḑice Dl. Goecken în epistola sa, a Vĕ arăta în scurte cuvinte impresiunea ce mi-a făcut scrierea vóstră intitulată: „Marcu E ghenic şi B ssarion Cardinalul“.

„Interesantă dupĕ conţinutul eĭ şi perf cta dupĕ forma acésta lucrare este de mare valóre maĭ ales p ntru v a descriere a relaţiunilor între Biserica Ortodoxă ş' La ină din'aintea cădereĭ Constantinopoluluĭ, ş'a f ptelor d'n cel timp, atât de interesante pentru istoria popor luĭ Elleni . Eminenţia Vóstră aţĭ scos în relief meritu luĭ Marcu Ev ghenic, carele s'a luptat din resputerĭ ca santa B's rică a Domnuluĭ să fie scutită de acele nedemne eresiĭ, pe care în ultimul conciliŭ al Vaticanuluĭ, Papalitatea le a pus în locul Bisericeĭ infailibile a luĭ Christos. Poporul E lenic prin îndemnul mareluĭ Episcop, a prefera maĭ bine să cadă sub jugul turcesc, şi să sufere un nou timp de per secuţiunĭ şi martiriu, de cât să se supună de voe j guluĭ minciuneĭ. Poporul ellenic s'a dat pe sine a un ĭ p eţ de rescumpĕrare pentru salvarea Ortodox'eĭ de resbı na scopurilor politice urmărite de Latinism; Imperıul grec s'

nimicit, dar sórele patriotismuluĭ n'a perit din Biserica Gréćă. Prin curagiosul sacrificiŭ al tărieĭ credințeĭ poporuluĭ Grec fu salvată Biserica Ortodoxă pe tótă suprafața pămêntuluĭ".

Al Eminențieĭ Vóstre prea supus serv,
Basilius Goecken.

(Originalul în limba germană).

În aceste aprecierĭ pe cât de juste și bine meritate atât pentru scrierea în cestiune a P. S. Calogera, cât și pentru nemuritorul și marele apărător al Ortodoxieĭ, Marcu Evghenic, Episcopul Efesuluĭ, ale căruĭa merite astă-dĭ după atâtea secole, a venit timpul a le recunósce însușĭ fiiĭ Bisericeĭ Romano-catolice, nu credem de prisos a aminti: Că Biserica nóstră creștină ortodoxă, care tot-déuna a privit și a venerat în marele Episcop al Efesuluĭ, Marcu Evghenic, o figură măréța și sacră, care în timpurile cele maĭ critice, s'a luptat pentru existența și salvarea eĭ, simte cea maĭ mare mângâere, când vede, că tot ast-fel se recunósce și se judecă acest mare ĭerarh și de credincĭoșiĭ altor bisericĭ (rom-catolicĭ și protestanțĭ). Iar pe P. S. Anton, care în aceste timpurĭ, nu maĭ puțin critice pentru Biserica Ortodoxă, a făcut din noŭ cunoscut lumeĭ creștine meritul mareluĭ eĭ luptător și apărător din secolul al XV-lea, și maĭ ales prin o scriere care din tóte punctele de vedere privită îĭ face mare onóre, noĭ nu putem de cât a'l felicita, și dorim, ca P. S. Sa care cu o sirguință neobosită și demnă de tótă lauda, culege note și cunoștințe din diferite bibliotecĭ despre Biserica nóstră și fasele prin care ea a trecut, să dea la lumină meritele și altor Evghenicĭ, căcĭ nu aŭ lipsit sf. nóstre bisericĭ apărătoriĭ eĭ, orĭ de câte-orĭ s'a atentat la viața, existența, libertatea saŭ învĕțătura eĭ.

D.

Studiĭ literare asupra cuvintelor

ΠΡΟΕΔΡΟΣ=PRESEDINTE şi ΤΟΠΟΝ'ΕΠΕΧΟΝΤΟΣ= LOCO-ŢIITOR,

Ce se întimpină în Practicalele Sântelor Sinóde şi în praxa Bisericeĭ Orthodoxe.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVII-le, Nr. 5).

C.

Observărĭ din repegiune făcute asupra acestor titule, de Manuel Ghedeon.

Am pus la început înadins, ĭubiţilor, epistola, pe care mĭ-a trimis'o prea cuviosul preot în Rouen şi prientin al meŭ, Emmanuel Auvray, ca să mi se permită câte-va cuvinte la opiniunea despre titlurile ce altă dată aveaŭ óre-care însemnare, ĭar acum nicĭ un sens. Vĕ voiŭ supune puţine asupra noŭeĭ cestiunĭ, pe care aŭ propus'o prea ĭubitul asociat D. I. Alexandride.

„Socot că cuvêntul *„preşedinte“* din causa ignoranţeĭ în Istorie şi Dreptul Canonic avêntându-se în seculul nostru a luat însemnărĭ diferite, dar din al II-lea canon al Sino-

duluĭ al II-lea Ecumenic de loc nu resultă, nicĭ nu se justifică admiterea titluluĭ. Acest canon legislează despre Episcopiĭ afară de jurisdicţiune, să nu se ducă la biserı. cile de peste limite şi nicĭ să neliniştească bisericile, ci după canóne, Episcopul Alexandrieĭ să administreze numaĭ cele în Egipet, ĭar Episcopiĭ Orientuluĭ să administreze numaĭ Orientul.... etc., ĭar Episcopiĭ nechemaţĭ să nu trécă peste jurisdicţie pentru hirotonie saŭ pentru alte serviciĭ ecclesiastice etc. Interpretatorul Balsamon explică aicea saŭ maĭ mult socóte, că a adăugi (spori) unor bisericĭ, pentru cuvênt de economie, alte bisericĭ, este dat, cum se pare, de acest canon, celor ocupate de etnicĭ (păgânĭ), căcĭ de curând Sinodul din Constantinopol a dat Mitropolituluĭ de Nazianz Biserica Anghireĭ".

Cuvêntul a adăugi, a spori (προσηνῶσθαι) posibil să ne conducă la soluţiunea problemeĭ. De sigur nu este vorbă de permutarea de la o Episcopie saŭ Mitropolie la alta. Viciul permutărilor pe care l'a consfinţit timpurile ultime, adecă de patru şi cincĭ orĭ, îşĭ are originea la începutul seculuлuĭ al XII-lea. Permutarea necanonică, de nu şi întâĭa şi fórte nelegală, a fost pe timpul luĭ Mihail Anhial (1167—1177), sub care, de sigur, întrunindu-se Sinod local în Constantinopol, la care aŭ fost presenţĭ Patriarhiĭ Antiohieĭ şi al Ierusalimuluĭ, Mihail al Amasieĭ, care „ca fără ocupaţie" a luat „şi locul celuĭ al Anghireĭ", s'a permutat atuncĭ la Cherasunda. Aşa alta, cea a monahuluĭ Pendacteni saŭ Pendaila sub Patriarhul Niceta Montani, care l'a permutat în Limn de la Rosiane; după puţin s'a permutat în Maronia. In acelaşĭ timp şi Nicefor al Gangrelor, fiind de odată şi egumen Monastireĭ Cosmidiŭ din Constantinopol şi „fiind neocupat" a luat Mitropolia Amastrideĭ. Cel al Leondopolieĭ „fiind neocupat" Arcadiopolul. Cel al Alexiupoleĭ „neocupat" a luat Avidu, apoĭ şi Aspro. Ast-fel de permutărĭ cercetarea ştiinţifică a istorieĭ le arată nu permutărĭ cum înţelegem astă-ḑĭ, ci unirĭ temporale a două Episcopate într'o persónă. Trebue

să observăm, că prin seculul al XII, când pe la finele seŭ s'a scris *Insemnărĭ despre permutărĭ de un neştiut* [1]), cel neocupat, saŭ cel hirotonit şi neprimit de turma sa, saŭ neputênd în nicĭ un mod a se duce în parochia sortită luĭ, „ca neocupat", lua altă Episcopie saŭ Mitropolie. De sigur că nicĭ se socotea acéstă permutare, după însemnarea de astă-ḑĭ a cuvêntuluĭ, şi maĭ ales s'a considerat ca necanonică permutarea luĭ Grigorie Theologul de la Nasianz la Constantinopol, pentru care s'a şi făcut atuncĭ atâta discuţie, când Proclu, hirotonit Mitropolit al Chiziculuĭ, neprimit însă de Chisicenĭ, petrecea în Constantinopol (426—434) şi după aceea s'a râdicat la Patriarhat. Rarĭ eraŭ de bună samă maĭ înainte exemplele de Episcopĭ „fără ocupaţie", aşĕḑaţĭ la vre-o Mitropolie, dar când aŭ început a se înmulţi casurile care interpuneaŭ pedicĭ la aşĕzarea Episcopilor legalĭ în Episcopatele lor canonice, Biserica nu „canonic", ci „pentru cuvênt de menajare", dupre cum ḑice Balsamon a ajuns la permutărĭ, după însemnarea de atuncĭ a cuvêntuluĭ. Cel al Amasieĭ Mihail evident a luat *locul celuĭ al Anghireĭ*. Era evident, că Mitropolitul Amasieĭ, luând locul al patrulea, pe care-l avea al Anghireĭ, ĭar nu cel al doĭspreḑecelea, s'a folosit tot odată şi de drepturile aceluĭa. Cel al Gangrelor fiind şi el „fără ocupaţie", arată că a rĕmas în Constantinopol ne putênd să se ducă la Gangra; devenind al Amastrideĭ, era Mitropolit al Gangrelor, dupre cum Mihail era Mitropolit al Amasieĭ. Este dar cert, ca unul ducêndu-se în Anghira, ĭar cel-l-alt în Amastrida nicĭ de cum nu puteaŭ să se introneze eĭ în sfinţitul Sintron, pentru că eraŭ Mitropoliţĭ „cu menajare" la aceste două Mitropoliĭ, ĭar nu Canonicĭ. Situaţia lor dar era cam între canonicitate şi necanonicitate. Asemenea permutărĭ le-aŭ justificat saŭ desaprobat, saŭ maĭ bine ḑicênd aŭ căutat să le uşureze în favórea cle-

[1]) Citeşte în vol. V, colecţiunea Ratliĭ şi Potli, de la pagina 391—394.

ricilor Impĕratul Alexie Comnen, legislând în luna luĭ Noemvrie, Indicţionul al II-le, adică la 1093 „Ne'npedicat să se voteze arhiereĭ la Bisericile Ortodoxe ocupate (stĕpânite) de păgânĭ, de şi n'ar putea să ocupe acele tronurĭ“. Dar nu s'a dat prin acéstă Novelă celor ce aveaŭ în acest mod cele douĕ Mitropoliĭ, nicĭ numele de *preşedinte*, nicĭ măcar titlul de „ţiitor de loc“. Socot că acest titlu era un titlu de onóre, cuprin̦dênd dreptul ca să stea înaintea unor Mitropolițĭ la serviciile sfinţite şi la adunărĭ. Cel al Amasieĭ „*ţinênd locul*“ celuĭ al Anghireĭ şedea de sigur nu al doĭspre̦decelea, ci al patrulea; Cel al Ungro-Vlahieĭ „*ţinênd locul*“ cel al Cesarieĭ Capadocieĭ, dacă dorea când-va să se ducă la Cesaria, era imposibil să se bucure de dreptul de a şedea în sfinţitul sintron, nicĭ de alte drepturĭ a Mitropolituluĭ Cesarieĭ. Aceste exemple sînt rarĭ, dar în mare parte—dacă există mare parte în puţin—dovedesc că nu putea nicĭ o funcţiune reală sfinţită să exercite cel ce „*ţinea locul*“ asupra Mitropolieĭ ce o ţinea. Nicĭ în Sinódele marĭ Ecumenice Monahul ce ţinea locul saŭ „*plinea locul*“ Patriarhuluĭ putea la serviciĭ să stea înaintea celuĭ al Alexandrieĭ saŭ a Mitropoliţilor şi Episcopilor.

Se confundă, vedeţĭ, cele ce se d̦ic despre un titlu cu cele despre altul, dar este cu neputinţă să se separe unul de altul. Fiind-că cele relative la titlul „*ţiitor de loc*“ sînt, saŭ cel puţin mi se par, şi maĭ uşóre şi reclamă o tratare maĭ scurtă, este bine să preceadă.

Titlul are o istorie scurtă, socoteala despre el enumĕră puţine condee, şi din ele pot să vĕ amintesc pe cele maĭ multe. Găsesc titlul pe la seculul al XII-lea şi în special de atuncĭ „pe *cel ce ţinea locul*“ *Anghireĭ* care este maĭ însemnat de notat, dupĕ puţinele izvóre ce le-am în vedere. De exemplu, cel al Nazianzuluĭ pe timpul luĭ Balsamon ţinea locul celuĭ al Anghireĭ; se deosebeaŭ de sigur aceste douĕ Mitropoliĭ, şi se vede că neputênd să se ducă la Nazianz a luat şi Anghira; ĭar Mihail al Amasieĭ a ţinut şi el locul celuĭ al Anghireĭ. La 1465 cel al Sevastieĭ (care

nu există în realitate) a ținut acelașĭ loc. La 1484 Mitropolitul Thesalonicieĭ a ținut locul celuĭ al Anghireĭ [1]. Intre acestea cuget, că Mitropolia Anghireĭ nicĭ odată n'a fost lipsită de arhiereul Canonic, dupre cum nicĭ Mitropolia Cesarieĭ Capadocieĭ, care avea Mitropolit, a căruĭa loc îl ținea, cum se spunea altă dată, Mitropolitul de Trapezunda [2]. Că titlul era de la seculul al XIV-lea onorific probează hrisovul edat la 1293 de Andronic Paleologul despre drepturile și prerogativile Mitropolituluĭ Monemvasieĭ, despre care a ordonat, înaintându-se Mitropolia la a ḑecea de la a treĭ-ḑecĭ și patru, și *ținea locul celuĭ al Sidieĭ*, de și locul celuĭ al Sideĭ îl ținea pe la Octomvrie 1474 Athanasie al Sozopolieĭ, pe când al Monemvasieĭ, în adevĕr pentru mărirĭ și titlurile lor, s'a râdicat la nivelul glorieĭ, obținênd a fi locoțiitor celuĭ al Ierusalimuluĭ, precum în Sintagma luĭ Chrisant al Ierusalimuluĭ se arată. La 1488, Grigor'e al Meleniculuĭ ținea locul celuĭ al Sardelor, ĭar la 1561, Iosef al Evripuluĭ ținea locul celuĭ al Chiziculuĭ. Ast-fel titulii se dadeaŭ pentru onóre, și fórte probabil în împrejurărĭ, în care se re'nalța cine-va în ordine la o Mitropolie maĭ înaltă. Esceptiune a acesteĭ regule, dupĕ mine, a fost pentru cel al Ungro-Vlahieĭ și al Monemvasieĭ, cu deosebirea numaĭ că, Cesaria îșĭ conserva și numele și populațiunea și onórea de parichie Ortodoxă, ĭar Mitropolia Sideĭ dispărută de demult din ordinea în activitate, mult probabil de la 1?97. Am scris ceva, avênd relație cu acéstă cestiune, în lucrarea mea despre Erorile catalógelor Episcopale, în tomul al II-lea a Revisteĭ periodice *a Predicatoruluĭ*. Astă-ḑĭ nu maĭ dăm nimăruĭ maĭ mult titlul de „*țiitor de loc*“, de și evident celuĭ din Petersburg i se cuvine dreptul de până acum, special celuĭ al Ungro Vlahieĭ, ĭar cel al Athenelor ar trebui să țină locul

[1] Επ. Σταματίαδου ἐκκλησ.σύλλεκτα, pag. 20. Χύχα, περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα, ἐν προλεγομένοις.

[2] Σύνταγμα ἱερῶν Κανόνων, tom. V, pag. 492.

celuĭ al Efesuluĭ. Conchid, că titlul era un titlu de onóre, şi că de abea puţine exemple ni procură istoria pentru de l găsirea întrebăreĭ.

Titlul de *„presedinte“* îmĭ vine mult maĭ adese ne explicat. Găsesc de exemplu în 1488 pe Theofan Mitropolitul fost al Sugdeeĭ subscris *„preşedinte al Niceeĭ“*. Ordinea ce o avea cea a Niceeĭ în disposiţiĭ, era al optulea la început, ĭar ce la al XIV-lea secul al patrulea, ĭar al Sugdeeĭ a rĕmas mult în urmă, fiind al nouĕ-ḑecĭ şi şaselea, ne existând probabil la 1488. In timpurile nóstre, după ce se permutaŭ uniĭ la treĭ Mitropoliĭ, pe a patra o luaŭ ca *„presedinţĭ“*. Acésta însă nu se explică de loc, nicĭ se permite măcar, spre sfidarea complectă a canónelor. Cel ce a cetit codicii vechĭ, găseşte din nenorocire Arhiereĭ caterisiţĭ de treĭ şi de patru orĭ, de câte orĭ lua o nouĕ Mitropolie, dar nesubsemnându se Mitropoliţĭ, ceea ce dovedeşte o prea evidentă ignoranţă; pe când uniĭ maĭ ales abea caterisiţĭ votaŭ pe succesorul lor. Inţĕleg de asemenea pe *„preşedintele din Hio Ignatie“*, de pe la 1667 [1]), fiind la început Arhiepiscop al Ahridelor, dovedind, că fiind preşedinte al Hiuluĭ să-ĭ un fel de Mitropolit, a câştigat drepturĭ de autocefal, îndreptăţindu-se ca să facă pomenirea nu a numeluĭ Patriarhuluĭ, ci *„a tótă Episcopia“*; ḑic îndreptăţindu-se, pentru că de l'ar fi constrâns vre-un Patriarh putea să fie desbrăcat de acest drept al seŭ. Cu tóte aceste însă pe la 1689 găsesc *„preşedinte pe Nectarie al Didimotihuluĭ“* [2]), care maĭ înainte administrând probabil o Mitropolie din o ordine maĭ înaltă a fost pogorît la cea a Didimotihuluĭ. Pe la finele seculuĭ al XVII-lea şi începutul seculuĭ al XVIII lea, găsesc Mitropoliţĭ de la o Mitropolie maĭ superióră (după ordinea numerică) permutaţĭ la una maĭ inferióră şi purtând titlul de *preşedinte*. Gherman, Arhiepiscopul Ahridelor luând Vodena se subscria *„preşedinte*

[1]) Hrisóve şi scrierĭ de Velud, pag. 87.

[2]) Dreptul Canonic a luĭ Neocleu etc. pap. 95.

al Vodenelor". David al Castorieĭ luând Mitropolia Dervelor, se subscria „*preşedinte al Dervelor*". Iară Zosim al Ahridelor pogorît la Siatista se subscria „*preşedinte al Sisaneĭ*" [1]). Intre aceste, preşedinţĭ de felul acesta rar găsim în seculul al XVIII-lea şi al XIX-lea, dar şi în timpurile şi maĭ vechĭ şi maĭ nouĭ cercetându-se istoria titluluĭ, cestiunea rĕmâne neresolvită, aflându-se cu greŭ date în fie-care secul şi însemnarea titluluĭ.

Prea respectabilul Mitropolit al Amasieĭ rapórtă multe împrejurărĭ, în care un Mitropolit avea două Eparhiĭ. Dar acésta o vĕd întâmplându-se mult maĭ des în seculul al XIV-lea, tóte esemplele s'aŭ adunat *în Catalógele mele patriarhale*, şi din ele n'am estras nicĭ o soluţie. Cel ce se numeşte orĭ se intitulează acum *preşedinte* nu-l numea aşa seculul al XIV-lea, care a vĕḑut şi Patriarh Ecumenic, nu permutat de la Mitropolie la cea maĭ înaltă dintre politiĭ, ci încercând „*luarea maĭ multor Eparhiĭ de odată*". Cum decĭ a fost preşedinte a patru Mitropoliĭ, cel ce de drept şi după canóne şi după istorie era preşedinte al tuturor Arhiereilor de sub patriarhatul Constantinopoluluĭ? Iar dacă cel ce nu putea să se ducă la Mitropolia sortită luĭ saŭ Episcopia lua altă Episcopie saŭ Mitropolie, seculul al XIV-lea avea în uz alt dreptar, cel al *dăruireĭ* (κατ' ἐπίδοσιν) dè a lua o Mitropolie saŭ Arhiepiscopie, un asemenea se subscria preşedinte: adică, cel ce lua *din dăruire* o Eparhie nu era canonic al eĭ Mitropolit, privat fiind de onórea de a şĕdea în Sinthron. Cel ce nu putea să se ducă la Mitilini (Malatia) se numea şi se subscria d. e. al Mitilineĭ şi *preşedinte* al Nicheeĭ saŭ Pruseĭ saŭ Maronieĭ, saŭ alt ceva de felul acesta. Dar un ast-fel de *preşedinte* de la 1606, după cât cunosc, hotărît s'a pogorît la *episcop titular saŭ cu nume gol*, cum ḑicem astă ḑĭ. La 1606, Rafael, Patriarhul Constantinopoluluĭ, sprijinindu-se pe Novela

[1]) Veḑĭ 'Εκκλ. 'Αλήθεια, tom. III, pag. 148—149 şi I. M. Ghedeon Κανονικὰς διατάξεις, tom. I, pag. 122.

luĭ Alexie Comnen, din 1093, amintită maĭ sus a votat Mitropolit pe Matheiŭ al Mirelor, Mitropolie ce nu exista atuncĭ, şi socot că a făcut dupĕ un exemplu maĭ noŭ. Aşa a făcut Lucaris douĕ-ḑecĭ de anĭ dupĕ Rafael, hirotonind Mitropoliţĭ de Sida şi Sinade, şi cine ştie încă la câte Mitropoliĭ nimicite păstorĭ şi Mitropoliţĭ „*ca să nu se stingă cu desĕvêrşire numele Mitropolieĭ*“. Aceştĭ preşedinţĭ însă nu se subscrieaŭ Mitropoliţĭ aĭ Sideĭ saŭ Sinadelor saŭ Sevastieĭ şi *preşedinţĭ* Vizeĭ saŭ Hiuluĭ saŭ Serelor dupĕ exemplu, ci numaĭ cu un nume, a Episcopieĭ nimicite saŭ a Mitropolieĭ. Decĭ preşedinţilor, dacă ne este permis a ḑice, *carĭ luaŭ prin dăruire o Eparhie*, înainte de seculul al XV-lea le-aŭ succedat dupĕ seculul acela, ceĭ fără enorie, Episcopiĭ titularĭ de astă-ḑĭ. Acum însă titlu de *preşedinte* are altă însemnare, saŭ nicĭ una şi ca desfiinţat şi acesta, este bine să înceteze de a se da de către Biserică, care concedând titlurĭ se cuvine se cunóscă ce dă. Cel ce nu ştie ceea ce dă şi cel ce nu cunóşte ce primeşte, dă nimic, şi primeşte nimic.

C. E.

UNIREA PLĂNUITĂ IN ROMA

A

BISERICEI ORIENTALE ȘI OCCIDENTALE.

De Anast. Diomed. Chiriacos, profesor de Istoria bisericească la Univers'tatea din Athena—1893.

[Urmare din No. 5].

Dară și în occident cu încetul numaĭ și după marĭ opositiunĭ se recunóște supremația episcopuluĭ Romeĭ, și puțin câte puțin se rădică papismul la tótă putința, în care îl vedem în timpul marilor papĭ din evul medĭŭ. In cele dintâiŭ treĭ secole și în occident fie-care biserică națională era independentă și națională. Episcopiĭ Africeĭ, Ispanieĭ, Francieĭ, Germanieĭ și Britanieĭ, administraŭ afacerile bisericilor lor, prin Sinódele lor naționale fără vre-o influență de la Roma. Ciprian al Cartagineĭ, cu episcopiĭ Africanĭ, disputa fórte veheminte cu Ștefan al Romeĭ despre modul admisiuneĭ ereticilor și nu numaĭ nu'ĭ primește opiniunea luĭ, dară și prin două sinóde Africane i-o condamnă. Tot acéstă biserică Africană și în secolul al IV-lea condamnă orĭ-ce apel la tribunalele de dincolo de mare (ad transmarina judicia), adică la autoritatea bisericéscă afară din Africa. Biserica Francesă avea la început și liturgia și datinele bisericeștĭ diferite în multe de ale celeĭ romane, și respingea orĭ-ce amestec al episcopuluĭ Romeĭ în ale administrăreĭ eĭ. In particular a arĕtat valorósă oposițiune

în contra orĭ-căruĭ amestec din Roma, Ilariŭ al Arelateĭ. Dar şi vechea biserică Britanică avea în multe modul eĭ particular de a trăi şi nu se afla în nicĭ un raport cu Roma, nicĭ întâietate recunoscênd papeĭ, nicĭ Pascele sěrbătorind cu Roma, nicĭ calendarul Roman observându-l. Dar cu încetul jugul papal se impune tuturor bisericelor occidentuluĭ, şi să distruge tótă independenţa şi autonomia lor administrativă. La acésta contribuiră multe. Afară de aceea că Roma era capitala occidentală a statuluĭ Roman şi centrul politic al occidentuluĭ, în occident biserica romană era singura apostolică, singura, în care s'a audit predicaţiunea apostolică, singura prin urmare care poseda cea maĭ veche tradiţiune, carea ajungea până în timpurile apostolilor. Nicĭ unde aiurea în occident apostol n'a înfiinţat biserică. Pentru acésta opiniunea luĭ ca a singureĭ celeĭ maĭ vechĭ bisericĭ apostolice în occident era în particular respectată, şi se cerea adese-orĭ de episcopiĭ ţĕrilor occidentale. Apoĭ când din secolul al IV-lea începură marile certurĭ dogmatice, carĭ sguduiră biserica şi o împărţiră în diferite partide inimice una contra alteia, şi avură loc teribilile acelea persecuţiunĭ din causa acestor împărecherĭ din partea împěraţilor, carĭ une orĭ susţineaŭ pre ortodocşĭ, alte orĭ pre semiarianĭ şi alte-orĭ pre arianĭ saŭ pre alţĭ ereticĭ, în teribila acea agitaţiune, episcopiĭ din occident căutară să se concentreze pre lângă episcopul Romeĭ cel maĭ tare în occident, ca să fie gata să se opună contra orĭ-căreĭ opresiunĭ a adversarilor. Pre Roma o atrăsese în favórea credinţeĭ de la Nicea Athanasiu. Acestea înălţară vada episcopieĭ Romeĭ în occident. La acestea adăogaţĭ şi aceea că din secolul al V-lea, pornind de la Nord popórele barbare, pre atuncĭ anglo-saxonice şi germanice ocupă Europa centrală, meridională şi occidentală, carĭ după desfiinţarea imperiuluĭ Roman de occident, amestecându-se cu vechiĭ locuitorĭ, formară popórele moderne ale occidentuluĭ. Aprópe tóte popórele acestea Gothiĭ, Burgundiĭ, Vandaliĭ, Franciĭ, Allemaniĭ, Ger-

maniĭ, Angliĭ, Normandiĭ, Iutiĭ, Scandinaviĭ şi cele-l'alte, de la Roma primind creştinismul, nutriaŭ o particulară veneraţiune, precum era natural pentru episcopiĭ eĭ şi recunoscură voios supremaţia lor preste dînşiĭ. Şi în alt mod favorisară înălţarea papismuluĭ incursiunile acelea în Italia şi în cel-l'alt occident. Pentru că desfiinţându-se pentru moment maĭ întâiŭ, iar apoĭ şi definitiv, puterea bizantină în Italia, în ḑilele acelea de generală anarhie în occident, papiĭ luară asupră-le aprópe tótă administraţiunea lucrurilor în Roma şi în mare parte a Italieĭ, până când Pepin, regele Francilor, mântuind Roma de Longobarḑĭ, o dărui episcopuluĭ Romeĭ, care de atuncĭ se presintă în occident şi ca principe desĕvêrşit, unind în acelaşĭ timp autoritatea politică şi cea bisericéscă. Şi acestea învederat contribuiră la creşterea câte puţin a putereĭ papale în occident.

Pe papalitate apoĭ o măriră şi mulţĭ papĭ marĭ, precum Leon cel mare, Grigoriŭ Dialogul, Nicolaŭ I, Grigoriŭ al VII-lea, Innocentiŭ al III-lea şi Bonifaciŭ al VIII-lea. Aceştĭ bărbaţĭ, prin escelentele lor virtuţĭ administrative, prin adevĕrata lor ĭubire romană de stĕpânire, prin voinţa lor de fer reuşiră să se impună atâta de mult popórelor barbare ale Occidentuluĭ şi să înconjóre în ochiĭ lor cu atâta stralucire tronul papilor, în cât aceştia prin întreg evul meḑiŭ să devină tot-puternicĭ în Occident, agitând şi resturnând tóte, amestecându-se în afacerile diferitelor state, punênd şi depunênd pe regĭ şi pe împĕraţĭ, şi impunênd voinţa lor ca legea cea maĭ înaltă pretutindenea şi aprópe îndumneḑeindu-se de mulţimile ignoranţilor şi superstiţioşilor. Occidentul petrecea în evul meḑiŭ sub o perfectă teocraţiă.

Papa privit representantul luĭ Dumneḑeŭ pe pământ era totul. La un semn făcut cu capul sĕŭ trebuea toţĭ să se plece ca la un oracol al Pythieĭ; ceĭ ce îĭ visitaŭ trebueaŭ să le sărute picĭorul; regiĭ presenţĭ, când încăleca papa trebuea să ţină scările caluluĭ sĕŭ; cătră representanţiĭ

sěĭ atât principiĭ şi mitropoliţiĭ cât şi arhiepiscopiĭ şi sinódele trebueaŭ să arate perfectă supunere; numaĭ cu voĭa papală putea să se ţină un sinod ecumenic saŭ local şi decisiunile lor numaĭ dacă se investeaŭ cu sancţiunea papeĭ aveaŭ putere; tribunalilor spirituale stabilite de papa, în particular ale sacreĭ inchisiţiuneĭ, eraŭ datorĭ să se supună toţĭ; ĭar excomunicaţiunea, închisórea şi rugul eraŭ armele teribile pe cari papismul le uneltea contra orĭ-căruĭa se opunea voinţeĭ sale. Putea să excomunice şi o ţară întrégă, interḑicênd orĭ-ce lucrare sacră într'ênsa şi închiḑêndu-ĭ bisericele, saŭ impunênd înfricoşabila puniţiune a interdicţiuneĭ (interdictum). Atare era omnipotenţa papilor în evul meḑiŭ. Iar ca să se legifereze tóte aceste drepturĭ, cari daŭ papeĭ autoritate nemărginită şi introduc în biserică un desěvêrşit despotism administrativ cu totul strěin anticităţeĭ bisericeştĭ, drepturĭ cu cari se îmbracă precum věḑurăm cu încetul papismul din causa mersuluĭ lucrurilor în Occident saŭ pe cari le usurpă din fanfaronia şi adevěrata presumţiune romană, creară în secolul a IX-le numitele ordine pseudoisidoriane (Decretales pseudoisidoriane), cari cuprind encyclice născocite ale papilor anticĭ, canóne născocite ale vechilor sinóde, legĭ false ale împěraţilor celor vechĭ, prin cari tóte se căuta ca să se arate, că deja anticitatea învestise pe episcopiĭ Romeĭ cu marile şi nemărginitele acestea puterĭ. La textele acestea false se adause tot în acea epocă şi darul apocrif al mareluĭ Constantin (Donatio Constantini), dupě care adecă primul acesta împěrat creştin strămutând tronul seu la Bizanţiŭ, dărui Roma episcopuluĭ eĭ. Textele acestea falşe, pe cari se sprijină întréga clădire a papismuluĭ dupě acestea, eraŭ creḑute în tot evul meḑiŭ, evul de ignoranţă, de necritică şi de superstiţiune, ca adevěrate, până când în secolul al XVI-lea şi al XVII-lea ştiinţa critică demonstră nelegitimitatea lor atâta de învederat, în cât fură nevoiţĭ şi în Roma să o recunóscă. In cât papismul se reprobéză sprijinindu-se pe apocrife, pe Clementine, pe Donaţiunea luĭ Constantin şi pe Decretele pseudoisidoriane.

Omnipotenţa acésta papală arbitrară şi nemărginită începură cu greŭ să o supórte şi însăşĭ popórele Occidentale îndată ce începură să se lumineze din lumina instrucţiuneĭ şi să ĭasă din întunerecul evuluĭ medĭŭ, al căruĭ product era papismul. Epoca acésta este seculul al XV-lea saŭ timpurile renaştereĭ literelor şi arţilor. Instruindu-se şi civilisându-se popórele nu puteaŭ maĭ departe fără murmure să pórte atare jug orbeşte, adecă şi fără a cerceta să se supună ordinelor arbitrare ale episcopuluĭ Romeĭ. Regiĭ începură deja din secolul al XIV-le, din ḑilele luĭ Filip cel Frumos, să scuture de pe dênşiĭ orĭ-ce dependinţă de papĭ. Bărbaţiĭ de ştiinţă de altă parte în universităţĭ începură să se scóle contra tuteleĭ papale, sub care se aflaŭ literele în evul meḑiŭ, şi să rĕsboească instrucţiunea acea monahală strâmtă şi insipidă, cea numită scolastică, şi să caute să o înlocuească cu o nouă instrucţiune sănĕtósă care să nu pervertească prin sofisme mintea omenească, precum făcea aceea, ci care să conducă la adevĕrata şi legitima desvoltare a puterilor spirituluĭ uman şi la formarea omuluĭ cea conformă cu legile natureĭ luĭ intelectuale. Acésta este formarea cea numită atuncĭ umană saŭ umanism (humanismus). Atuncĭ începu în acelaşĭ timp şi în însăşĭ Biserica Romană să se formeze o partidă tare de episcopĭ şi teologĭ care ceru îndreptarea relelor şi în particular mărginirea omnipotenţeĭ papale şi întórcerea administraţiuneĭ bisericeştĭ la principiile administraţiuneĭ bisericeĭ din secolele primare, cărora a rĕmas credincĭósă şi rĕmâne până astă-ḑĭ Biserica Orientală. Ceĭ din partida acésta al căreĭa cuvênt de ordine era „reformare în cap şi în membre“ (reformatio in capite et in membris) cereaŭ ca papiĭ să nu se amestece în afacerile politice ale Statelor, şi autoritatea politică să se considere independentă de cea bisericéscă; sinódele ecumenice să se privească ca cea maĭ înaltă autoritate legislativă în biserică, ale căror decisiunĭ îndatoresc şi pe papĭ, carĭ sunt simplu capul executiv şi guvernator al Bisericeĭ Romane; episcopiĭ să nu se socotéscă,

că sunt simpli representanţĭ şi plenipotenţiarĭ aĭ papeĭ, avênd de la el autoritatea episcopală, dar că aŭ autoritatea acésta în puterea ordonanţeĭ=(δυνάμει ἀποστολικῆς συστάσεως) apostolice şi sunt egalĭ din punctul de vedere al arhierieĭ cu papa, care este întâĭ între egalĭ (primus inter pares), şi pot, ţinênd sinóde, să administreze bisericele ţĕrilor lor independent, fiind supraveghiaţĭ numaĭ de papa. Principiile acestea le proclamară reformatoriĭ aceştia episcopĭ şi teologĭ în celebrele sinóde ecumenice de la Pisa (1409), de la Constanţia (1414) şi de la Basilea (1431). Dar papiĭ, a cărora dominaţiune se înrădăcinase acum în conştiinţa mulţimeĭ ignorante în tóte ţĕrile catolice, şi devenise vechiŭ acum prejudiciul religios anevoĭe de desfiinţat în clasele ignorante ale popórelor, reuşiră divisând pe episcopiĭ lor, contractând particulare învoelĭ cu diferite bisericĭ locale, făcênd intrigĭ în genere oponenţilor lor, ca să li zădărnicească scopurile, ĭar Biserica Romană rĕmasă şi dupĕ acestea, precum era în evul meḑiŭ, şi despotismul papal continuă şi dupĕ acestea ca un spirit rĕŭ ca să o apese.

Dar când ceĭ ce guvernă destinele popórelor resping îmbunătăţirile şi reformele impuse şi cerute de timpurĭ, împing necesarminte lucrurile la revoluţiune. Fugind de reformă, cad în revoluţiune, ceea ce nu voiesc să facă de voie, li se impune cu forţa. Acésta s'a întâmplat atuncĭ în Occident. Dupĕ zădărnicirea adecă a reformelor bisericeştĭ cerute de amiciĭ progresuluĭ, se întâmplă în secolul al XVI-lea teribila acea revoluţiune religiósă, numită reformă saŭ protestantism al căreĭa drapel îl ţinură în Germania Luther, ĭar în Elveţia Zvingli şi Calvin, şi care resculând popórele contra despotismuluĭ papal, despărţi de la Roma aprópe întrégă Europa de méḑă-nópte, ca la 100 milióne de creştinĭ, popórele Occidentuluĭ cele maĭ mult înaintate în civilisaţiune. Şi însă şi dupĕ acésta papismul rĕmase neîndreptat şi continuă de a dirige Biserica Romană în acelaşĭ spirit despotic şi absolutist. Sinodul latin

ecumenic de la Trident, care se adună în 1545, ca să cicatriseze plagele venite peste Biserica Romană prin reformă, întru nimica nu micşoră guvernul papal nemărginit şi arbitrar al Bisericeĭ Papeĭ şi după acestea rĕmaseră aceiaşĭ cu aceleaşĭ pretenţiunĭ şi exercitând aceleaşĭ drepturĭ nimicitóre ca şi maĭ 'nainte a orĭ-căreĭ independinţe a bisericilor de pe alocurea. Şi după sinodul din Trident papa este totul în Biserica Romană, absolutul şi arbitrarul eĭ despot şi archonte. In zadar şi după acestea căutară episcopiĭ liberalĭ din Francia, Germania, Italia şi de aiurea prin înţĕlegere şi conlucrare cu guvernele liberale ca să mărginéscă autoritatea acésta papală nemărginită. In zadar episcopiĭ francesĭ în secolul XVII-lea avênd în frunte pe ilustrul Bossuet proclamară în sinod în 1682 celebrele libertăţĭ galicane, prin cari puneaŭ îngrădirĭ arbitrarelor intervenirĭ de la Roma. In zadar arhiepiscopiĭ germanĭ întrunindu-se compuseră în spiritul liberal al episcopuluĭ Hontheim în 1784 în Ems tractatul mult aplaudat, prin care visară pentru moment existenţa Bisericeĭ catolice germane autonome şi de sine administratóre. In zadar Iosif al II-le în Austria şi Leopold în Toscana încercară să pună la cale într'un mod maĭ liberal lucrurile Bisericeĭ catolice din ţĕrile lor şi să o scape de orĭ-ce influenţă funestă din partea papilor. In zadar revoluţiunea Francesă, proclamând libertatea religiósă ca un drept omenesc, prin legĭuirile eĭ, căută să facă clerul frances autonom şi independent de orĭ-ce autoritate exterióră. In zadar în fine în timpurile acestea maĭ din urmă se resculară în Germania Neocatoliciĭ în 1844 şi Vechiĭ catolicĭ în frunte cu fórte învĕţatul şi prea înţeleptul Dölinger în 1870 în contra despotismuluĭ papal; papismul sprijinindu-se pe învechitele prejudiciĭ a 200 milióne de catolicĭ, în particular poporul de jos, ţĕranĭ şi muierĭ, are rădăcinele sale fórte adâncĭ şi se probéză, că în cât timp există milióne de ignoranţĭ cu desĕ-

vêrşire şi de mulţimĭ necărturare nu este lesne ca să fie sdruncinat. Fireşte nu este papismul o instituţiune predestinată ca să viețe în etern; pentru că ceea ce nu se sprijineşte pe adevěr, vine ḑiŭa în care cade şi dispare. Dar papismul atuncĭ numaĭ va dispărea, când vor înceta de a exista mulţimĭ catolice neînvěţate, când instrucţiunea se va generalisa, când lumina ştiinţeĭ încetând de a fi privilegiul celor puţinĭ va lumina inteligenţele tuturor. Papiĭ sprijiniţĭ pe mulţimĭ şi susţinuţĭ de teribiliĭ Iesuiţĭ, ale căror ordine omnipotente este societate de conjuraţĭ în contra progresuluĭ şi a libertăţeĭ şi ca unic scop are ca să întreţină catolicismul şi cu el dacă va fi posibil întrégа lume în *statu quo*, urmând axioma *sint ut sunt aut non sint*, „să rĕmână adecă lucrurile Bisericeĭ catolice precum sunt saŭ pămêntul să se cufunde în foc", aŭ reuşit până acuma tot-déuna să sufóce orĭ-ce rĕscólă contra despotismuluĭ lor absolut, şi nu numaĭ aŭ reuşit ca să nu vadă micşorată puterea lor, dar Papa Piu al IX-lea avu şi triumful în urmă să vadă împrejurul luĭ şépte sute de episcopĭ catolicĭ, între carĭ ceĭ maĭ mulţĭ Italienĭ şi episcopĭ titularĭ *in partibus infidelium*, în Vatican în sinod să proclame pe Papa infailibil, să pună adecă coronă la colosul despotismuluĭ papal cu tóte protestările bărbaţilor celor maĭ înţĕlepţĭ aĭ Europeĭ catolice, Dupanloup, Gratry, Dölinger, Hefele, Rauscher, Strossmaier şi spre marele scandal al tuturor Rom. catolicilor luminaţĭ din lume. Pe acest despotism papal, a căruĭ istorie o urmărim aicĭ pas cu pas, din timpurile cele maĭ vechĭ până lá noĭ, contra căruĭa de-a pururea se rescularǎ şi însuşĭ ceĭ maĭ escelenţĭ dintre catolicĭ, pe papismul acesta cel respins în Occident de pretutindenea de cătră lumea liberală şi progresivă, pe acest jug papal, sub care suspină ca sub un geniŭ apĕsător popórele Occidentuluĭ şi contra căruĭa sunt în cértă făţişe tóte guvernele europene şi chĭar ale popórelor catolice, se prepară Leon al XIII-le şi Iesuiţiĭ de pe lângă dênsul prin enciclică să'l recomande po-

pórelor Ortodoxe ale Orientuluĭ ca să'l priméscă! Mulţămim de maĭ înainte pentru dar!

Acesta este primul cuvênt, pentru care aŭ respins totdéuna şi resping acum şi vor respinge de-apururea popórele Ortodoxe ale Orientuluĭ orĭ-ce supunere a lor sub papism, că adecă pretenţiunea Papeĭ de a se privi pe sine cap al Bisericeĭ şi de a pretinde supunere de la toţĭ este fără basă, nejustificabilă şi arbitrară, şi inspiraţiune a uneĭ curate fanfaronade. Cele de maĭ sus probară maĭ luminat de cât sórele, că papismul nu este instituţiune apostolică, dar că cu încetul episcopiĭ Romeĭ usurpară autoritatea absolută, cu care sunt acum investiţĭ, şi pe care caută să o impună şi popórelor creştine necatolice. In articolul următor vom examina şi pe cele-l-alte cuvinte.

III.

Supunerea sub Papa ar conrupe la noĭ creştinismul şi ar vĕtăma popórele Ortodoxe politiceşte, naţional şi social.

In articolul precedent am vĕḑut primul cuvênt, pentru care popórele orientale resping supunerea sub Papa, adecă aceea că pretenţiunea acésta a papilor de a fi archonţĭ absoluţĭ peste tótă biserica este nejustificabilă, fără basă, arbitrară, nu este ordin apostolic ci pretenţiune fanfarónă, pentru că lucrurile probéză, că episcopiĭ Romeĭ puţin câte puţin rădicară din presumpţiune atarĭ pretenţiunĭ despotice, carĭ se impuseră cu adevĕrat, din causa diferitelor cuvinte, popórelor creştine ale Occidentuluĭ, să respinseră însă totdéuna de către bisericele Orientale. In acest al treilea şi ultim articol vom examina pe cele-l-alte cuvinte, pentru carĭ noĭ ortodoxiĭ respingem supunerea sub papism, şi acestea după noĭ sunt următórele: Nu voim supunerea sub Papa, pentru că acésta ar corumpe creştinismul primitiv ce s'a

păstrat curat la noï şi ar introduce corupţiunea atât în administraţiunea Bisericeï nóstre cât şi în dogmele şi în cultul eï, şi în acelaşï timp ar vĕtăma acésta pe popórele orientale şi politic şi naţional şi social. Să examinăm pe unul fie-care din acestea în scurt

Maï întâï supunerea sub papism ar distruge administraţiunea Bisericeï nóstre. Administraţiunea Bisericeï nóstre precum s'a arătat şi maï sus, este ca aceea a vecheï bisericï din secolele primare, şi se sprijineşte pe canónele vechelor sinóde ecumenice şi ale vechilor părinţï. Ne administrăm, precum se administraŭ bisericile maï înainte de schismă. Intrégа Biserică compune o óre-care confederaţiune a bisericelor locale, ale diferitelor ţĕrï creştine. Impărţirea acésta urméză împărţirea politică a statelor. Fie-care stat are biserica sa particulară liberă administrată de episcopiï ţĕreï pe rând (*) compunênd sinodul administrativ ca cea maï înaltă autoritate bisericéscă a lor. Fie-care biserică locală este autonomă, autocefală, independentă, de sine administrătóre. Iar pe tóte aceste bisericï locale le uneşte aceeaşï credinţă în Mântuitorul, Domnul nostru Iisus Christos, care este capul Bisericeï, şi reciproca amóre. Primele onorurï numaï le dă Biserica Ortodoxă ïerarhilor eï celor maï distinşï, carï ocupă tronurï ce s'aŭ glorificat altă dată în îndelungata viaţă a bisericeï, adecă patriarhilor Constantinopoleï, Alexandrieï, Antiochieï şi Ierusalimuluï. Şi dintre aceştia ïarăşï onoréză ca pe întâiul între ceï dintâï pe al Constantinopoleï, ca pe episcopul urbeï împĕrătescï, altă dată în marele imperiŭ creştin bizantin, ca pe cel care ocupă un tron, pe care altă dată îl ilustrară Grigoriï, Chrisostomiï şi Fotiï, în urba, în care s'aŭ ţinut atât de marï sinóde ecumenice, şi cu care să légă în genere întrégă istoria Bisericeï Orientale şi maï ales a celeï grece şi a naţiuneï

(*) Nota trad. In Grecia şi aïurea se întrunesc episcopiï în sinod pe rând; la noï însă, toţï de odată.

Grece, care fu sâmburele popórelor ortodoxe, din care ceĭ-l-alțĭ primiră credința Ortodoxă. Dar întăetățile acestea sunt întăetățĭ de onóre, nu de vre-o autoritate. Fie-care biserică particulară este independentă, administrată de sinodul eĭ după canónele comune ale întregeĭ Bisericĭ Ortodoxe. Nicĭ un episcop străin nu póte să se amestece în ale administrațiuneĭ eĭ. Aceste bisericĭ se află în neîntreruptă frățéscă comuniune comunicând una alteia orĭ-ce s'ar considera interesant și în ce concerne afacerile comune împreună înțelegêndu-se între ele. Dacă se vor presenta cu timpul cestiunĭ de un interes extraordinar, carĭ să aĭbă nevoe de o discuțiune în comun, va urma necesitatea de a se ținea nouă sinóde ecumenice saŭ generale ale ortodoxilor. Acesta este guvernământul bisericelor ortodoxe, guvernământ fórte respectabil prin anticitatea sa, cu totul asemenea cu al bisericeĭ antice. Nicĭ o urmă de despotism nu se întâlnește într'ênsul. Tóte bisericele de pe alocurea se sprijinesc pe marele principiŭ al administrăreĭ de sine. Și cu modul acesta este posibil ca fie-care biserică să se desvolte pe basa comună a Ortodoxieĭ conform cu spiritul națiuneĭ, a căreĭa viață religiósă o represintă, ĭar desvoltarea acésta de nimenea nu se împedică, și cu modul acesta póte ca să existe în sînurile întregeĭ Bisericeĭ Ortodoxe varietate în unitate. Intregul acest strălucit edificiŭ administrativ al Bisericeĭ nóstre, în care se colégă ordinea și libertatea, s'ar restuma de sus până jos prin supunerea sub papism și prin extinderea putereĭ papismuluĭ în Orient. Papa ar fi atuncĭ totul și pentru noĭ, ceĭ maĭ ales în timpurile din urmă proclamat infailibil, la ordinile căruĭa pentru acésta ar trebui să ne plecam orbește ca la niște decisiunĭ divine negreșite. Representanțiĭ Papeĭ ar administra afacerile bisericeștĭ ale fie-căreĭ bisericĭ particulare. Papa prin concordate cu guvernele particulare ar pune la cale afacerile bisericelor de pe alocurea după propria-ĭ voință. Episcopiĭ diferitelor bisericĭ nu ar avea nicĭ o putere și nicĭ o

însemnătate. Sinódele lor s'ar ţinea numaĭ cu voĭa papilor şi numaĭ dacă s'ar aproba de aceştia, decisiunile lor ar avea putere. S'ar nimici adecă şi patriarhĭ şi mitropoliţĭ şi arhiepiscopĭ şi episcopĭ, ĭar sinódele lor ar fi o simplă umbră, orĭ-ce urmă de administrare de sine ar lipsi, orĭ-ce viaţă propriă a bisericilor particulare ar fi imposibilă, consunarea bisericilor particulare cu caracterul naţional al fie-căruĭ stat ar fi lucru imposibil, ĭar pe ruinele acestea ar rĕmânea domnitóre voinţa arbitrară a unuĭa singur, a episcopuluĭ Romeĭ, şi a Iesuiţilor consilieriĭ luĭ, şi a Cardinalilor luĭ! Ce nenorocită icónă de administraţiune ar forma atuncĭ bisericile Orientuluĭ! O, este teribil şi să-şĭ o închipuească cine-va!

Al doilea, supunerea sub Papa ar corumpe dogmele bisericeĭ nóstre. Dogmele bisericeĭ nóstre sunt dogmele bisericeĭ antice. Şi chĭar inimiciĭ noştri mărturisesc, că Biserica Orientală nimica n'a adaus, nimica n'a alterat din câte s'aŭ legĭuit de către sinódele ecumenice şi de către vechiĭ înţelepţĭ părinţĭ grecĭ. Doctrina Bisericeĭ nóstre este creştinismul primitiv, precum s'a desvoltat în secolele primare sub influenţa instrucţiuneĭ elenice de către dascăliĭ bisericeştĭ aĭ anticităţeĭ creştine dotaţĭ cu mare înţelepcĭune; creştinismul luĭ Iustin, Irineŭ, Origen, Athanasiu, Vasile, al Grigoriilor, al luĭ Chrisostom, al Chirililor şi al celor-l-alţĭ. Prin supunerea sub Papa, clerul nostru formându-se pe viitor în Roma saŭ în şcólele bisericeştĭ conduse de Iesuiţĭ, s'ar introduce în loc de primitivul acesta înţelept creştinism elenic, creştinismul latin din evul medĭŭ, după cum s'aŭ format de teologiĭ scolasticĭ, Anselm, Petru Lombardul, Albert cel mare, Bernard, Thoma Aquinatul, Duns Scotul, Bonaventura, Victor din sântul Caru şi alţiĭ. In particular ar domni dogmatica şi filosofia luĭ Thoma Aquinatul, pe care se jură occidentaliĭ şi pe a căruĭ doctrină, ca pe singura sănĕtósă, a recomandat'o precum este ştiut Leon al XIII-lea tuturor şcólelor teologice latine. Simbolul nostru,

pe care îl legĭuiră părinţiĭ celor dintâĭ două sinóde ecumenice, s'ar denatura adăogându-se adaosul „Şi de la Fiĭul“ (Filioque), pe care îl introduseră arbitrar latiniĭ, diformând doctrina despre Sânta Treime a sinódelor (ecumenice) şi a dascalilor ecumeniciĭ şi distrugĕnd în Treime unitatea şi două principiĭ într'ânsa introducĕnd. Apoĭ ne am învĕţa, că botezul trebue să se facă prin stropire, şi nu prin întreita afundare, nu adecă precum aŭ ordonat apostoliĭ, precum practică tótă anticitatea, precum practica şi însăşĭ Biserica Occidentală maĭ înainte de secolul al X-lea. Am învĕţa şi am preda, că eucharistia trebue să se dea laicilor numaĭ sub specia pâneĭ, şi nu sub amêndouĕ speciele, precum a ordonat Domnul, precum practicaŭ vechiele bisericĭ, şi precum practica şi Biserica Occidentală până în secolul al X-lea. Am învĕţa şi am preda, că Papa póte să mântuească sufletele ómenilor din focul purgator în ĭad şi pe orĭ-care om în genere, este destul numaĭ să céră cine-va de la el ca să iea numitele indulgenţe pentru sineşĭ, saŭ pentru casniciĭ şi amiciĭ sĕĭ cari aŭ murit. Ne-am înavuţi şi cu dogme cu totul nouĕ, cu totul necunoscute anticităţeĭ creştine, adecă cu nemaculata concepţiune a Sânteĭ Mame a Domnuluĭ şi cu infailibilitatea Papeĭ. Inchipuiţi-vĕ şi tabloul acesta şi, dacă puteţĭ, să nu vĕ cutremuraţĭ!

Al treilea, supunerea sub Papa ar corumpe cultul bisericeĭ nóstre. Cultul Bisericeĭ Orientale este fórte respectabil prin anticitatea sa, este cultul, precum puţin câte puţin se formă din primul cult apostolic în secolele primare. Liturgia luĭ Chrisostom, pe care o aŭ astă-ḑĭ popórele Ortodoxe s'a format pe basa celor maĭ vechĭ liturgiĭ, ĭar sĕrbătorile nóstre sunt sĕrbătorile vechilor creştinĭ, sĕrbătorile Domnuluĭ, ale sânteĭ Sale Mame ale Sânţilor, ale martirilor, ale părinţilor, ale cuvioşilor. Imnurile eĭ, ornarea picturală, tóte pórtă tipul anticităţeĭ, care ştia să unească simplicitatea cu măreţia, şi pretutindenea pune sigiliul respectabi-

luluĭ, impunĕtoruluĭ şi al cuviinţeĭ sacre. In loc de cultul antic grec, respectabil, înalt, împreună şi simplu, dacă s'ar supune Papeĭ popórele orientale, ar introduce cu încetul la dênsele cultul latin al Romeĭ, cultul celebrat într'o limbă ne'nţelésă pentru ele, mort şi ne'nsufleţit, plin de minciună şi de ostentaţiune teatrală şi de pompósă umflare catolică, precum s'aŭ format în Occident în barbarul evul mediŭ, în epoca scolasticilor. Ştim, că papiĭ promit de obiceiŭ Orientalilor să le lase când s'ar uni, limba cultuluĭ lor. Dar cu tóte acestea multe popóre cari s'aŭ supus Romeĭ, pe când la început li se daŭ atare promisiune, în urmă vĕdură cu timpul latinismul domnind şi liturgia latină înlocuind vechiul cult în limba naţională. Exemplul Moravieĭ şi Boemieĭ. Puţiniĭ greci în Orient, cari aŭ îmbrăţişat, papismul, uniţiĭ saŭ greco-catoliciĭ numiţi în Constantinopole, Smyrna, Chio. Syro, Teno, Naxo, Corfu, Athena, aŭ cultul nu grec, ci latin. Acésta ar fi sórta generală a tuturor Grecilor dacă în timpurile maĭ vechĭ s'ar fi făcut catolicĭ. Pericolul acesta dar ar spândura tot-déuna şi în viitor de asupra orientalilor supuşĭ Papeĭ. Inchipuiţi-vĕ decĭ, templele nóstre greceştĭ transformate în temple latine; celebrându-se liturgia latină în locul celeĭ greceştĭ, celeĭ naţionale în genere; în locul frumóselor imnurĭ greceştĭ cântându-se imnurile latineştĭ ale luĭ Seduliu, Bernard saŭ ale nu ştiŭ cuĭ altuia imnograf latin necunoscut; bisericile nóstre pline de statue ale diferiţilor sânţĭ Occidentalĭ îmbrăcate adesea orĭ în modul cel maĭ straniŭ şi puţin cuviincios sânţilor; musica organică cântând adese-orĭ cunoscutele melodiĭ teatrale şi pe ultima prelungire de sonurĭ; în locul simplelor, respectabilelor şi gravelor nóstre litaniĭ introduse la noĭ, litaniele teatrale ale Bisericeĭ Occidentale, în marea Vinerĭ s. ex: o întrégă vie representare a morţeĭ de cruce a Domnuluĭ prin diferite persóne reale străvestite şi înfaţişând una pe Christos, alta pe Pilat, alta pe maica Domnuluĭ, alta pe Cyrineŭ etc. Inchipuiţi-vĕ în locul sĕrbătorilor

celor mai vechĭ, pe cari le avem astă-dĭ, introduse în Biserica nóstră sĕrbătorile cele cu totul strĕine nouĕ a *Corporis Domini*, a inimeĭ luĭ Iosif, a sântuluĭ Ianuariŭ, a sântuluĭ Dominic, a sântuluĭ Francisc etc. Inchipuiţi-vĕ tóte acestea şi dacă puteţĭ-să nu vĕ cuprindeţĭ de aversiune în faţa unuĭ atare spectacol!

In fine supunerea sub Papa ar vĕtăma pe popórele Orientale şi politiceşte, naţional şi social. Politiceşte ar vĕtăma ea, pentru că papismul întronându se la dênsele ca Biserică dominantă ar naşte în guvernele lor lucrurile acelea, pe cari le provócă pretutindenea în Occidentul Europeĭ. Papismul înţĕlege să stĕpânéscă pretutindenea şi să-şĭ impună voinţa sa. Socotind, că încă trăim în evul medĭŭ, pretinde, ca pretutindenea Biserica catolică să fie stat în stat, nesuferind nicĭ o supraveghiare şi control în administraţiunea Bisericeĭ de către Stat, lucru ce nu se împacă cu domnia naţională a popórelor, pe care guvernul fie-căruĭ loc o respectéză. Şi nu numaĭ acésta, dar pretinde el arbitrar să decidă şi în cestiunile relative la căsĕtoriĭ, cari precum este ştiut să légă fórte strâns cu interesele politice ale cetăţenilor şi cu cestiunile testamentelor şi ale moştenireĭ, şi pentru cuvêntul acesta numaĭ în reciprocă coînţĕlegere a putereĭ lumeştĭ şi a Bisericeĭ trebue să se deslege. Pretinde încă pe lângă acestea să se amestece imediat şi de-a dreptul în lucrurile şcólelor şi să exercite o tutelă perfectă asupra instrucţiuneĭ naţionale şi să supună sub censură chĭar şi activitatea ştiinţifică a popórelor. Iar când pretinde privilegiĭ pentru catolicĭ nu toleréză recunóşterea de către Statele catolice a celor-l-alte confesiunĭ şi religiunĭ în condiţiunĭ egale, adecă respinge principiul toleranţeĭ religióse şi în genere tóte libertăţile, pe cari reşidează edificiul Statelor moderne, libertatea conştiinţeĭ, libertatea cuvêntuluĭ, libertatea preseĭ, dorind întórcerea lumeĭ, de ar fi posibil, la timpurile evuluĭ medĭŭ, în care stĕpânea papismul, şi prin supliciĭ, prin închisorĭ şi prin

rug persecuta pe rĭ-care i se opunea. Atare fiind papismul atare atitudine luând î faţa guvernămêntuluĭ Statuluĭ este n îm ĕ at cu tatele moderne, şi inimiciţie către ele şi col's'une e te starea oıdinară a raporturilor luĭ cu dênsele. Pentru acésta Biserica catolică se află în tóte statele Europeĭ Occid ntale c în persecuţiune. în Francia, Germania şı Italia şi aiurea, precum am vĕḑut şi maĭ sus. Din contra, Bî r' a ó tră dând tot déuna cele ale Cesaruluĭ Ce a ulu şi ce e ale luĭ Dumneḑeŭ luĭ Dumneḑeŭ, şi necuprınḑêndu cĭ o d de tendinţe absolute şi despotice, 'a v 't ni od să stĕpânească peste stat, îndestulându se numaĭ aute, ca ă nu fie împedicată în acţiunea eĭ l b ră ce iun' e inteıne ale b'sericeĭ, a respectat totdéuna ta ş' legile luı şi pr'mit conlucrarea luĭ în ce tıu e mix e carı aŭ îndoită vedere politică şi bisericéscă, s ŭ at'ng fi mediat inte · sele poli ice saŭ lumeştĭ ale cetăţenilor. Pentru acésta vedem că Biserica Orientală în tóte state'e ortodoxe tr eşte în p'lină armonie cu guvernele, atât în Rusia, cât şi în Grecia şi în România şi în Bulgaria şi aiurea Ş' nu numaĭ raporturıle eĭ cu statele nu sunt inimice, dar sunt maĭ alès şi fórte amicale. Pe când în Italia d. e. şi în Francia, Patria şi Biserica sunt lucrurĭ, carı îşĭ fac resbel şi amiciĭ regimuluĭ politic (τῆς πολιτείας) şi aĭ legilor luĭ şi aĭ libertăţilor sunt inimiciĭ Bisericeĭ şi vice-versa; în st tele Orientale religiunea şi Patria sunt fórte st âns şi fórte amical unıte în inimile tuturor, şi pentru ele, ca pentru cele maĭ sacre, se râdică la dênsele resbele e naţ' nale, în cari cleriсiĭ nu numaĭ nu fac nicĭ o oposiţıune, dar şi sunt în fruntea lupteĭ. In marea luptă pentru independ nţă clerul nostru a ocupat posiţiunea cea maĭ dınt ı şi acum ĭarăş în tot Orientul, arhiereiĭ (afară de câte va es epţ'unĭ demne de plâns) sunt proistoşiĭ (înaınte stătăto 'ı) orĭ-c reĭ acţiunĭ naţionale. Acelaşĭ caracter naţional are şı leru elor-l-alte popóre Ortodoxe, al Ruşilor, Românilor, Sêrb'lor, Bulgarilor şi celor-l-alţĭ, şi în

istoria lor naţională aceeaşĭ amóre de patrie a arătat tot-déuna şi clerul lor. Iată pentru ce ne întărim, că supunerea sub Papa ne-ar vĕtăma politiceşte, schimbând cu totul lucrurile. In locul Clerului ortodox de acum iubitor de Patrie, respectând regimul politic (τὴν πολιτείαν) şi legile luĭ, supus şi cu căldură servind doririle naţionale, am căpăta cu timpul un cler latin format în Roma, strĕin către dorinţele nóstre naţionale, luând atitudine fanfarónă în faţa Statuluĭ, plin de pretenţiunĭ în faţa luĭ, voind să impună tot-déuna în tóte cestiunile voinţa luĭ, saŭ maĭ bine voinţa şefuluĭ luĭ infailibil din Roma, al căruia ar fi organ orb, şi creând dificultăţĭ administraţiuneĭ Statuluĭ (τῇ πολιτείᾳ). Care popor Ortodox avêndu-şĭ minţile sănĕtóse ar voi şi ar tolera schimbarea acé ta?

Supunerea sub Papa ne-ar vătăma şi naţional. Acésta se légă cu cea de maĭ sus, şi este urmarea eĭ necesară. Clerul catolic se instrueşte în Roma şi prin îngrijirile Iesuiţilor într'un spirit Papal atâta de auster, în cât pentru el Patrie, guvernămênt naţional, amóre de Patrie, dorinţe naţionale rĕmân necunoscute. Clerul catolic nu este nicĭ Frances, nicĭ Italian, nicĭ German, ci este catolic. Pentru el Biserica Romană saŭ Papa este Patria luĭ, naţiunea luĭ, guvernămêntul luĭ politic (ἡ πολιτεία). Istoria naţională nu'ĭ intereséză, dar numaĭ istoria Bisericeĭ luĭ. Dorinţele luĭ sunt dorinţele eĭ, gloria luĭ este gloria eĭ. O despărţeşte dar cu desĕvêrşire de stat şi în timp de colisiune nicĭ un moment nu stă la îndoială, ca să se declare în numele papismuluĭ neîmpăcat şi fără de milă, adversar al dorinţelor naţionale ale Patrieĭ luĭ, pe care aprópe o ignoréză. In Italia după îndelungate acţiunĭ ale patrioţilor Italianĭ, după lupte şi sacrificiĭ nemărginite, după resbele fericite cu alianţa şi ajutorul unuĭ popor amic reuşi în fine scopul naţional ascuns în inima lor, marea lor ideie s'a realisat. Italia de la Alpĭ până în Sicilia devine una şi liberă, iar Roma capitala naturală a Italieĭ devine re-

şedinţa guvernuluí naţional în mijlocul unuĭ entusiasm extraordinar şi a uneĭ adânci emoţiunĭ a tótă inima Italiană; ĭar numele primilor productorĭ aĭ mareluĭ eveniment, numele luĭ Victor Emanuel, Cavour, Garibaldi, se întipăriră adânc în conştiinţa naţională a Italieĭ şi se vor transmite cu bine-cuvêntărĭ şi recunoştinţă din generaţiune în generaţiune de-a pururea de către Italienĭ. Şi cu tóte acestea, lucru de necredut a spune! Numaĭ clerul Italian nu numaĭ nu conluptă pentru unirea Italieĭ, nu numaĭ nu s'a felicitat pentru îndeplinirea mareĭ opere naţionale, dar de la început a luat o atitudine inimică contra eĭ. Piu excomunică maĭ ales anonim şi pe Victor Emanuel şi pe toţĭ cari aŭ contribuit, ca Italia să devină una şi Roma luată de la Papa, sub care fără cuvênt se afla (pentru că autoritatea lumeascá după canóne şi după cuviinţă este streină episcopilor), să se facă capitala Regatuluĭ Italian, ĭar episcopiĭ italienĭ şi cel-l-alt cler italian făcură tot posibilul pentru ca să zădărnicească marea acţiune naţională. Şi Leon al XIII-lea până în momentul acesta stărueşte protestând contra desfiinţăreĭ dominaţiuneĭ papale şi ocupaţiuneĭ Romeĭ şi lucréză cu inimiciĭ unireĭ italiene, ca să revie Italia la starea de maĭ 'nainte, să înceteze de a fi una, marea Italie şi numĕrată printre marile puterĭ ale Europeĭ, şi desfăcută în micĭ neînsemnate stătişóre separate unele de altele şi sub principĭ strĕinĭ petrecênd, să se reîntórcă ĭarăşĭ la slăbicĭunea şi neînsemnătatea de maĭ înainte. Atare cler antinaţional, neamator de Patrie şi renegător de Patrie s'ar forma şi din al nostru, dacă ne-am supune sub Papa; şi într'un ast-fel de spirit ucidĕtor de naţiune ne-ar educa poporul nostru. Şi în Grecia liberă din causa domnireĭ instrucţiuneĭ naţionale libere dirigiate de stat, rĕul póte ar fi mic, dar în Orientul robit, unde tótă formarea şi instrucţiunea poporuluĭ este exclusiv în mânele cleruluĭ, póte fie-care să-şĭ închipuească cât de perdĕtóre ar fi o atare influenţă antipatriotică a cleruluĭ latino-cugetător.

Despre acésta avem proba cea maĭ evidentă pe puținiĭ grecĭ unițĭ saŭ greco catoliciĭ din Orient și aĭ insulelor, cari în ast-fel de spirit miselenic se educaŭ altă dată maĭ ales, și cari atât de mult cu încetul perdură conștiința lor elenică, în cât fură singuriĭ grecĭ, cari în timpul mareĭ lupte pentru independență nu luară armele pentru libertatea Grecieĭ! Atare cler antinațional ar căpăta prin unirea cu Roma și cele-l-alte popóre Ortodoxe. Acestea ast-fel fiind, care oriental, care îșĭ ĭubește Patria sa și care dorește împlinirea doririlor luĭ naționale și prețuește valórea instrucțiuneĭ naționale a poporuluĭ, s'ar afla, care ar voi supunerea sub Papa și schimbul cleruluĭ nostru de acum fórte patriot'c și fórte național cu al clericilor latinĭ, educațĭ antinațional și adversarĭ doririlor nóstre naționale!?

Supunerea sub Papa a popórelor Orientale le-ar vătăma și social, din punctul de vedere al progresuluĭ lor social, adecă al desvoltăreĭ lor spirituale și al formăreĭ morale. Papismul este inimic al adevërateĭ științe, ĭar istoria mărturisește, că știința modernă din ḑilele luĭ Galileŭ și Copernic până în momentul acesta află pe papĭ neîmpăcațiĭ eĭ persecutorĭ. Grigoriŭ al XVI-lea, unul dintre Papiĭ seculuĭ present, prin celebra luĭ enciclică condamnă între altele ca rătăcirea cea maĭ perḑëtóre libertatea cercetăreĭ, adică prima condițiune, *conditio sine qua non* a desvoltareĭ științeĭ. Aceleașĭ anatheme în contra libertățeĭ științeĭ repețĭ și Piu al IX-le prin enciclica luĭ din anul 1864 și prin silabul saŭ catalogul erorilor (rătăcirilor) alaturat la dênsa. Sacra inquisițiune în secolele trecute și secolul present încă avea și acéstă predestinare ca să privegheze mișcarea spirituală a popórelor și să sufóce prin persecuțiunile eĭ orĭ-ce cercetare științifica maĭ liberă, care amenință catolicismul. De secole există în Roma o comisiune avênd datoria să stigmatiseze tóte cărțile cari nu sunt scrise în spiritul catolicismuluĭ papal riguros, pe cari le înscrie în faĭmósa *Index librorum,* interḑicênd cu amenințarea muncilor eterne orĭ-

căruĭ catolic cetirea lor. Din causa acesteĭ riguróse şi teribile censurĭ, unde putu papismul a adus şi aduce marĭ împedicărĭ desvoltăreĭ ştiinţifice a popórelor şi a ţinut şi ţine pe câte popóre póte în ignoranţă şi superstiţiune. Decăderea spirituală a Spanieĭ şi Portugalieĭ ce se observă de multe secole se datoreşte influinţeĭ papismuluĭ şi putereĭ sacreĭ inquisiţiunĭ în ţĕrile acestea. Şi în Italia maĭ înainte de libertatea eĭ nu se întreţineaŭ popórele de către clerul papal în perfectă ignoranţă şi superstiţiune? In Francia şi Germania unde instrucţiunea în timpurile moderne a făcut marĭ progrese, s'a întâmplat acésta, pentru că în ţĕrile acestea s'a resboit şi mărginit influenţa papismuluĭ. In statele Americeĭ de méză-ḑi, unde puterea papismuluĭ şi a ĭesuiţilor este mare, superstiţiunea şi ignoranţa popórelor catolice este nedescriptibilă. In cât nicĭ o îndoĭală nu este, că catolicismul introdus la noĭ s'ar încerca pe'cât ar putea să împedice şi la noĭ libera desvoltare ştiinţifică şi luminarea poporuluĭ. Şi unde guvernele sunt tarĭ şi ar mărgini influenţa luĭ, rĕul ar fi mic, dar cine póte să socotéscă în ce întunerec, în ce ignoranţă şi superstiţiune ar ţinea clericiĭ latinĭ pe popórele Orientale aflate în servitute, la cari stĕpânirea lor ar fi mare? Dupĕ tóte acestea, care oriental doritor de libera desvoltare a ştiinţeĭ la noĭ şi de adevĕrata formare a poporuluĭ şi de scăparea luĭ de ignoranţă, de prejudiciĭ şi de superstiţiunĭ ar tolera să se predea popórele Orientuluĭ în mânile unor atarĭ dascalĭ, precum sunt preoţiĭ latinĭ, organelor sacreĭ inquisiţiunĭ?! Dar şi starea morală a popórelor Orientale s'ar înrĕutăţi prin supra-extinderea între dânşiĭ a papismuluĭ. Papismul corumpe moravurile, pentru că prin atitudinea luĭ inimică către stat şi ştiinţă împinge pe bărbaţiĭ politicĭ şi învĕţaţĭ cu tinerimea studiósă spre aversiune şi inimiciţie către religiune şi preceptele eĭ morale şi nevrênd încuĭbéză la dânşiĭ necredinţa şi nepietatea, a cărora consecinţă necesară este uşurătatea moravurilor şi stricarea

sentimentuluĭ moral, pe mulţimĭ le ţine în c ed nţ da fiind-că le lasă ignorante, şi cultul la 'n ca 'nţ s nu le instrueşte, credinţa acésta a mulţ mıl r cat ı e ste de ordinar numaĭ o observare super tiţ ósă a uno f rme şi nimica maĭ mult, şi nu influenţéză asupra c nş nţe morale a popórelor, şi există de o dınar cu n'ş m vurĭ fórte destrăbălate. Bıserica nóstră din contra ceĭ învĕţaţĭ nu-ĭ întărîtă ca să se porné ă spre o p ne-credinţă şi inimiciţie cătră orĭ ce relıg'une (noĭ a m numaĭ bărbaţĭ indiferenţĭ cătra do_mele B'sericeĭ, nu însă inimicĭ sistematicĭ şi fanaticĭ şi de mórte aĭ relıgiuneĭ), nicĭ pe mulţimĭ nu le lasă cu totul făıă educaţiune religiósă, pentru că şi instrucţiunea naţională o spıij'neşte şi prin cultul eĭ, facut în limba naţională a poporuluĭ le înstrueşte orĭ-cum, în cât cunoştinţele cele maı element e religióse şi morale să nu le rĕmână necunoscute. Cum că influenţa Bisericeĭ nóstre asupra popórelor eĭ, precum şi a Bisericeĭ protestante asupra a lor eĭ este maĭ bună şi maĭ efectivă, se învederează şi din sim la mpa aţiune a stăreĭ religióse şi morale a popórelor Ortod xe şi protestante cu cele catolice. Unde exis ă ınimicĭ maĭ eîmpăcaţĭ şi maĭ neînduplecaţĭ aĭ chreştinismuluĭ de cât în Franţa, Patria luĭ Voltair şi a encıc oped'st lor şi în Italia? Şi ex stă cu adevĕrat multă coıupţ ne în ţerı e prot - tante, Anglıa, Germania, Elveţıa, O nda, în cele Ortodoxe, Grecia, Turcia şi cele-l-alte ţerı Orien ale, pentru că este natural, unde vieţuesc ómenĭ, să se întâmple crim , şi pentru că chreştinismul nu póte schımba s cietăţile ómenilor în societăţĭ (πολιτείας) îngereşt , dar oıupţ unea popórelor catolice, a Francesilor, Ital enılor, Po tog lılor, a Americanilor de méză-ḑi, corupţiunea Parısu uı, Madriduluĭ, Neapoleĭ şi Romeĭ întrece orĭ- e ma gı e. Unde este papismul, acolo şi corupţıunea l n a, d str băl rea moravurilor relativ maĭ mare. Ast-fel fiind lucrul, pre um experienţa şi istoria ne învaţă, care o ental vıe o dată

cu interes pentru pietatea și blândețea și austeritatea moravurilor Patriei sale ar dori și ar tolera extinderea jugului papal în Orient?!

Acestea sunt cuvintele, pentru cari popórele Orientale respinseră de timpuriŭ, resping și vor respinge în tot-déuna supunerea sub papism. Acésta să o înțelégă odată pentru tot-déuna cei din Roma și să ne scape pe viitor de desele lor enciclice, învitări, exortări și îndemnări spre unirea bisericilor, spre supunerea Bisericei Orientale sub cea Occidentală. Și altă dată am spus'o. In cât timp sórele își urméză cursul seŭ, și în cât timp popórele Orientale și-aŭ mintea sănĕtósă, nu vor intra nici odată în calea ce duce la Roma!

Tradus de *Arhim. Saphirin*,
Student în facultatea de teologie din Atena.

NOTIŢE ISTORICE

cu privire la

BISERICA ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA

Insoţite de un document, relativ la Mitropolitul SAVA BRANCOVITS.

Sub principele Ardealuluĭ Apafi I, 1662—1690 a început a lua dimensiunĭ maĭ marĭ reformaţiunea şi maĭ cu deosebire între Românĭ. Aşa pe la anul 1662, principele Apafi încă fiind în castrele sale la Micola s'a îndu-plecat de către curteniĭ sĕĭ a subscri o diplomă de întărire a unuĭ Episcop românesc din ţara Oltuluĭ, aşa numit Daniil [1]), scoţêndu-l de sub jurisdicţiunea Arhiepiscopuluĭ şi Mitropolituluĭ din Alba Iulia Sava Brancovits şi Corenits de Podgoriţa (1656—1680+1683).

Cât timp va fi fost episcopit în ţara Oltuluĭ, acest episcop român Ortodox reformat până acum, după mărginita

---

[1]) Dr. I. Puscariŭ: Documente pentru limbă şi istorie, tom. I, pag. 199, Sibiu, 1889.

mea cunoștință nu s'a putut constata cu positivitate. Așijderea nicĭ unde va fi primit Darul Sfințenieĭ, nu se știe positiv până acum; se pare însă că s'a sfințit în România, căcĭ fiind peste mĕsură asuprit de către reformațĭ și a părăsit Episcopia și a trecut în țara Românéscă. Căcĭ pe acele timpurĭ furtunóse și din alte părțĭ Arhiereĭ asuprițĭ și prigonițĭ din Eparhiele lor, se adăposteaŭ în țara Românéscă cea ospitalieră, care îĭ primea cu brațe deschise, oferindu-le scut părintesc ca o maĭcă milostivă.

Arhiereiĭ desemnațĭ, aleșĭ sub influența principilor reformațĭ, să hirotoneaŭ după legea grecéscă Ortodoxă, și când să întorceaŭ în eparhiile desemnate lor, profesaŭ pe lângă legea grecéscă ortodoxă și pe cea ortodoxă reformată.

Ast-fel era spiritul timpuluĭ pe atuncĭ după spusa istoricilor noștri bisericeștĭ.

După trecerea luĭ Daniil în țara Românéscă tóte privirile reformaților eraŭ îndreptate asupra neuĭtatuluĭ Arhiepiscop și Mitropolit de la Alba Iulia Sava Brancovits după Andreiu Baron de Șiaguna al III-lea, ĭar după alțĭ scriitorĭ bisericeștĭ al II-lea.

Maĭ întâĭ cu bunătate promițênd, ba chĭar și făcênd pe hârtie multe bunătățĭ cleruluĭ și poporuluĭ Român, aŭ căutat ca să'ĭ înșele și să'ĭ facă numaĭ și numaĭ să priméscă reformațiunea. Póte că s'or fi și respectat de diregătorĭ țĕreĭ privilegiile date Românilor, nu știm, ceea ce e posibil nu dubităm.

După aceea, vĕḑênd că cu bunătatea nu le succede, s'aŭ apucat cu puterea, cu brațul a sili pe Românĭ, ca să trécă la reformațiune; dar totușĭ clerul și poporul Român în mare parte nu s'a putut abate de la legea strămoșească, cu tóte persecuțiunile crâncene, la care eraŭ expușĭ din partea lor.

Legea reformată s'a numit și *ortodoxă* numaĭ și numaĭ ca să atragă pe Românĭ în sinul eĭ.

Dar neadormitul ânger apĕrător și mângăitor care pu-

rurea privegheză, ne-a ferit în cât-va de legea Ortodoxă reformată.

Durere însă, că prin aceste crâncene persecuţiunĭ, a silit ca să treacă la eĭ pe uniĭ maĭ slabĭ de ânger dintre Românĭ.

Devisa, ce şi-o luară reformaţiĭ *„bate-voiŭ păstoriul şi voiŭ risipi turma luĭ“* a început a se practica. Căcĭ după cum ḑiseĭ maĭ înainte, tóte privirile reformaţilor să îndreptară asupra nefericituluĭ Arhiereŭ Sava Brancovits de la Alba Iulia.

Ispitele şi suferinţele bravuluĭ, modeluluĭ şi neuĭtatuluĭ Arhiereŭ, ne sunt cunoscute la toţĭ Româniĭ de astă-ḑĭ, din scrierile scriitorilor noştri bisericeştĭ atât românĭ cât şi străinĭ.

Bătrênul Arhiereŭ Sava devine acusat prin uneltirile superintendentuluĭ Calvin, chĭar de Protopopiĭ şi preoţiĭ seĭ, dat în judecată, judecat, depus din Arhierie în Sinodul general ţinut în 2 Iulie la anul 1680, ba încă pedepsit şi de civilĭ cu perderea tuturor averilor sale (căcĭ să vestise că e fórte bogat) precum şi cu perderea libertăţeĭ sale în Sinodul ţinut la anul 1681 până ce după duoĭ anĭ şi maĭ bine, sub cele maĭ grele suferinţe îşĭ dete nobilul seŭ suflet în mânile Creatoruluĭ în anul 1683 [1]).

Actul carele îl presentăm aicĭ este chĭar un episod prea trist a unor preoţĭ şi protopopĭ româneştĭ reformaţĭ în contra Arhiereuluĭ lor Sava. De şi nu se află în act data, când şi unde s'a făcut, dar din numirea persónelor cari să pomenesc într'ênsul se pare a fi îndreptat în contra luĭ Sava, carele a fost depus după cum am spus maĭ înainte de Sinodul general de la 2 Iulie 1680, şi acum ar solicita

---

[1]) Dl. G. Baritiu în Fragmentul seu istoric publicat în Analele Academieĭ Române în Bucureştı, tom. VIII, 1875, sub titlul. Biserica reformata în luptă cu reformaţiunea, ḑice la pag. 75 că: „Din o diploma a imperatuluĭ Leopold din 7 Iunie 1683, aflăm, ca Mitropolitul Sava al II-lea, (al III-lea?) pană la acel an se maĭ află în viaţă, dar în altă diploma împerătéscă de la 20 Septemvrie 1683, sa pare că într'acelaşĭ murise“.

din noŭ scaunul Arhieresc din care fusese scos cu volnicie de cătră reformaţĭ [3]).

Ḑiŭa şi luna a anuluĭ 1683 când murise Sava nu să ştie cu positivitate, ci numaĭ se pare a fi întâmplată mórtea sa în lunile Iunie şi Septemvrie a anuluĭ 1683.

Faimoşiĭ preoţĭ şi protopopĭ româneştĭ Ortodoxĭ reformaţĭ se pare că s'aŭ aşeḑat în Sassebesiŭ, unde precum se vede din actul de faţă ar fi avut şi o Mănăstire şi tipografie românéscă, ĭar acum se gândesc a înfiinţa şi o şcólă românéscă Ortodoxă reformată.

Dacă din porunca luĭ Mihaĭ Apafi s'a înfiinţat o tipografie nouĕ în Sassebesiŭ, atuncĭ primul product cunoscut până acum al acesteĭ tipografiĭ este cartea cunoscută în literatura românéscă sub numele de: „Sicriul de aur" în 4° 168 de foĭ paginate [4]).

---

[3]) Precum mi se pare este scris în Sassebesiŭ—în Mănastire, unde era şi tipografia românéscă aşeḑată, dupĕ datina din România, unde pe la monastirĭ erau şi tipografiile.

[4]) Sicriul de aur, carte de propovedanie la morţĭ scóse din Scripturile sfinte, cu porunca şi îndemnarea Marieĭ Sale Apafi Mihaĭ, Craiul Ardealuluĭ, tipărită în tipografia noue în cetate în Sassebesiu anul 1683, Septemvrie 17. Predoslovie cătră Măria Sa Craiul... Apafi Mihaĭ... Milostive Dómne? sub a cuĭ domnie craire, şi sub ale cuĭ aripĭ, în pace lina şi în biuşug mare am trăit 23 de anĭ până acum, nu numaĭ, ci încă şi ţara ungurésca tóta şi bisericile cele amarâte au dobândit scăpare şi scutélă. Silit-am cu acest neam slabit şi întunecat al nostru a mulţumi Mărieĭ Tale, ce de slabiciune mare n'am avut putere cu alta, fără numai cu rugacĭune pentru sănĕtatea Mărieĭ Tale, şi a scaunuluĭ slavit şi pentru fericita casă a Marieĭ Tale. Iar acum dupĕ ce Dumneḑeu în minunat chip ne-a ajutat dupĕ surumania nóstră, ca tipografia românéscă, să o rădicăm din porunca Mărieĭ Tale dupĕ cererea preoţilor româneştĭ, început-am a tipări câte-va propovedaniĭ pentru îngropăcĭunea morţilor, şi pentru că acésta este pârga dintâĭ a tipografieĭ nóstre, cu alta acum nu putem, ci cu acésta ne închinăm Mărieĭ Tale cu mare smerenie.

Slugĭ maĭ micĭ şi plecaţĭ aĭ Măriei Tale,
Popa Ioan din Vintiŭ cu toţĭ Protopopiĭ şi cu tot sĕborul Românilor din Ardeal.

Dupĕ aceea urméză: Cuvênt catră cetitorĭ şi propovedaniile, ĭar în sfârşit, cuvênt final:

Sfârşitul acestor 15 Propovedaniĭ, care s'aŭ început a să tipări

Nu póte fi vorba de alt Arhiereŭ în acest document de cât de Sava; căcĭ de Iosif Budai de Piskincz, care a urmat în Arhierie luĭ Sava la 23 August în anul 1680, se spune apriat de maĭ mulţĭ scriitorĭ bisericeştĭ, că a reposat, şi s'a ales Arhiereŭ la Alba Iulia în locul seŭ, Iosafat la anul 1682, 1 Aprilie, care reposă şi el în scurt timp şi să alesese un alt Sava Vestemeanul Arhiereŭ pe la anul 1684 [5]).

Prin urmare nicĭ o urmă positivă nicăirĭ, că aceştĭ Arhiereĭ următoriĭ luĭ Sava să fi fost scoşĭ de cine-va din Arhierie, precum fusese scos nefericitul de Sava. Cel puţin nicĭ un istoric bisericesc, fie român saŭ strěin nu pomeneşte de o aşa împrejurare fórte tristă în Istoria nóstră naţională bisericéscă, despre ambiĭ următorĭ aĭ luĭ Sava să spune apriat şi destul de clar, că a rěposat şi ast-fel a devenit scaunul Arhieresc de la Alba Iulia vacant, până pe la anul 1684 şi 1687.

Aşa dar, afirm în urmarea celor espuse maĭ sus, cu óre-care reservă, cum că, Arhiereul de care pomeneşte documentul istoric aicĭ reprodus este Sava al III-lea Brancovits et Corenits de Podgoriţa de la anul 1656—1680, mort sub cele maĭ grele suferinţe ce le pomeneşte istoria cam pe la anul 1683.

In fine, încheiŭ schiţa de faţă, avênd ferma speranţă cum că am tras din destul atenţiunea istoricilor noştri bisericeştĭ asupra acestuĭ document din sfera istorieĭ nóstre bisericeştĭ, şi'mĭ ĭeaŭ libertate acum a reproduce şi docu-

---

în luna luĭ Martie în 15 ḑile, şi s'aŭ sěvêrşit în luna luĭ Septemvrie în 17 ḑile.

Slugă maĭ mică plecată a sfântuluĭ Sebor mare,

Daniil tipograful, facetorul tipografieĭ nouě şi am tipărit acéstă carte cu patru ucenicĭ lângă mine. (Veḑĭ T. Cipariu. Analecte literarie Blaj, 1858, pag. 114—127).

[5]) Veḑĭ: „Biserica Ortodoxa Româna", Bucureştĭ 1884, No. 6 şi 9, paginile 403, 406, 407, 625, 626 articolul *Condica Sântă;* precum şi Magazinul istoric pentru Dacia, tom. III, Bucureştĭ 1846, pag. 261—266.

mentul în românește după modestele mele cunoștințĭ, după originalul din limba maghiară.

Străduința umilită a protopopilor și preoților, ecclesielor române ardeleneștĭ cătră magnifica persónă Ilustră, împreună cu înțeleptul consilier și credincĭoșiĭ sĕĭ.

Grațióse Domnul nostru, după multe plângerĭ amare și rugărĭ cătră prea înalt Măria Ta, avênd privire Măria Ta asupra stăreĭ nóstre ticălóse de plâns șĭ deplorabilă ațĭ fost rânduit revindecare, personagiuluĭ supușilor voștri, precum D-luĭ prefect Hencz al nostru și onoratuluĭ Topheus Mihail pe D-nul ilustru episcop, maĭ multor onorațĭ, dreptĭ și la acea causă pricepătorĭ de legĭ (jurisconsulțĭ?) înaintea cărora am subcernut nevoile nóstre, grațiosiĭ deliberând după dreptate, sufletește și după cunoștințele lor, însușĭ și Episcopul grecesc vĕḑênd, faptele sale, și-a luat rĕmas bun, și-aŭ depus și Episcopia înaintea grațioșilor și înaintea nóstră [6]). Mărieĭ Tale încă s'aŭ fost înștiințat, după cum știm despre acésta, însă din ce fel de causă, (nu știm?) pe noĭ de noŭ maĭ tare ne silește și conturbă și-șĭ solicitéză Episcopia și din propria sa autoritate *rândueşte diecĭ* fără știrea maĭ mareluĭ nostru, și în alte locurĭ în secret, de unde totușĭ după continența legeĭ nóstre *nicĭ în Monastire* cu consensul maĭ mareluĭ nostru trebuea să ordineze, ba lângă Cluj contra jura regni a sfințit o biserică grecéscă fără știrea țĕreĭ și Mărieĭ Tale, ceea ce până acuma nu s'a pomenit.

Mărieĭ Tale, ca grațiosuluĭ nostru Domn umilițĭ ne rugăm, pentru că din porunca Măriei Tale am început cu tipografia, și șcólă voim să înființăm după mintea nóstră, tot spre bine ne sârguim, luați-ne pe noĭ Măria Vóstră sub scutul aripilor Vóstre grațióse, ca națiune străină să nu ne conturbe în bunele nóstre străduințe, țină-se de delibe-

---

6) Aicĭ se pare că se face alusiune la sinodul anterior de la 2 Iulie 1860.

rațiunea sa, să nu fie călbază și neghină între noi, las să progreseze (edifice) reformațiunea între noi, pentru care să te bine-cuvinteze Dumnedeŭ pe Măria Ta, ați și ținut grațiósa promisiune a Măriei Tale. Aducêndu-l Dumnedeŭ în dulcea sa Patrie, va îndrepta cu el causele nóstre, până atunci vom fi în liniște. Pentru Dumnedeŭ sperăm în Măria Vóstră și credincioșilor reformați, ca cu ochi părintești veți privi nevoile nóstre, făcênd ca și altă dată dumnedeești îndreptări în causele nóstre, pentru care Dumnedeŭ să trăească ilustra casă a Măriei Tale și pe Măria Ta.

H. K. V. V.

Originalul pe papir, cu semnele fabricei de papir din Giurghiu-ui, din Arhivul desființatului Scaun Gubernial al Ardealului colecțiunea Apafiană. Comunicare prin Thallóczy Vladislau în Magazinul istoric, Buda-Pesta 1878, fascicolul al III-lea, cursul anului 1878, pag. 706 și 707.

Dupĕ acestea îmi permit a observa încă următórele: Că dacă citește cine-va acest document original cu atențiunea cuvenită, atunci, să póte convinge, că episcopul grecesc aici pomenit a fost tras la respundere înaintea óre-cărei adunări alese din membrii pricepĕtori de legi la dejucarea lui meritorială, unde a fost depus, dar dupĕ depunere a fost liber, și a umblat în țĕri străine, solicitând cuprinderea de noŭ a Episcopiei!

Actul, se vede că a fost scris chiar de loc dupĕ reîntórcerea sa din țĕri străine, unde apriat să cere, ca să fie tras la respundere, chiar înaintea persónei milostivului principe Mihail Apafi dicêndu-se: „*Aducêndu-l Dumnedeŭ în dulcea sa Patrie, veți îndrepta cu el causele nóstre*".

Iar din Istoria bisericéscă a lui I. Hintz pag. 26, ne convingem, că Sava Brancovits a fost tras la respundere înaintea unui Sinod la anul 1680 și înaintea unui sinod la anul 1681 pe când era și depus din diregĕtorie, iată și cuvintele sale originale: „Sawa Brankovits... legte Rechenschaft der Sinode in S. 1680 und wieder in S. 1681,

alser schon seines Amtes entsetzt war 44, pg. 26, I. Hintz Geschihte des Listhums der grichisch-nichtunirten Glaubens genossen in Siebenbürgen Hermanstadt 1850.

Spusele acestuĭ istoric coincid de minune cu documentul de faţă, prin urmare afirmăm încă odată, că nu póte fi vorba de alt episcop de cât de nefericitul de Sava Brancovits. Căcĭ e posibil, că numaĭ în urmarea rădîcăreĭ acesteĭ acusaţiunĭ nouĕ destul de gravă, a fost arestat, şi din noŭ judecat aşa de grav, precum ne este cunoscut deja de maĭ mult timp din scrierile cunoscute ale istoricilor noştri bisericeştĭ, atât naţionale cât şi strĕine.

Priméscă onoraţĭ cetitorĭ acest episod din viaţa nefericituluĭ Arhiereŭ Sava Brancovits şi Corenits de Podgoriţa cu acea bună-voinţă, cu care am avut'o eŭ când l'am descris.

Emilian Micu
Preot în Kissoda.

SUPERSTIȚII—DESCANTECE.

Iar de va lucra acésta preotul în biserică să fie îmbrăcat în epitrahir și cu sfită; ĭar de va fi din afara bisericiĭ să fie numaĭ cu epitrahir avênd pe omul cel fermecat înaintea sa și de nu va avea osfeștania de la Bobotéză saŭ de la Avgust face osfeștania cea mică și sfințește tămîea; ĭar de le are acestea gata începe după obiceiŭ:

Și îndată îl însemnează cu semnul cruceĭ dicênd: In numele Tatăluĭ și al Fiĭuluĭ și al Sfântuluĭ Duh—și troparul acesta: Dómne armă asupra diavoluluĭ—și Domnuluĭ să ne rugăm, Dómne miluește și citește rugăcĭunea acésta peste capul celuĭ fermecat:

Dumnedeul Dumnedeilor și Domnul Domnilor, Impĕratul și Făcĕtorul tuturor, cel puternic întru tărie și minunat întru tóte lucrurile tale; cel ce aĭ făcut cerul și pămêntul, marea și tóte cele ce sînt întru dênsele, tóte cele vĕdute și nevĕdute, care pe Satana cel ce cu mândrie s'a înpotrivit ție Făcĕtoriuluĭ sĕŭ împreună cu toțĭ ceĭa ce ĭ-aŭ urmat luĭ, ca cu un fulger l-aĭ surpat din ceriŭ și pe slugile vrăjitorieĭ luĭ Faraon, cariĭ s'aŭ înpotrivit luĭ Moisi robuluĭ tĕŭ, dinpreună cu farmecile și cu descântecile ĭ-aĭ făcut zadarnicĭ. La tine cu smerenie cădênd cu dédinsul ne rugăm ca farmecile și vrăjiturile, fantasiile și descântăturile de la robul tĕŭ acesta (cutare) (saŭ róba ta acésta), care s'aŭ făcut și s'aŭ adus cu meșteșugul cel rĕŭ diavolesc, cu bună îndurarea și milostivirea ta și cu tăria ta cea a tot-puternică întórce-le și le gonește și zadarnice le fă pe acestea ca slobodindu-sĕ din munca acestora, afară de tótă împiedecarea, să slujască ție Domnuluĭ Dumnedeuluĭ sĕŭ, și numele tĕŭ cel prea sfânt maĭ cu dédinsul să se

slăvéscă de noĭ de toțĭ, al Tatăluĭ, și al Fiĭuluĭ și al Sfântuluĭ Duh, care ĭaste bine cuvêntat și prea proslăvit acum și pururea și în vécii vécilor, amin.

Iar după rugăcĭunea acésta luând cădélnița cu tămâe b'agoslovită cădéște pe cel fermecat dicênd:

Să învieze Dumnedeŭ și să se răsipéscă toțĭ vrăjmașiĭ luĭ, și să fugă de la fața luĭ ceĭ ce-l urăsc pe dênsul; precum să stinge fumul să se stingă, în numele Tatăluĭ și al Fiĭuluĭ și al Sfântuluĭ Duh, amin.

Apoĭ . . . . și citéște Evanghelia acésta de la Matheiŭ Evanghelistul (cap. X, vers. 38, sq.

Iar după Evanghelie puindu-șĭ amêndouĕ mânile pe capul celuĭ fermecat, să dică:

Să se stingă și să fugă de la tine tótă fapta cea rea drăcéscă și farmecele, descântăturile și vrăjile, lucrurile cele rele cu puterea Dumnedeeștilor cuvinte ale Evangheliei, în numele Tatăluĭ și al Fiĭuluĭ și al Sfântuluĭ Duh.

Apoĭ ĭar citește peste dênsul molitva acésta a doŭa, dicênd: Domnuluĭ să ne rugăm, Dómne miluește.

Dómne Iisuse Christóse Dumnedeul nostru cel a totputernic și ĭubitor de ómenĭ, Fiĭule și Cuvêntul Tatăluĭ celuĭ prea vécĭnic dinpreună făr' de început și împreună înființat cela ce în aniĭ ceĭ maĭ de apoĭ te-aĭ pogorât din ceriŭ și din pururea curata Fecĭóră negrăit te-aĭ întrupat și neschimbat te-aĭ făcut om ca să stricĭ lucrurile cele réle drăceștĭ și Ucenicilor tĕĭ le-aĭ dat putere ca să calce peste șerpĭ și peste scorpiĭ și peste tótă puterea vrăjmașuluĭ; la tine cu smerenie ca niște robĭ Stĕpânuluĭ celuĭ ĭubitor de ómenĭ cu dédinsul ne rugăm: caută peste robul tĕŭ acesta (anume) (saŭ peste róba ta acésta) și tótă meșteșugirea cea rea a diavoluluĭ celuĭ de demult și a bălauruluĭ celuĭ cu totul viclén care zavistuĭaște pe robul tĕŭ acesta—saŭ pe róba ta acésta—le zdrobéște sub picĭórele robilor tĕĭ și măestriile ómenilor celor viclénĭ cariĭ s'aŭ dat pe sineșĭ prin vrăjĭ și descântece și farmece spre pierdarea robuluĭ tĕŭ, orĭ-ce să aduce, și să lucréză cu bună îndurarea ta și cu ĭubirea de ómenĭ și cu dumnedeésca putére le strică și le fă zadarnice și le întórce întru nimica. Că ție să cuvine ca să ne mântueștĭ și să ne milueștĭ Dumnedeul nostru și ție mărire îțĭ înălțăm cu Părintele tĕŭ cel fără de început și cu prea sfântul și bunul și de viață făcĕtorul tĕŭ Duh, acum și pururea și în vécii vécilor, amin.

După acésta citeşte blestemul acesta:

Blestemu-vĕ pre voĭ prea viclénilor, începĕtorilor de rĕotate, blestemaţilor draci, cariĭ sînteţĭ orĭ de la cine, şi câţĭ dintre voĭ sînteţĭ, cariĭ prin farmecele şi descântăturile şi vrăjile omuluĭ celuĭ viclén sînteţĭ aduşĭ, la casa acésta saŭ la locul acesta, ce s'aŭ dat pe dênsul vouĕ de învihoraţĭ zidirea acésta a luĭ Dumneḑeŭ şi piardeţĭ cu cumplită muncirea vóstră; însă cu numele cel a tot puternic şi a tot stĕpânitor al unuĭ Dumneḑeŭ cel a tóte ţiitor, cel slăvit în sfânta Troiţă, al Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi al Sfântuluĭ Duh şi întru puterea cinstiteĭ şi de viaţă făcĕtóreĭ cruci şi a tuturor patimelor celor mântuitóre şi a morţiĭ ceĭ de viaţă facĕtóre, a Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mântuitorul nostru Iisus Christos, prin care s'aŭ stricat tótă puterea vóstră cea întunecată şi muncirea cea cumplită désupra ómenilor şi a tuturor zidirilor luĭ Dumneḑeŭ şi zadarnică s'aŭ făcut fórte tare porunceĭ, ca de acum înainte cu tóte farmecele şi vrăjile şi descântăturile vóstre degrab să fugiţĭ de la robul luĭ Dumneḑeŭ acesta (cutare) (saŭ róba luĭ Dumneḑeŭ cutare, casa acésta saŭ de la locul acesta), şi maĭ mult nicĭ de cum şi nicĭ într'un chip să nu vĕ întórceţĭ înapoĭ. Decĭ o blestemaţilor şi lepădaţilor, nimic să nu maĭ zăboviţĭ, ci vĕ întórceţĭ îndărăt şi degrab să fugiţĭ de aicé departe cu tóte lucrurile celuĭ ce cu nenumĕrata milostivire şi bunătate a stricat lucrarea vóstră cea rea. Să vĕ cérte pe voĭ dégetul luĭ Dumneḑeŭ cel ce a făcut zadarnice farmecile vrăjitorilor luĭ Faraon şi nălucirile şi descântăturile lor pe aceĭa aŭ muncit. Să vĕ cérte pe voĭ acelaşĭ Pavel Apostol a căruĭa putére prin certare aŭ surpat puterea cea neputinciósă a vicleşuguluĭ vostru din Ellma vrăjitoriul cel plin de tótă rĕutatea şi înşălăcĭunea şi vrăjmaşul a tótă dreptatea, fiĭul diavoluluĭ, prin care voĭ pe mulţĭ aţĭ stricat şi căile Domnuluĭ cele drepte v'aţĭ nevoit a le rĕsvrăti, şi aţĭ mustrat şi aţĭ ruşinat şi le-aţĭ făcut zadarnice. Să vĕ cérte pe voĭ acelaşĭ nume al aceluĭaşĭ Pavel Apostol, de a căruĭa certare a fugit duhul cel pitolicesc din fecĭóra aceea, care fórte mare câştig da domnilor sĕĭ vrăjând; şi precum n'aţĭ sporit nimic asupra sfinteĭ Iustimĭ cu farmecele luĭ Kiprian cel ce v'aŭ silit pe voĭ, fiind într'armată cu semnul cruceĭ şi cu puterea luĭ Christos, Dumneḑeuluĭ nostru aceluĭ ce s'aŭ rĕstignit pe dênsa. Ci cu frică şi cu cutremur fiind cuprinşĭ aţĭ fugit. Aşa şi

acum să năpădéscă asupra vóstră și să vě cuprindă pe voĭ, frică, spaĭmă și groază luĭ Dumneḑeŭ celuĭ a tóte stĕpânitor a Tatàluĭ și a Fiĭuluĭ și a Sfântuluĭ Duh, aceluĭ ce va să vě surpe pe voĭ în focul cel vecĭnic și fără de sfârșit să vě munciți întru dênsul, amin.

Apoĭ luând apă sfințită stropește pe cel fermecat, ḑicênd:

Să fugă și să se depărtéze de la tine tótă lucrarea cea viclénă și drăcéscă, descântăturile, farmecile și vrăjile prin stropirea sfințiteĭ apeĭ aceșteĭa și să se facă întru nimica și să se stingă, ĭar tu să fiĭ sănătos în numele Tatăluĭ și al Fiĭuluĭ și al Sfântuluĭ Duh amin.

Și în locul otpustuluĭ îl blagoslovéște pe dênsul cu mâna și pe ceĭ ce staŭ înainte ḑicênd acésta:

Blagoslovenia Domnuluĭ să fie peste tine și peste voĭ toțĭ, tot-déuna acum și pururea și în vécii, vécilor, amin.

Urmare de rugăciunĭ.

La casă saŭ la locul cel pentru farmece și care să îndeletnicesc din nălucirile celor înrĕotățițĭ.

Preotul fiind maĭ înainte gătit după așeḑĕmêntul ce ĭaste așĕzat maĭ sus, maĭ întâĭ poruncește tuturor celor ce vor fi lŏcuitorĭ în casa aceea ca să-șĭ mărturiséscă după orânduĭală tóte pĕcatele sale și o ḑi să postéscă și milostenie, după putere să facă la săracĭ și cu dédinsul să se róge luĭ Dumneḑeŭ. Iar în ḑiŭa întru care va avea ca să facă urmarea acésta: maĭ întâĭ să sĕvêrșască dumneḑeésca slujbă și vine la casa saŭ la locul cel cu farmecele și stă într'ênsa fiind înbrăcat în epitrahir, și de nu are cu sine apă sfințită îndată face osfeștania de la Avgust și blagoslovind tămîea încépe după obiceiŭ.

Și după psalm, citește rugăcĭunea acésta, ḑicênd:

Dómne Iisuse Christóse Dumneḑeul nostru, Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ celuĭ viŭ, prea vécĭnicule și dinpreună înființat cu Tatăl cel fără de început, cel ce te aĭ pogorît din ceriŭ și nu te-aĭ despărțit de sinurile luĭ céle fără de început și om neschimbat te-aĭ făcut ca să slobodeștĭ pe ómenĭ dintru înșĕlăcĭune și munca diavoluluĭ și să ĭ împreunezĭ cu tine și ca sa stricĭ tótă lucrarea cea rea drăcéscă.

Data-ĭ sfinților tĕĭ Ucenicĭ și Apostolĭ ca să calce peste șerpĭ și peste scorpiĭ și peste tótă putérea diavoluluĭ. Pre tine te rugăm acum cu dédinsul nevredniciĭ robiĭ tĕĭ, caută cu milostivire spre casa acésta (saŭ spre locul acesta) ce ĭaste descântat cu farmece și cu vrăjile ómenilor celor vi-

clénĭ şi cu réle măestriĭ şi să îndeletnicéşte şi să învihorează prin diavolĭ vicléni, însă tóte acestea le împrăştiază cu putérea ta cea ĭubitóre de ómenĭ şi a tot stĕpânitóre şi le întórce întru nimica, ca fară de pacoste de cătră dênşiĭ să petrécă credincĭoşiĭ robiĭ tĕĭ, cari locu.sc aicea şi dobitócele lor întru mărirea ta. Că ţie să cuv ne ca să ne miluesţĭ şi să ne mântueştĭ pe noĭ Dumnedeul nostru şi ţie mărire îţĭ înălţăm împreună cu Părintele tĕŭ cel fără de început şi cu prea Sfântul şi bunul şi de viaţă făcĕtorul tĕŭ Duh, acum şi pururea şi în véciĭ vécilor, amin. Şi îndată luând cădélniţa şi puind într'ênsa tămâe blagoslovită cădéşte tótă casa, saŭ locul dicênd acésta:

Să învieze Dumnedeŭ şi să se rîsipească vrăjmaşi luĭ şi să fugă de la faţa luĭ toţĭ ceĭ ce-l urăsc pe el; precum să stinge fumul să se stingă în numele Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi al Duhuluĭ Sfânt, amin. Dupĕ acésta îndată dice:

La început era Cuvêntul . . . . . . prin Iisus Christos s'a făcut.

Iar dupĕ Evanghelie citeşte psalmul . . . . . . şi apoĭ citeşte molitva acésta, dicênd:

Domnuluĭ să ne rugăm, Dómne miluеşte.

Dómne Dumnedeul mântuireĭ nóstre, Fiĭul luĭ Dumnedeŭ celuĭ viŭ cela ce şĕdĭ pe Heruvimĭ fiind maĭ pre sus de cât tótă începĕtura şi stĕpânirea şi puterile şi domnia; tu eştĭ mare şi înfricoşat peste toţĭ ceĭ ce sunt înprejurul tĕŭ; tu eştĭ cela ce aĭ pus cerul ca o vistierie; tu eştĭ cel ce aĭ făcut pămêntul întru tăria ta, şi aĭ îndreptat lumea întru înţelepcĭunea ta. Cel ce aĭ cutremurat céle de sub ceriŭ din temelie şi stâlpiĭ lor aĭ făcut neclătiţĭ; cel ce grăeştĭ Sóreluĭ şi nu rĕsare şi stelele le-aĭ pecétluit; cel ce aĭ certat marea şi o aĭ uscat pe dênsa, de a căruĭa grózӑ să topesc începĕtoriile şi stĕpânirile şi pĭetrile s'aŭ despicat de tine. Cela ce aĭ sfărîmat porţile céle de aramă şi aĭ frânt încuetorile céle de hier şi pe cel tare aĭ legat şi vasele luĭ le-aĭ hrăpit şi aĭ surpat cu crucea ta pe muncitorul şi pe diavolul l-aĭ tras cu undiţa omenireĭ tale şi cu legăturile întunéreculuĭ cufundându-l în tartar l aĭ legat, însuţĭ Dómne întărirea celor ce şi-aŭ pus nădéjdea spre tine şi anghira cea prea tare a celor ce nădăjduesc spre tine fă ca să se depărtéze, gonéşte şi în fugă întórce tótă lucrarea cea diavoléscă şi tótă năpădirea sataneĭ şi tóte zavistiile céle înprotivnice şi puterile céle ce sînt ză-

cĕtóre dintru casa acésta (saŭ locul acesta) şi de ceĭ ce-l încunjură peste dênsul (saŭ peste dênsa aŭ căştinat) aducênd asupra lor biruința cruceĭ tale, semnul cel înfricoşat care ĭaste asupra dracilor şi al celor ce chĭamă numele tĕŭ cel prea bun. Adevĕrat Dómne pre Legheonul dracilor l'aĭ gonit şi draculuĭ celuĭ mut şi surd şi duhuluĭ celuĭ necurat ce să încuibase, din om l'aĭ scos şi gonindu-l aĭ poruncit ca să nu să maĭ întórcă şi aĭ sfărîmat tótă oştirea vrăjmaşilor noştri a celor nevĕḑuțĭ. Iar celor credincĭoşĭ şi celor ce te-aŭ cunoscut pe tine le-aĭ ḑis: Ĭată daŭ vouĕ putére ca să călcațĭ peste şerpĭ şi peste bălaurĭ şi peste tótă putérea vrăjmaşuluĭ, însuțĭ Stĕpâne de tótă vătămarea şi asupréla pe toțĭ ceĭ ce sînt în casa acésta neatinşĭ îĭ păzeşte (saŭ pe ceĭ ce petrec pe locul acesta) şi-ĭ isbăvéşte pe dênşiĭ de frica de nópte, de săgéta ce sbóră în ḑi, de lucrul ce umblă întru întunerec, de întâmpinare şi de dracul cel de amézăḑi. Pentru ca robiĭ tĕĭ şi roabele téle şi pruncii să se îndulcéscă de ajutorul tĕŭ şi fiind încunjurațĭ cu cétele céle ângereştĭ, toțĭ ca unul întru un cuget să-țĭ cânte ție cu credință: Domnul îmĭ ĭaste mie ajutor şi nu mĕ voiŭ téme ce-mĭ va face mie omul şi ĭarăşĭ: nu mĕ voiŭ téme de réle că tu cu mine eştĭ. Că tu eştĭ Dumneḑeule întărirea mea, Stĕpânitorul cel prea tare, Domnul păciĭ, tatăl véculuĭ celuĭ viitor şi împĕrăția ta ĭaste împĕrăție vecĭnică şi a ta ĭaste singură împĕrăția şi puterea împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh acum şi pururea şi în veciĭ vecilor, amin.

Dupĕ acésta să citéscă psalmul . . . . . adecă şi blestemarea acésta:

Blestemu-vĕ . . . . . . întru dânsul, amin.

Şi luând apă sfințită stropeşte tótă casa şi locul, ḑicênd: Să fugă şi să se depărteze de la casa acésta (saŭ de la locul acesta) tótă lucrarea cea rea diavoléscă, farmecele, descântăturile şi vrăjile prin stropirea sfinteĭ apeĭ aceşteĭa şi să se întórcă întru nimica şi să se stingă în numele Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi al Sfântuluĭ Duh, amin. Dupĕ acésta face obicĭnuitul otpustul al ḑileĭ, şi se duc la trebile sale.

DONAȚIUNI.

Persónele de maĭ jos bine-voind aŭ venit în ajutorul construireĭ din nou a Bisericeĭ Sf. Dimitrie din com. Poiana, plasa Siul de Jos, județul Oltu, precum urméză.

Dl· Paul P. Brătășeanu, proprietar și deputat 2000 leĭ. Preotul I. Sedeanu 200 leĭ. D niĭ Dincă Irașcu 100 l. Oprea Drăghicénu 100 l. Ioan Șórece 100 l. Nicolae Crăciun 100 l. Florea Sprănunațeanu 120 l. Stan Stoenescu 100 l. Constantin Ivașcu 100 l. Smarandache Vintilă 100 l. Ión Vintilă 100 l. Marin Cojocariŭ 100 l. Mihalache Diaconu 100 l. Tudor Tutunaru 120 l. Marin Uțupan 120 l. I. Stana V. V. 120 l. Marin Balmeș 100 l. Marin Banică 100 leĭ. Chirila Moise 100 l. Dumitru Bărbalan 100 l. Radu Moraru 100 l. Gh. Cojocariŭ 100 l. Marin Craciunénu 100 l. Mitrache Crăciuneanu 100 l. Radu Georgescu 100 l. Liță Trască 100 leĭ. Nedelcu Ciobanu 100 l. Stan Trască 100 l. Costache Moise 100 l. Smarandache N. V. V. 100 l. Alexandru Negrila 100 l. Isac Cojocariu 100 l. Vasile Moise 100 l. Pantilimon Trască 120 l. Radu Medințu 100 l. Marin Dancu 100 l. Sandu Dancu 80 l. Radu Văleanu 100 l. Mitrică Cocoloș 100 l. Bănică Dobrea 100 l. One Ungureanu 100 l. Pavel Ungureanu 100 l. I. Moise 100 l. I. Ungureanu 100 l. N. Șioră 100 l. I. Terciu 100 l. I. Stanescu 100 l. Mateĭ Anghel 100 l. Mateĭ Valeanu 100 l. Onică Isac 100 l. Marin Pârlógă 100 l. Stancu Dancu 100 l. Ilie Blijdea 100 l. Radu Mihaĭ 100 leĭ. Din Todescu 100 l. Zamfir Vasile 100 l. Stancu Tercĭ 100 l. Ión Vintila 100 l. Trifon Stanciu 100 l. Costache Stancu 100 l. Și alțĭ locuitorĭ, cari în totaĭ se urcă la suma de leĭ 11,340.

De asemenea enoriașiĭ maĭ jos notațĭ, aŭ venit în ajutorul reparațieĭ Bisericeĭ cu hramul Inălțarea Domnuluĭ din cătunul Uria, comuna Frunzariu din județul Oltu, cu sumele următóre:

Draghiceanu Urianu 20 leĭ. Hristodor Vizulea 20 l. Dochia Urianu 40 l. Dincă Dragomir 10 l. Ión Dumitru 10 l. I. Mihaĭ Floricel, Sandu Mocanecĭ, Petrache Urianu și Marin I. Mihalache câte 10 leĭ. Constantin Ciobanu 5 leĭ. Și alțĭ locuitorĭ, care în total se urcă la suma de 246 leĭ. Pentru aceste pióse și laudabile

fapte creştineştĭ, Sfânta Episcopie a Argeşuluĭ le aduce publice mulţumirĭ dorind ca exemplul acestora se servéscă şi altora asemenea.

Administraţiunea Domeniuluĭ Corónei, a daruit bisericeĭ Şegarcea, din judeţul Doljiŭ, următórele cărţĭ de ritual, din ediţia Sântuluĭ Sinod: una Evanghelie, un Apostol un Octoih mare, un Triod, un Penticostar, una Psaltire, Predicile Sântului Ión Hrisostom, un Catavasier şi un Orologiŭ mic, tóte legate fórte bine. Pentru acéstă lăudabilă faptă, şi pentru înteresul ce pórtă onorabila Administraţiune, pentru bisericile de pe proprietatea Corónel, i se aduce mulţămirĭ publice.

Consiliul comunal al judeţuluĭ Bacăŭ, a venit în ajutorul reconstruireĭ bisericeĭ Sf. Nicolae din comuna Ruşiĭ, cu suma de una mie cincĭ sute leĭ, pe care a încredinţat'o epitropieĭ numiteĭ bisericĭ. Pentru asemenea fapte creştineştĭ şi demne de tótă lauda, se aduce membrilor Consiliuluĭ Judeţan din Bacăŭ, mulţumirĭ publice.

Dl. Valerian Urşénu, proprietar în comuna Guşoenĭ, judeţul Vâlcea, cedând în mod gratuit în folosul construireĭ noueĭ bisericĭ, proectată în acea comună, lemnaria necesară pentru arsul cărămideĭ, terenul unde se va fabrica cărămida, carierele de nisip şi petrişiu, cum şi locul pe care urmează a se construi biserica; pe lângă acésta mai constitue ca zestre pentru viitor numiteĭ bisericĭ, câte 200 leĭ anual din venitul moşieĭ sale, din acea comuna. Pentru acéstă frumósă şi lăudabilă faptă creştinéscă, i se aduce mulţumirĭ publice.

Dl. Marin Bongiu, din comuna Oboga, judeţul Romanaţi, a dăruit pentru trebuinţa bisericeĭ cu hramul Sântul Nicolae, din acea comună, o cadelniţa, o copie şi un clopoţel, tóte în valóre de 16 leĭ. Pentru acéstă ofranda şi pentru îndemnul altora, i se aduce mulţumirĭ publice.